GILBERT ADAIR

O CARTE ÎNCHISĂ

GILBERT ADAIR

O CARTE ÎNCHISĂ

Original: A Closed Book (2000)

Traducere din limba engleză și prefață de:
ANDREEA RĂSUCEANU

2008

Autoportretul artistului în întuneric

There is no more to see…

SELMA JESKOVA,
„Dancer in the Dark”

Ce legătură ar putea exista între autoportretul lui Rembrandt, realizat cu două zile înainte de moarte, un scriitor faimos rămas fără vedere în urma unui accident și un tânăr cu un trecut misterios?

Să facem împreună un exercițiu de imaginație, reamintindu-ne pentru o clipă cel mai cumplit coșmar al omenirii: un spațiu îngust, cufundat în întuneric. Imposibilitatea oricărei evadări. Asfixierea treptată și agonică. Singurătatea absolută și conștiința morții inevitabile. Legând cele două informații de până acum, obținem indiciul-cheie al cărții lui Adair, un roman sufocant, cumplit, coșmaresc, al rătăcirii prin întuneric și lipsei oricărei certitudini. Plotul este unul simplu, crescând ambiguitatea: un scriitor rămas fără vedere își „cumpără” o pereche de ochi – pe John, un tânăr londonez despre care nu știe mare lucru și care are misiunea de a-i descrie lumea din jur, așa cum o percepe, astfel încât acesta să-și poată scrie ultima carte, niște memorii presărate cu aforisme și cugetări legate, evident, de orbire. Numai că intrarea misterioasei călăuze în viața lui Paul va avea consecințe greu de bănuit dinainte: în încercarea de a reconstitui istoria actuală, Paul va afla despre cele mai năstrușnice schimbări în cursul unei lumi de care se izolase deja de ceva ani – cum ar fi că Tony Blair este homosexual și are SIDA, sau că Dianei i s-a ridicat o statuie în Trafalgar Square. Un soi de solidaritate șchioapă și de amiciție bazată pe unele afinități elective deloc fericite se închează între cei

doi, dublate în permanență de mizantropia obosită a scriitorului blazat și de un soi de furie mocnindă a tânărului său interlocutor, inexplicabilă până la surpriza majoră din final.

Talentul lui Adair constă însă în știința de a construi un thriller de o acuitate greu suportabilă de către cei mai slabi de înger. Pe rând, cititorului îi vor țiui urechile de singurătate, va orbecăi înspăimântat în întunericul intim al unei băi în care se va simți privit în timpul celor mai jenante momente, va trăi cele mai cumplite sentimente de vulnerabilitate absolută, de frică dusă la paroxism, se va simți vânat, alcătuind tot soiul de scenarii până la finalul de două ori neașteptat. Când va cădea, brusc, cortina, la fel de întunecată ca și întregul traseu narativ.

Într-un articol din *The Guardian,* Adair (admirator declarat și împătimit al scrierilor Agathei Christie) vorbește despre relația autor-cititor ca despre cea dintre doi jucători concentrați în fața unei table de șah. Mutările lui Adair sunt imposibil de intuit în această carte, în care cititorul se trezește rapid în ipostaza de pion manipulat fără milă. Asta, până ce va fi și el scos din joc, cu un „there is no more to see...” hotărât de altcineva, de mâna diabolică ce conduce un joc psihologic de o intensitate maximă. Un roman-metaforă, despre orbirea de sine a scriitorului, despre consecințele cumplite ale acestei orbiri, despre singurătate și polițele pe care, mai devreme sau mai târziu, viața oricum te pune să le plătești. *Un jeu d'esprit* sau o poveste subtilă despre ipostaza oedipiană, a ființei apăsate de o vină metafizică, pentru *connaisseuri.* O tură cu montagne-russe-ul pentru amatorii de senzații tari. Și, mai ales, o carte pe care-o citești în câteva ore, până la lăsarea serii, când primul instinct va fi cel de a aprinde mai repede lumina.

Gilbert Adair este un autor cameleonic, ce poate cu aceeași ușurință să scrie romane în multiple registre, să alcătuiască biografii ficționale (precum cea despre Tadzio, androginul-nimfetă din „Moarte la Veneția”) și scenarii ale unor filme celebre (precum „Visătorii” lui Bernardo Bertolucci).

Romanele sale reușesc să mulțumească deopotrivă cititorul de *literary fiction,* căutător al sensurilor profunde și amator de jocuri intelectuale rafinate, dar și publicul pasionat de enigmistică, narațiune noir și thrillere.

„O carte închisă” ar trebui interzisă claustrofobilor. Pentru că cititorul, așa cum este avertizat încă din titlu, va rămâne pentru totdeauna captiv între paginile sale.

Andreea Răsuceanu

Storurile se zbat din nou la ferestre. Nu știu ce spun cei de la vreme, dar cu siguranță pe undeva e furtună. Ar trebui probabil să mă ridic și să le aranjez. Dar nu, e absurd, ce Dumnezeu aș putea face? În plus, Ryder poate suna oricând la ușă, sau cel puțin așa sper. A întârziat deja. Nu mult, dar a întârziat. Nu pot să suport lipsa de punctualitate. Dar cine o suportă? Cum e vorba aia? Că problema cu punctualitatea e că n-o ia nimeni în serios. Ei, bine, eu aș fi făcut-o! Deși, ca să fiu sincer, dacă vine de la Londra, e posibil – Aha, uite-l că a venit – să fi fost prins în traficul îngreunat de la sfârșitul săptămânii.

Deci, domnule Ryder. Iată-te aici și iată-mă și pe mine. Om trăi și-om vedea…

— Cine e?

— Sunt John Ryder. Aveam întâlnire la trei.

— Da, așa e. Așteaptă puțin, să scot lanțul ăsta blestemat.

— Nicio problemă.

— Haide, intră. Gata! Da, intră, te rog.

— Ah, mulțumesc. Mă tem că… mă tem că am întârziat câteva minute dar…

— Cum? Ah, nu, absolut deloc. Ai sosit la fix. O adevărată realizare, având în vedere cât de izolată este casa. Ai găsit-o repede?

— Nu prea. Am urmat întocmai instrucțiunile dumneavoastră și…

— Bine. Acum, te rog lasă-ți haina, lucrurile și ce mai dorești pe unul dintre scaunele de lângă perete. E mai simplu decât să le agăți undeva.

— Aha. Bineee…

— Așa.

— Așază-te în fotoliul de piele. E de departe cel mai comod.

— Mulțumesc.

— O să mă așez și eu, da? Dar poate mai întâi ai vrea să te servesc cu ceva de băut? Mă tem că nu am decât whisky, dar

cunoscătorii m-au asigurat că e unul de calitate.

— Nu, mulțumesc. E cam devreme pentru mine.

— Îmi pare rău că nu pot să-ți ofer o cafea. Menajera mea nu este astăzi, iar fără ea totul devine diabolic de complicat.

— Nicio problemă, mulțumesc. Sunt foarte bine. Am luat un soi de prânz pe autostradă.

— Un soi? Da, sunt de acord. Nu la un Little Chef, presupun?

— Ha! Nu, am nimerit unul mai bun. Chiar și așa, a fost o porcărie.

— Barbar, absolut barbar. Ce să-ți spun, ei bine, Ryder, eram pe punctul de a-ți spune că dintotdeauna a fost așa, dar tristul adevăr (cum probabil tu ești prea tânăr s-o știi) este că n-a fost dintotdeauna așa. Stai bine acolo?

— Da, e foarte confortabil.

— Bine, bine. Te rog să nu te sfiești dacă vrei să fumezi. Uite, ia una de la mine. Ar trebui să fie și o scrumieră pe undeva.

— Ah, nu, mulțumesc. Nu o să fumez.

— Oh, îmi pare rău. Probabil ți-am tăiat tot cheful când am scos țigara din buzunarul halatului?

— Nu, deloc.

— Scuză-mă. E un vechi obicei de-al meu. Și nu mă pot hotărî defel dacă reprezintă culmea eleganței sau, dimpotrivă, a vulgarității.

— Nu e vorba despre asta. M-am lăsat.

— Înțeleaptă mișcare. Atunci poate că am putea începe?

— Sigur că da.

— Ei bine, să vedem. Cum conversația noastră de la telefon a fost mai degrabă laconică, sunt curios să aflu de ce ai acceptat să vii la interviu.

— Ei bine?

— Ei bine… presupun că…

— A avut ceva de-a face cu numele?

— Îmi cer scuze, nu înțeleg… numele?

— Numele meu. Cred că ai observat ce tare se aseamănă cu al tău, nu?

— Da, am observat. Deși nu pot să spun că asta m-a influențat în vreun fel.

— Atunci e din cauză că sunt cine sunt? Ai auzit de mine?

— Bineînțeles că da. Sunt un mare admirator al dumneavoastră.

— Uite, Ryder, poate-ar fi mai bine să-mi spui ceva despre tine. Câți ani ai?

— Treizeci și trei.

— Treizeci și trei. Și ce-mi poți spune despre trecutul tău recent? La telefon ziceai ceva de niște acțiuni și obligațiuni. Lucrezi în City{1}?

— Nu, cumpăr și vând de acasă. Am scos și profit.

— Chiar așa?

— E joacă de copii atâta vreme cât ești dispus să investești în asta tot timpul și energia ta.

— Păi și de ce ai vrea să schimbi joaca asta de copii cu un salt în necunoscut?

— Sincer, sunt plictisit.

— Plictisit?

— Încep să mă simt ca unul dintre babalâcii ăia țicniți din Monte Carlo care stau la masa de ruletă până când câștigă exact suma pe care își propuseseră s-o câștige după care imediat se retrag și se cară. Stau la computer, nu văd pe nimeni, nu ies nicăieri. Sau dacă ies, mă simt vinovat și mă întreb dacă nu cumva un lucru extraordinar se va întâmpla exact în absența mea.

— Și așa se întâmplă?

— Niciodată. De aia simt că trebuie să fac ceva cu viața mea, ceva care să mă provoace, să mă stimuleze. Înainte să fie prea târziu.

— Cu siguranță că habar n-ai ce presupune slujba asta pe care ți-o propun eu?

— Absolut deloc.

— Și asta nu te neliniștește?

— Uitați cum stă treaba. Tot ce-am făcut până acum a fost să răspund unui anunț din ziar și să vin încoace pe autostradă.

Dacă ceea ce-mi oferiți – presupunând că aveți ceva să-mi oferiți – să zicem că nu mă interesează, atunci o să mă urc înapoi în mașină și am să mă-ntorc de unde-am venit.

— Hmm. Mă bucur că ești așa sincer. Îmi place franchețea ta. Îmi mai place și c-ai început să te deschizi un pic. Îmi imaginez că situația în care te afli te intimidează oarecum.

— Puțin.

— Oricum, acum e timpul să-ți folosești franchețea aia și să răspunzi la prima întrebare importantă a acestui interviu – vreau să zic prima întrebare *relevantă.*

— S-auzim.

— Cât de ascuțit ți-e simțul observației?

— Scuze, ce anume să-mi fie ascuțit?

— Cât de bun ești la observarea lucrurilor? Și la descrierea celor pe care le-ai observat?

— Mă tem că nu înțeleg.

— Haide, hai. Ceea ce nu înțelegi tu nu e întrebarea, ci motivul pentru care ți-o adresez, nu-i așa? Am eu motivele mele, te asigur, dar să le lăsăm deoparte deocamdată. Încearcă să răspunzi. Și fără falsă modestie, te rog.

— Ei bine, ca și toți ceilalți, presupun, am o opinie destul de bună despre puterea mea de observație. Dar cine știe? Nu-mi amintesc să o fi pus vreodată la încercare.

— Atunci s-o facem acum, vrei? Ce-ar fi să descrii această cameră, împreună cu tot ce se află în ea?

— Cum doriți. E o cameră mare, foarte întunecată, pătrată – pătrăț*oasă* – cu un șemineu de marmură neagră sculptată – iar de fiecare parte a șemineului se află două fotolii de piele – de asemenea negre – eu stau într-unul din ele, dumneavoastră în celălalt. Mai sunt trei scaune mai mici lângă peretele din fața noastră. Sunt roșii și, cred eu, stil secolul al XVIII-lea. În dreapta șemineului e un bust care reprezintă o femeie tânără, mulatră. E din teracotă?

— Este de Carpeaux. Și da, e teracotă. Continuă.

— Pe poliță sunt șase vase alb cu albastru. Sau poate că sunt vaze? Unele dintre ele au capace, dar două par să nu aibă. Au diverse mărimi și forme. Pereții sunt interesanți – de

un ocru foarte, foarte închis, ars, culoarea frescelor scorojite, prăfuite. Arată de parcă, ei bine, de ca și cum le-ar prinde tare bine să fie curățați. Deși probabil că ăsta era și efectul scontat. De fapt, sunt sigur că așa și este. Dar, dacă nu vă supărați că vă spun, și m-ați rugat să fiu sincer…

— Așa este, ai dreptate.

— Ei bine, totul în cameră arată foarte prăfuit și decolorat.

— Aha, continuă.

— În spatele dumneavoastră este o bibliotecă ce ajunge până la tavan. Mai sunt o masă de cărți și un stativ muzical auriu lângă o fereastră ieșită în afară, iar în colț se află – cum se cheamă? – un escritoire? – din ale cărui sertare se ițesc unele documente scrise de mână și niște pergamente vechi și ciudate. Și o pară? Da, chiar *e* o pară. Făcută din ceva gen marmură? Sau jad? Nu știu. Aș zice că e folosită pe post de prespapier. De fapt, toată camera aduce cu sălașul unui sfânt sau înțelept medieval.

— Bine, foarte bine. Continuă.

— Între noi se află o măsuță joasă de lemn. Aș spune că este o măsuță de cafea, dar nu mi se pare c-ar fi tocmai asta. Aduce cu una dintr-un pub vechi, unul în care se bea cidru, e destul de jupuită și ciobită. Pe ea se află un vraf mare de cărți. De fapt, acum văd, ele chiar *sunt* genul de cărți care stau pe o măsuță de cafea. Dar singura pe care o văd mai clar este cea de deasupra, și, din unghiul din care mă uit la ea, pare pusă cu fața în jos. Se cheamă – se cheamă – *Agonia romantică* și e scrisă – de Mario – de Mario Praz.

— Numele se pronunță *Praz* și ai folosit de prea multe ori „se află” – „*se află* o măsuță joasă de lemn”, „*se află* un vraf de cărți” –, dar altminteri a fost excelent. A fost atât de precis, că m-am simțit de parcă aș fi putut vedea eu însumi! Ha ha! Voi avea nevoie de precizia asta.

— Mulțumesc.

— Acum, să încercăm ceva mai complicat. Poți să-mi descrii cum arată chipul tău?

— Chipul meu?

— Da, da, chipul tău. Descrie-mi exact cum arăți. Cum

arată. Ai putea spune că ești atrăgător, de pildă?

— Da, da, ca să fiu sincer *sunt* atrăgător.

— Și?

— Ei bine, sunt ceea ce oamenii obișnuiesc să definească drept… mlădios? Oricum, ăsta e cuvântul folosit de obicei. Sunt slab, cu pomeți înalți, cu oasele feței proeminente, presupun că așa le-ai numi. Știi, mi-e cam jenă de treaba asta.

— Continuă.

— Nasul meu e osos – dar perfect drept – și am, ca să zic așa, ochii lichizi. Albaștri ca cerul. Am început să chelesc. Deși treptat, căci n-am ajuns încă la chelie, am doar un început. Părul meu e negru, cârlionțat, cu volum, s-ar putea spune. Oh, și am o mică aluniță în colțul nării stângi.

— Proaspăt bărbierit? Cu ochelari?

— Da. Și nu. Uitați, ați vrea să-mi spuneți ce…

— Mai ai puțină răbdare, omule. Aproape am încheiat. Acum aș vrea să-mi descrii fața *mea.*

— Haide, nu-mi spune că nu se poate zice nimic despre ea. Știu eu mai bine.

— Îți repet, John Ryder, nu-mi poți fi de niciun ajutor dacă nu-mi descrii fața.

— Dacă asta doriți… Fața dumneavoastră a fost – cred – foarte afectată într-un accident. Partea stângă arată de parcă cineva a încercat să v-o scoată. Totul pare să se scurgă în jos, mai ales gura. Ceea ce face ca atunci când vorbiți să pară că mestecați cuvintele. Iar pielea – mă refer aici la partea stângă a feței – are, trebuie s-o mărturisesc, o culoare ciudată, de un verde-gri, gri-vert e termenul? – și mai sunt cicatrice, care vă brăzdează fața, și umflături ciudate la tâmple. Aproape ca niște bășici. Partea dreaptă pare să fi fost mult mai puțin afectată. E greu de spus, dar cred că aveți puțin peste șaizeci de ani, aveți părul grizonant, mult păr, unii ar putea spune că e chiar prea mult. E prost tuns, prea lung la gât. Cât despre ochi, nu-i pot descrie, pentru că purtați ochelari negri.

— Așa este. Am uitat complet. O să-i scot.

— Ei, bine, John Ryder? Ți-a mâncat pisica limba?

— Nu aveți ochi.

— Exact. Nu am. Nu numai că sunt orb și mi-am pierdut vederea, dar mi-am pierdut și ochii. Și nu port unii de sticlă pentru că mi se pare că ar face ca budinca feței mele, deja cam fleșcăită și plină de cocoloașe, să arate ca una în care ai pus prea multe ouă, nu ești de părere?

— Ei bine, felicitări oricum. Să fiu sincer, ai fi putut să mai scutești niște detalii din descrierea ta, dar eu am fost cel care ți-a dat imboldul, nu?

— Regret dacă…

— Nu, nu, nu. Te-ai descurcat admirabil. Ai făcut exact ce ți-am cerut să faci.

— Ei bine, mulțumesc. Trebuie să recunosc că, pentru un om care nu are ochi, păreți să vă descurcați destul de bine.

— Te referi la camera asta? Oh, am învățat-o pe dinafară. Am memorat-o ca pe un poem de Walter de la Mare. Totuși, faptul că sunt orb nu se poate ascunde. Știi, este ceva în mișcările unui orb. Ai auzit vreodată de Herbert Marshall?

— Herbert Marshall? Nu, mă tem că nu.

— Nu, a trăit cu mult timp înaintea ta. Un actor celebru.

— Un actor celebru și orb?

— Doamne ferește, nu, nu era orb. Dar *avea* un picior de lemn. Cred că și-l pierduse pe cel adevărat în război, în Primul Război Mondial. La orice eveniment, Herbert Marshall apărea cu un singur picior, totuși pe ecran n-a jucat niciodată un personaj cu un singur picior. Nici măcar o dată. Dar juca deseori roluri de orbi. Interesant, nu crezi? Totuși, nu e cu totul lipsit de sens, pentru că, dacă privești un orb, vei vedea că se mișcă de ca și cum ar avea un picior de gumă.

— Ei bine, asta e tot. Oricum, pentru știința ta – și dacă lucrurile vor merge așa cum scontez eu, va trebui să știi –, mi-am pierdut ochii *și* jumătate din partea stângă a feței în Sri

Lanka. Mașina a derapat pe asfaltul ud și a zburat de pe autostradă, sau de pe ceea ce trece drept o autostradă în Sri Lanka. Mă aflam în așa-zisul scaun al mortului, lângă șofer, iar capul mi-a ieșit prin parbriz. Apoi mașina a luat foc. Și ăsta-i groaznicul rezultat. Asta se întâmpla acum patru ani.

— Îmi pare rău.

— Mulțumesc, dar mă tem că a trecut vremea oricărei compătimiri. La fel și a tuturor manifestărilor de simpatie. Voiam să știi totuși, pentru că încep să cred că ai putea fi cel pe care-l caut. Dacă însă și tu vei dori slujba, asta e cu totul altceva.

— Cum am mai spus, sunt destul de contrariat.

— Atunci lasă-mă să-ți mărturisesc despre ce e vorba. Ce voi dori eu de la tine sunt ochii tăi.

— Ce spuneți?!

— Nu te alarma. Nu vreau decât să-ți împrumut ochii, nu să ți-i scot. Ceea ce caut eu, John Ryder, este un scrib. Cineva ai cărui ochi să-i pot folosi în loc de ai mei. Cineva capabil să observe lumea *pentru* mine, dar să-mi comunice observațiile mie, astfel încât eu să le pot transforma în proză. În proza *mea.*

— Cred că înțeleg. Aveți de gând să scrieți o carte?

— Acum patru ani mi s-a întâmplat nenorocirea asta. Am petrecut șapte luni într-un spital din Sri Lanka și, de-a lungul acelor șapte luni nesfârșite, m-am gândit mult, cum se spune. Nici nu puteam face altceva, eram învelit în bandaje, trebuie că arătam ca omul Michelin. Căci trebuie să-ți mărturisesc, ceea ce vezi, cât de groaznic ți s-ar părea, este numai vârful aisbergului, ca să folosesc o metaforă destul de nepotrivită. Am suferit arsuri de gradul al treilea pe majoritatea suprafeței corpului.

— Ah.

— Acum. Ai menționat mai devreme că mă admiri, nu-i așa?

— Da, așa e.

— Care cărți mi le-ai citit?

— Aproape pe toate, cred. *Stând la picioarele fantomelor,*

bineînțeles.

— Bineînțeles. Tipic. Cea mai slabă carte a mea, și totuși cea mai citită. Nivelul cititorilor din țara asta nu-l depășește pe cel al mării. Ai început cu asta, nu? Sau nici măcar cu cartea, ci cu filmul care s-a făcut după ea?

— Ei bine, da, nu pot să vă mint. Mă tem că așa s-a întâmplat. Am văzut mai întâi filmul și mi-a plăcut, apoi am citit romanul.

— Ptiu!

— Dar pe urmă am mai citit și *Primele roade, Leul din Beltraffio, Spiritul locului.*

— Te cred, te cred.

— Ah, îmi pare rău, John. Pot să-ți spun John? Îmi pare rău, a fost lipsit de politețe din partea mea. Chiar te cred. Să te mai întreb ceva, totuși. Nu ai fost niciodată curios, un admirator pe jumătate declarat al cărților mele, unul dintre cititorii mei credincioși, ce s-a întâmplat cu mine?

— Adică?

— Uite, John, e perfect adevărat că n-am fost niciodată cel mai gregar, mai sociabil dintre scriitori. Totuși, chiar și așa, am fost destul de vizibil. Am câștigat premii – Booker-ul, bineînțeles, pentru *Stând la picioarele fantomelor* –, la un moment dat se vorbea chiar și despre Nobel. Nu că aș pune eu mare bază pe asta. Totuși, n-am fost tocmai un pustnic, am fost invitat la tot felul de sindrofii literare, am dat bucuros interviuri, ori de câte ori am fost rugat politicos. Ei bine, nu te-ai gândit niciodată, ce naiba s-a întâmplat cu bătrânul ăla…?

— Nu știu sigur cum ar trebui să vă răspund la întrebare. Citesc mult, cu siguranță, dar nu sunt ceea ce s-ar chema un șoarece de bibliotecă. Adică n-am urmărit niciodată cu atenție cariera vreunui scriitor, nici măcar a unuia ca dumneavoastră. Dacă m-am gândit vreodată la asta, probabil mi-am imaginat că erați cufundat în scrierea vreunui roman mai consistent, care să vă ceară mai mult timp decât de obicei. Dar, de fapt, nu m-am gândit niciodată la asta. Nu fac decât să îmi

imaginez acum ce-aș fi putut gândi. Nu m-a preocupat propriu-zis treaba asta.

— Ei bine, sunt aproape mulțumit să aud că lucrurile stau astfel. Presupun. E adevărat, chiar atunci când ești atât de faimos, dacă ieși din colimatorul publicului, oamenii uită că ai existat. Apoi, nu pot să-ți ascund că așa mi-am și dorit să se întâmple, deci n-am de ce să mă plâng.

— *E*, totuși, greu.

— Oricum, întorcându-ne la oile noastre, cum spune francezul[2]. Unde eram? La spitalul din Sri Lanka, presupun. Păi, singurul lucru bun când îți pierzi ambii ochi este faptul că nu mai poți vedea cum arăți fără ei. E cam ca în gluma aia cu Turnul Eiffel. Când abia fusese construit, unul dintre frații Goncourt, parcă, a afirmat că îi plăcea să privească Parisul din vârful lui, pentru că era singurul punct aflat la înălțime din oraș unde putea să scape de priveliștea lui. Pe mine, slavă Domnului, orbirea mă împiedica oricum să mai văd ceva. Doar că încă mai aveam degete, nu le pierdusem și pe ele, și puteam să simt cicatricele care mă brăzdau și acele „bășici", cum le-ai zis tu atât de inspirat, și cele două adâncituri de pe fața mea, găvanele goale. Și, după accident, mi-am jurat că n-o să șochez pe nimeni arătându-mi fața. O perioadă m-am gândit chiar să rămân în Sri Lanka. Ca un lepros. Dar asta ar fi fost mult mai complicat decât să mă întorc acasă. Era chestiune de cărți de credit, conturi bancare, debite directe, toate nimicurile de genul ăsta.

— Îmi imaginez.

— Deci în loc de toate astea m-am hotărât să mă târăsc înapoi în Anglia, un an mai târziu. Am venit pe drumul cel mai lung, cu vaporul, și am ajuns în miezul iernii. M-am asigurat că voi ajunge iarna, ca să nu par ciudat, așa bandajat și înfășurat din cap până-n picioare cum eram. Am venit aici, în Cotswolds – cumpărasem casa asta acum câțiva ani, pentru petrecerea week-end-urilor – am ales-o special pentru că era izolată, deși n-am bănuit niciodată până acum cât de

importantă va deveni această izolare – am venit aici și m-am dat la fund. Fără ziare. Fără internet. Fără televizor. Nimic. Lumea putea să se ducă dracului, pe mine nu mă mai interesa.

— N-ați ieșit niciodată?

— *Tu* ai face-o? Cum ți-ar plăcea să auzi copiii țipând de frică atunci când treci prin dreptul lor? Nu, mint. Copiii nu țipă. Sunt niște mici creaturi cu mult mai îndrăznețe. Se prind de poala hainei mamelor și strigă „Mami, mami, uită-te la omul ăla ce ciudat e! Uite, nu are față!” Iar mamele lor încremenite de rușine încearcă să-i facă să tacă. Încearcă *de cele mai multe ori.* Am auzit cu urechile mele.

— V-ați gândit vreodată să faceți operație estetică?

— Dacă m-am gândit? Dragul meu John, fața pe care tocmai o privești nu este decât rezultatul chirurgiei plastice. Toate astea – asta, asta și asta – și chiar și asta, uită-te, pune mâna, hai – toate astea sunt *de după,* nu *de dinainte.* Poate că fața mea seamănă într-adevăr cu un puzzle, dar măcar nu lipsesc decât două piese.

— Și spuneți că de atunci n-ați mai ieșit din casă?

— Nu. Nu, e adevărat, obișnuiam să mai ies. Pe înserat. Pe timpul ăla, aveam un prieten, Charles. Era profesor la Oxford. Mai exact, fusese profesor la Oxford. Locuia în Chipping Campden. Asta, poate știi sau poate nu, e un orășel la vreo treizeci de mile de aici.

— Știu unde e Chipping Campden.

— Ei bine, prietenul meu Charles locuia în Chipping Campden și o dată, de două ori pe săptămână venea aici să ia cina cu mine. Apoi, după căderea întunericului, mă scotea la plimbare. Întotdeauna după ce se întuneca. De aceea aștept mereu cu nerăbdare sfârșitul verii.

— Scuze, din ce motiv?

— Vezi tu, iarna e întuneric de la – de la ce oră? – de la patru după-amiaza? Vara trebuie să așteptăm cel puțin ora nouă sau zece și chiar și așa există șansa de a ne întâlni cu cineva care se plimbă pe afară. Și nu puteam să-mi acopăr fața fără să dau de bănuit, bineînțeles, într-o seară de vară caldă și plăcută. Crede-mă, John, unele dintre cele mai neplăcute

momente ale existenței mele au fost serile de vară fierbinți când ieșeam la o plimbare. Poate că oamenii nu spun nimic, dar eu îi pot auzi. Aud cum conversația lor se împotmolește și apoi se oprește în mod straniu, pentru a fi reluată imediat ce consideră că nu mai pot fi auziți, dar nu e așa, să știi. De cele mai multe ori e *vorba de acea decisivă fracțiune de prea devreme.* Știi, am auzit chiar mașini încetinind – *încetinind* – special pentru ca ocupanții lor curioși să mă poată vedea mai bine. Și câinii. Sunt unii câini care chiar mă latră.

— Știți, poate că n-o să mă credeți, dar, de fapt, lucrurile nu stau chiar atât de rău. Nu pot să m-abțin să nu cred că poate…

— Numai eu știu cât de rău e.

— Nu v-ați gândit niciodată să vă luați un câine? Știți, unul dintre ăia – cum le zice – câini antrenați să-i ghideze pe orbi? De obicei sunt labradori.

— Nu pot să suport bestiile astea băloase. N-am putut niciodată. Le urăsc lătratul. Pentru mine un câine care latră e ca un bătrân astmatic care tușește până-și scuipă mațele. *Și* câinii sunt folosiți de polițiști.

— Ce fac?

— N-ai auzit niciodată de o pisică polițistă, nu?

— Ha. Ei bine, nu cred.

— Eu sunt de fapt un iubitor de pisici. Am avut cândva una, o siameză. Nu pentru mult timp, totuși. Până și pe pisică o apucau pandaliile când îmi vedea fața. Dar să ne întoarcem la Charles. Săracul a murit anul trecut. Iar acum nu mai am pe nimeni. Nimeni în afară de o menajeră analfabetă, care-mi gătește și păstrează casa în limitele decenței. Sau cel puțin așa credeam. Până ce te-ai scăpat tu și-ai zis că arată destul de neîngrijit.

— Acum, mă scuzați, dar sunteți puțin nedrept, atât față de mine, cât și față de menajeră. N-am zis că ar fi murdar, în casă sau în cameră. Doar că n-a mai fost zugrăvit de mulți ani. Oricum, mie-mi place așa cum e.

— Suficient cât să stai aici și să mă ajuți să-mi scriu cartea?

— Ei bine, nu prea știu ce să spun. Ce ar presupune asta mai exact?

— Ar trebui să locuiești aici, bineînțeles. Șapte zile din șapte, dacă ești hotărât. Cinci, dacă preferi să te întorci la Londra două zile pe săptămână. Și, apropo, cele două zile n-ar trebui să fie obligatoriu sâmbăta și duminica. Cum sunt sigur că ai înțeles deja, week-end-urile nu prea mai au nicio semnificație pentru mine.

— Eu mă refeream la natura muncii în sine. Ați spus mai devreme că vreți să-mi „împrumutați” ochii?

— Da. Ceea ce vreau să scriu este – ca să fim cât mai aproape de adevăr – autobiografia mea. Oricum, indiferent de ce va ieși, va fi ultima mea carte. Testamentul meu, dacă vrei. Iar de tine am nevoie pentru a scrie nenorocita asta de carte, fizic vorbind. Sunt convins că în momentul ăsta mă privești ca pe un nenorocit bătrân și morocănos. Asta îmi era și reputația în ceea ce se cheamă, în derâdere, lumea literară a Londrei. Dar nu sunt nici pe departe o fosilă, așa cum par. În biroul meu, de exemplu, ușa de la el se află în dreapta ta, am ceea ce se cheamă un computer, o adevărată operă de artă, pe care l-am cumpărat cu doar câteva săptămâni înainte de a zbura în Sri Lanka.

— Da? Până acum vă credeam genul de scriitor care încă folosește stiloul și cerneala.

— Ei, de fapt, bătrâne, nu e deloc, dar deloc așa. În general am folosit o mașină de scris, fie că mă crezi sau nu. Dar e adevărat, am avut mereu senzația că atunci când scrii pe computer scrisul vine înaintea gândirii, și nu invers.

— Și atunci de ce ați cumpărat unul?

— Ai putea spune că mi-a fost prescris. Aveam probleme cu postura. Sau îmi foloseam în exces mușchii de la un deget, nu-mi mai amintesc. Ideea e că, până la urmă, medicul mi-a prescris un computer. Din nefericire, nu mă prinsesem cum să-l folosesc când s-a întâmplat nenorocirea.

— Mă tem că va trebui să vă spun: nu mai e nici pe departe o operă de artă.

— Cum?

— Trebuie să fie deja o rablă.

— Cum, e lipsit de sens. Are numai patru ani.

— *Numai* patru ani? Păreți să nu înțelegeți, dar tehnologia computerelor avansează atât de repede, încât modelul pe care-l cumperi s-a învechit deja în aceeași zi.

— Nu mai spune. Ce afacere minunată poate ieși de aici.

— Cu siguranță.

— Mi se pare corect. Tu trebuie să știi mai bine. Iată dovada că timpul a rămas pe loc pentru mine. Dar nu te teme, voi cumpăra cel mai nou aparat pentru a-ți face treaba. Totuși, mai important decât scrisul este pregătirea pentru el.

— Pregătirea?

— Spune-mi, John, ai văzut vreodată un copil, adică un bebeluș, arătând cu degetul spre ceva?

— Nu, nu pot să spun cu certitudine că am văzut.

— Aha, vezi? Dacă ai lucra cu mine, asta ar fi exact genul de observație pe care ți l-aș cere. Oricum, principala diferență între un adult și un copil care arată cu degetul este că adultul întâi observă un lucru care-l interesează și apoi arată spre el cu degetul, astfel încât ceilalți, prietenii, companionii lui, oricine, să-l poată vedea la rândul lor. Nu-i așa?

— Așa este.

— Ei bine, în cazul unui copil procesul este unul invers. Acesta arată cu degetul la lumea din afară mai mult sau mai puțin aleatoriu. Iar apoi, *și numai apoi,* se uită să vadă către ce anume a arătat cu degetul. Și din moment ce pentru un copil întreaga lume reprezintă o sursă a eternelor descoperiri, este inevitabil să găsească ceva demn de interes în câmpul său vizual. Demn de interes pentru copil, cel puțin.

— Sunt convins că aveți dreptate, deși nu pot spune că am observat vreodată că așa stau lucrurile.

— Să înțeleg, prin urmare, că nu ai copii?

— Nu, nu sunt însurat.

— Bine. Adică e bine pentru mine. Dacă te hotărăști să accepți slujba.

— Dar încă nu mi-ați explicat.

— Ce anume?

— Despre arătatul cu degetul.

— Eu sunt acel copil, John. Nu pot să arăt cu degetul la nimic în particular. Pot doar să arăt cu degetul aiurea, iar apoi să te trimit *pe tine* – hai să spunem pe tine, de dragul discuției – ca să vezi către ce anume am arătat. Să vezi și apoi să-mi spui și mie despre ce e vorba.

— Da, acum înțeleg ce vreți să spuneți. O să mă trimiteți în locuri prin care ați mai trecut de-a lungul vieții, așa e? În locurile copilăriei dumneavoastră, ceva în genul ăsta?

— Da, poate. De fapt, cu siguranță.

— Dar?

— Dar?

— Parcă voiați să mai adăugați ceva?

— E adevărat, așa e. Trebuie să-ți fie limpede, John, nu mă interesează să scriu o autobiografie convențională. Știi despre ce vorbesc, sunt sigur. „M-am născut, bla bla bla. Am mers la școală în bla bla bla. Când am ajuns la Oxford, profesorul meu nu a înțeles că bla bla bla.” La modul ideal, văd această carte ca pe un rezumat, o *summa summarum,* al tuturor gândurilor, ideilor, preocupărilor mele. Dacă vrei, autobiografia sufletului meu, a vieții mele interioare. Sau, cel puțin a vieții mele exterioare. Urăsc autobiografiile care nu oferă cititorului decât ceea ce s-ar putea numi minute dintr-o viață. Minute, știi? Ca acelea pe care le numeri la o ședință de consiliu, înțelegi?

— Da, am înțeles ideea.

— Ah, scuză-mă, John, nu sunt obișnuit să fiu înțeles cu ușurință.

— E în regulă. Pot să vă întreb dacă aveți deja titlul?

— Unul provizoriu, *Adevăr și consecințe.*

— Oh, da, îmi place. Foarte, foarte mult.

— Da? Eu nu sunt foarte convins încă.

— De ce?

— Mi se pare oarecum pretențios.

— Nu, eu n-aș zice. Nu, deloc. După părerea mea, atât cât poate ea valora, cred că ar trebui să-l păstrați.

— O vreme m-am gândit la altul, *Moartea cititorului* – presupun că înțelegi jocul de cuvinte? –, dar mi-a plăcut și

mai puțin decât acesta. Ei, dar vom vedea. Deci ce spui, John? Te tentează să lucrezi cu mine la această nouă carte?

— Păi eu…

— Nu-ți pot spune că sunt omul cu care să te înțelegi cu ușurință. Dar fără îndoială că asta ai înțeles deja.

— Ei bine, e da sau nu? Sau poate mai ai nevoie de timp de gândire?

— Păi, n-am vorbit încă despre…

— Da?

— Despre bani.

— Vrei să spui plata? Ai dreptate, n-am spus nimic despre asta. Ei bine, John, trebuie să-ți spun, sunt un om bogat. Nu, cum se spune azi, putred de bogat, dar destul de avut cât să nu-mi mai fac griji legate de subzistență. O să discutăm problema în detaliu imediat ce accepți, dar pot să-ți spun din capul locului, căci din al meu n-a rămas prea mare lucru, că sunt pregătit să-ți ofer, să zicem, trei mii pe lună? Cum ți se pare?

— E o ofertă foarte generoasă.

— Atunci să rămână trei mii de lire pe lună. Plus, evident, casă și masă atâta timp cât va fi necesar. Un an ar trebui să fie îndeajuns, dacă reușim să urnim treaba. Și, bineînțeles, și un mic procentaj din câștigurile pe carte. Adică, drepturi de autor, de traducere, subsidiare, de serializare, vânzare prin cluburi de carte și tot tacâmul. În mod normal, câștig destul de bine din scris.

— Atunci, da. Da.

— Bine. Mă bucur foarte mult, John. Iar acum va trebui să-ncepi să-mi spui Paul. Până la urmă tot o s-o faci, așa că de ce să ne mai formalizăm?

— Foarte bine, Paul.

— Mai e totuși ceva. Un lucru minor, dar vreau să știi exact în ce te bagi.

— Da?

— Nu mă aștept, și nici nu mi-aș dori să ajungi dădaca mea. Cum ți-am spus deja, menajera mea – doamna Kilbride,

apropo. Din Glasgow, săraca. Doamna Kilbride îmi spală și face de mâncare iar eu mă descurc singur în zilele în care ea are liber. Deci nu va trebui să-ți faci griji pentru asta.

— De fapt, mie-mi place să gătesc. Și mă și pricep. Mi-ar face plăcere să gătesc cina pentru amândoi, dacă vrei și tu. Sincer, cum locuiesc singur, nu prea am deseori ocazia asta.

— Bine. Trebuie să-ți spun că aș fi încântat. Biata doamnă Kilbride face tot ce poate, îmi imaginez, dar repertoriul ei e teribil de limitat. Însă vei face asta numai când vei avea tu chef, să ne înțelegem. Vei munci destul de mult în timpul zilei.

— Pentru mine, gătitul nu e muncă.

— Cu atât mai bine. Oricum, începusem să spun că mai sunt câteva treburi, domestice, pe care aș vrea să le faci tu. Nu te teme. Nu e nimic care să te solicite prea tare.

— Nu văd care-ar fi problema.

— De exemplu, încă-mi mai plac plimbările pe înserat și de la moartea lui Charles a trebuit să le reduc drastic – până am ajuns să mă simt arestat în propria-mi locuință. Sper că nu te va deranja să-i iei locul?

— Deloc. Sunt convins că voi simți eu însumi nevoia de o plimbare.

— Nu e mare lucru. Adică, să plimbi un orb. Nu trebuie decât să mă iei ușor de braț și să mă atenționezi când e o bordură sau când trebuie să urc ori să cobor trepte, orice ar putea să mă prindă pe picior greșit.

— Îhî.

— Cât despre cealaltă treabă… mi se pare puțin umilitor să-ți cer asta.

— Mi-e teamă de întuneric, John. Mi-e o teamă cumplită de întuneric.

— Teamă de întuneric?

— Știu, știu. E absurd ca unui orb să-i fie teamă de întuneric. Dar așa stau lucrurile. Am fost mereu claustrofob. *Întregul univers îmi dă stări de claustrofobie.*

— Oau. Asta da claustrofobie.

— Nu-i nimic de râs.

— Scuze, n-am vrut să…

— Chiar la un nivel, să-i spun așa, nonexistențial, claustrofobia mea tot a ridicat probleme. N-am fost în stare să iau metroul, de exemplu, iar lifturile au fost dintotdeauna un coșmar. Pentru că uneori ești pur și simplu nevoit să le iei, nu? În New York, de pildă. Dar, știi, chiar și în New York îmi amintesc că odată am preferat să urc douăsprezece etaje până la apartamentul unui prieten de-al meu, numai pentru că liftul – ascensorul – arăta după mine ca un sicriu pe care cineva l-a pus pe verticală. A trebuit de când mă știu să cer la hotel camere aflate la etajele inferioare, am lăsat mereu draperiile puțin crăpate când am dormit în vreun pat ciudat, astfel încât să nu cumva să mă trezesc noaptea într-un întuneric beznă.

— Și nu s-a schimbat nimic de când ți-ai pierdut vederea?

— Din contră, e mai rău. Ideea e, John, că mă aștept să te comporți în casă de ca și cum eu *aș putea* vedea. Acest lucru este *cel mai* important. Luminile trebuie aprinse ca în orice gospodărie normală. Chiar dacă eu voi sta aici singur, lumina *trebuie* să fie aprinsă. Pur și simplu n-aș putea suporta ideea de a sta singur în întuneric. Seara aprind întotdeauna lumina când intru într-o cameră, iar tu trebuie să faci la fel, la rândul tău. Înțelegi?

— Da, sigur că da.

— Mai ales lumina din baie.

— Din baie?

— Da, din baie. Va trebui să te rog – e încă o îndatorire măruntă pe care va trebui să ți-o cer – să fii mereu atent la lumina de la baie. Sper că nu te deranjează.

— Deloc, dar…

— Treaba e că am acest obicei. Cânt în baie. Chiar o fac. Și o să rămâi surprins, cred, când îți voi mărturisi că e vorba despre cântece populare. Nu muzică pop, înțelegi, Doamne ferește, ci cântece din alte vremuri, Jerome Kern, Cole Porter, Rodgers și Hammerstein, chestii de genul ăsta. Am o vastă colecție de cântece din astea în minte. Aici, în minte, intacte. Și nu aș suporta ideea de-a mă săpuni în cadă și a lălăi „You're

the Top”, „Alexander’s Ragtime Band” sau „Cheek to Cheek” *în întuneric*. Într-un întuneric beznă. Pur și simplu n-aș putea suporta.

— O să am grijă ca lumina să fie aprinsă.

— Și ușa întredeschisă? O să ai grijă și de asta?

— Da, și de asta.

— Vei fi puțin șocat la început, că ușa de la baie va sta deschisă. Dar mă tem că așa trebuie să fie. *Există* o fereastră la camera de baie, dar e destul de sus și cam îngustă, oricum, eu nu pot ajunge la ea, iar dacă ușa e închisă, nu c-ar fi vreo problemă, mânerul este unul destul de obișnuit. Totuși, aș intra în panică în vreme ce aș orbecăi după el și nu prea aș mai vrea să mai trec prin momentele astea de panică, le cunosc foarte bine. E jalnic, știu, dar ăsta sunt. Deci te vei asigura că ușa e întredeschisă?

— Îți promit. Nu vei fi niciodată lăsat singur în întuneric.

— Bine, perfect. Atunci să schimbăm subiectul, da? Să discutăm și lucrurile practice. Când vrei să începi?

— Presupun că aproape imediat.

— Luni?

— Luni? Să vedem. Azi e sâmbătă. Da. Da, nu văd de ce nu. Nu, stai, nu s-ar putea de marți? Sau de miercuri? De miercuri?

— Sigur, dacă…

— E week-end, știi. Va trebui să-mi pun în ordine niște treburi. Și nu pot face asta decât în timpul săptămânii.

— Miercuri este perfect.

— De fapt, dacă plec înapoi la Londra astă seară, și da, voi împacheta mâine, o să-mi rezolv treburile luni, poate și marți, atunci o să mă întorc marți seara. Ce zici?

— E în regulă, John. Întârzierea ar putea fi o adevărată binecuvântare mascată. O să-mi dea timp să comand noul computer. Și poate, cum te pricepi la asta, o să-mi dai tu un indiciu? Mărturisesc că nu am nici cea mai vagă idee de unde ar trebui să încep.

— Dacă vrei, Paul, poți lăsa totul în seama mea. Dacă mai petrec încă douăzeci și patru de ore în Londra, aș putea să

cumpăr un computer nou și să-l aduc cu mine în mașină, să zicem, miercuri seara. Mai târziu l-am putea și aranja.

— Iată o sugestie cu adevărat amabilă. Nu mai târziu de miercuri, totuși, dacă nu te superi. Sunt extrem de nerăbdător să încep. Cu atât mai mult cu cât mi-am găsit colaboratorul.

— Miercuri va fi, promit.

— Minunat. Păi, John, poate acum vei vrea să bei ceva? Putem să toastăm pentru colaborarea noastră.

— Așa este, să bem ceva.

— Dacă vrei să te ocupi tu…

— Sigur.

— Băuturile sunt pe dulapul din spatele tău. Încă o dată, nu e nimic decât whisky. Dar e unul de calitate.

— Whiskyul e în regulă. Tu cum îl bei?

— Simplu, te rog. Și nu mă întreba cât de simplu îmi va fi când voi părăsi această lume{3}.

— Trebui să-ți spun, Paul, că apreciez capacitatea ta de a râde de tine însuți. Adică, mai exact nu de a râde de tine însuți, ci de a glumi în legătură cu starea ta. Cu siguranță nu ți-ai pierdut încă simțul umorului.

— Să mi-l *pierd*? Chiar că mă faci să râd. Abia când mi-am pierdut vederea am dobândit un simț al umorului.

— Nu înțeleg.

— Am aflat repede, tinere, că orbii trebuie să fie bunătatea-ntruchipată. Trebuie să fie, înțelegi? *Detest* să fiu bunătatea-ntruchipată. Cum poți de-acum să-ți imaginezi, nu mi-a stat niciodată-n fire. Dar așa trebuie să fiu dacă intenționez să supraviețuiesc. Oamenii, vezi tu, pot fi inițial intrigați de orbire, sunt curioși, uneori fascinați, dar fascinația se duce repede pe apa sâmbetei. E ceva sinistru. Macabru. Cel mai rău, e extrem de cronofagă. „Te rog fă asta pentru mine.” „Dă-mi aia, te rog.” „Vrei să fii atât de amabil și să închizi sau să deschizi ușa aceea?” Orbii sunt o povară înspăimântătoare pe capul celor care văd și inevitabil sosește un moment în care ne simțim exact cum suntem, o povară. Apropo, sper că vorbele mele nu te fac să te răzgândești?

— Nicio grijă.

— Ceea ce descoperă orbul este că nu trebuie niciodată, dar *niciodată* să se vaite. Iată noul cuvânt care se face auzit. Să asculți și să te temi. „Scuză-mă, dar mi-am pierdut vederea." „Oh, nu te văita!" „Dar, nu înțelegi, nu mai am ochi." „Oh, încetează imediat cu văitatul, pentru numele lui Dumnezeu!"

— Haide, nu-mi spune că oamenii care îți zic asta în…

— În față? Dacă asta voiai să zici, atunci spune-o. Poate că nu e o imagine tocmai plăcută, dar încă mai am un fel de față. Și răspunsul la întrebare este nu. Nu literal. Dar dacă nu înveți să-ți tratezi lipsa vederii cu indiferență, să ți-o *asumi*…

— Poftim.

— Ce este?

— Whisky-ul tău.

— A, mulțumesc. Dar, John, dacă-mi dai voie. Trebuie mai întâi să-mi iei mâna și apoi să-mi pui paharul în ea. Altfel, vezi, nu am cum să știu unde e.

— Sigur că da. Scuze.

— O să te obișnuiești. Cum spuneam, dacă nu ajungi să-ți tratezi suferința ca și cum n-ar fi altceva decât un impediment minor, suportul, moral și fizic pe care-l primești de la alții va scădea dramatic. Simțul umorului este la fel de indispensabil orbilor precum bastonul alb.

— Înțeleg.

— Dar să ieșim totuși din butoiul cu melancolie. Ceea ce vreau să reții, John, este că mă bucur că vom lucra împreună. Mă bucur cu adevărat. Deci, să bem pentru *Adevăr și consecințe.*

— Pentru *Adevăr și consecințe.*

— Noroc.

— Noroc.

•

Zarurile au fost aruncate. Deci cum mă simt? *Nu sunt deloc în largul meu. Dacă nu eram orb, n-aș fi primit un străin în casă. Nu mi-a plăcut niciodată să am oaspeți care să rămână peste noapte. Nici măcar Charles, dacă s-ar fi putut. Nu e genul meu. Dar orbirea a schimbat atâtea lucruri, stilul meu de viață și toate celelalte. În orice caz, am simțit ceva mai mult decât un strop de*

respect în vocea lui. Asta trebuie să fie semn bun. E destul de șters, dar probabil că-și va da drumul imediat ce ne vom cunoaște mai bine. În mod inevitabil, dacă o să trăiască aici, iar respectul nu e deloc un punct de plecare rău. Nu e nici prea prost, ceea ce e binevenit. Nu, una peste alta, cred că am făcut o alegere potrivită. Dumnezeu știe, puteam nimeri și mai rău.

•

— A, John. Ai despachetat, nu?

— Da, mulțumesc, e o cameră frumoasă. Sunt convins că mă voi simți confortabil în ea.

— Sper că da. Iar dacă mai ai nevoie de ceva, nu ezita să ceri.

— Da. Să mă așez aici, în fața ta?

— Atât cât îmi amintesc, nu prea ai unde în altă parte. Ai reușit să-ți aranjezi treburile la Londra?

— Păi… da. Iar mâine voi instala computerul. Este un Mac. Asta folosesc și eu. Sper că e-n regulă.

— Ți-am zis deja că nu știu nimic despre mașinăriile astea. Tot ce contează este să te mulțumească pe tine.

— Există în acest moment două școli de gândire legate de computere – Mac-urile și PC-urile. PC-urile par să câștige bătălia – mai bine zis, au câștigat-o deja –, dar eu fac parte din tot mai puținii partizani ai Mac-urilor.

— Dacă ești obișnuit cu un Big Mac, atunci pe ăsta trebuie să-l ai. Mă întreb ce-o reține pe biata doamnă Kilbride.

— Când am coborât, am auzit-o troncănind prin bucătărie.

— Păi știe că-mi place să iau masa la șapte și jumătate punct. Cât e ceasul?

— Aproape fără douăzeci.

— Mersi. Aș zice că e așa de conștiincioasă datorită ție. Oh, John, are obiceiul de-a pune farfuriile direct pe masă. E mai simplu așa. Te deranjează?

— Sigur că nu.

— Și iată, dacă nu cumva mă înșală urechile, singurele de care am nevoie, a sosit. Doamnă Kilbride, bună doamnă Kilbride, John și cu mine începusem să ne întrebăm ce este cu tine.

— Ei bine, domnule, și domnule Ryder, îs așa obișnuită să fac mâncare pentru unu', că a trebuit să mă gândesc ce să fac acu', că 'steți doi.

— Și ce *bonne bonche* culinar ai mai meșterit astăzi pentru noi?

— Vez' la farfurie, n-atinge, că arde. Cum îi un eveniment special, făcui ce vă place cel mai mult: friptură și budincă de rinichi.

— Dar, doamnă Kilbride, tu știi că orice mâncare-ai găti e favorita mea.

— Iaca, domnule Ryder, o cin' pe cinste. Ș-acu' domnu' Paul mă ia în râs. Știu io că mă vorbește de rău pe la spate, pe min' și mâncarea mea. Da' știe că tre' or' să-i placă or' s-o-nghită și să tacă.

— Domnul Paul n-a zis nimic.

— Ba o zis. Avem o istorie-ntreagă noi doi. Nu-i așa, ia zi?

— Da, da. Dacă vrei să arăți lucrurile-n lumina asta. Și te rog nu mă-nghionti. Știi că nu-mi place când faci asta. Am fost amândoi serviți?

— Toate sunt pe masă.

— Bine. O să te cheme John când o să terminăm.

— Nu-l lăsa să te chinuie, domnu' Ryder, sau o să se facă de nesuportat.

— Gata, femeie, șterge-o!

— John, trebuie să fie o sticlă de vin pe undeva. Și un tirbușon. Dacă n-a uitat hârca de ele.

— Te aud, sunt aici! Sunt chiar aici!

— Credeam c-ai plecat.

— Mă duc, mă duc…

— Foarte bine faci!

— Acum, John, dacă vrei tu să deschizi sticla…

— Sigur că da.

— A plecat, da?

— Da.

— Știi, n-am văzut-o niciodată.

— Pe doamna Kilbride?

— A început să lucreze pentru mine abia când m-am întors din Sri Lanka. Ce-ai zice să mi-o descrii?

— Dar n-a făcut asta prietenul tău, Charles?

— Sigur că da, deși asta era acum câțiva ani. Treaba e că de mâine începem lucrul, John, adică de mâine îți voi împrumuta ochii, și-ar fi un bun antrenament pentru seara asta. Așa, unul de rutină, nu te grăbi.

— Păi – apropo, Paul, ți-am umplut paharul – stai să mă gândesc, are spre șaizeci de ani, se ține bine, e surprinzător de slabă. Spun surprinzător, pentru că oricine i-ar auzi vocea și-ar imagina că e grasă. Adică, nu neapărat grasă. Dar are o voce oarecum „plină”, maternă.

— Te rog, John. Nu crezi că-i cam pervers în situația dată să-mi descrii vocea, singurul lucru legat de femeia asta care-mi e cunoscut?

— Voiam să zic că, fizic, nu seamănă deloc cu vocea ei. Oricum, părul ei, cred, e vopsit, dar foarte discret, nu-i albastru sau alte porcării. Și, sincer, nu știu ce să-ți mai zic.

— Gândește, omule, gândește. Să nu-mi zici că deja te lasă mintea?

— Ei bine, nu știu dacă ar trebui să-ți spun asta, sau dacă nu știi deja, dar clipește foarte des.

— Clipește? Ce naiba vrei să spui?

— Te rog nu-i spune că ți-am zis asta. Dar când vorbea despre masă, iar tu pretindeai că tot ce gătește ea e formidabil, ea a clipit la mine ca și cum…

— A, da, înțeleg ce vrei să zici. Mi s-a mai spus asta. Da, pot să trec peste. În tragedia vieții mele ea și-a ales rolul comicului. Probabil că unul dintre doctorii tâmpiți care m-au îngrijit i-au spus că trebuie să fie mereu de-o veselie nebună, chiar să trântească câte-o glumă ciudată despre orbirea mea. Prin urmare, nu văd de ce m-aș cufunda într-o autocompătimire sentimentală. Cu ce era îmbrăcată?

— Ce purta? Să vedem. Avea un șorț din material plastic pe care era scrisă o rețetă de iepure velș – cred că era o reclamă la sosul Lea&Perrins – și, sub el, un pulover roz deschis, de angora sau mohair, nu sunt sigur. Fusta n-am putut-o vedea

din cauza șorțului. Și, cum ți-am spus deja, nu are un fund mare așa cum ai fi tentat să crezi auzind-o vorbind. Sau e o remarcă prea sexistă din partea mea?

— Păi, nu știu dacă sexistă, dar cu siguranță nu-i o imagine prea plăcută pe care s-o am în fața ochilor când tocmai mă pregătesc să mănânc. Ceea ce-mi amintește despre o altă mică sarcină domestică despre care-am uitat. N-o să mai fie multe din astea, îți promit.

— Ți-am zis, Paul, nu e nicio problemă.

— Ei bine, dacă vom lua prânzul și cina împreună, trebuie să te învăț metoda ceasului.

— Metoda ceasului?

— Să-ți explic. Am în față o farfurie cu friptură și budincă de rinichi, cu, lasă-mă să ghicesc, garnitură de cartofi și varză de Bruxelles. Sau e mazăre?

— Varză.

— Deci varză este. Buna și bătrâna doamnă Kilbride, pe care te poți mereu baza. Deci, John, știu *ce* e în farfuria mea, dar nu știu cu siguranță *unde* este. Aici intervine metoda ceasului. Va trebui să te rog…

— Stai. Cred c-am înțeles. Vezi dacă-i așa. Friptura și rinichii în dreptul orei trei. Varza de Bruxelles la șase. Nu, la cinci și jumătate. Cartofii la nouă. M-am prins?

— Exact. Doar că nu vorbim aici despre ceasuri sincronizate, așa că fără jumătăți sau sferturi de oră. Să ne limităm la elementele de bază.

— Așa este.

— Acum să trecem la atac, cum ar spune doamna Kilbride cu vocea ei maternă și plină.

— Vrei niște sare sau piper?

— Niciuna, nici alta, mersi.

— Pâine?

— Nu, mulțumesc.

— OK.

— Și te rog, fără OK. Este una dintre acele expresii joviale pe care nu le suport.

— Îmi cer scuze, eu…

— Poate că ți se pare o dovadă de impolitețe din partea mea, John, dar nu e decât franchețe, genul de franchețe absolut necesară între colaboratori. Mai bine să dăm toate cărțile pe față dintr-odată, nu ești de acord? De fapt, dacă mă gândesc mai bine, poate că și eu voi face ceva care-ți va displăcea. Dacă se întâmplă, te rog să-mi spui. Așa ne va fi mai ușor, pe măsură ce lucrurile vor evolua.

— De fapt, chiar este ceva.

— Este? Da? Iată că e ceva și la mine. Ca să vezi… ce este?

— Biet. Cuvântul biet.

— Biet? Acum e rândul meu să nu mai înțeleg nimic.

— Acum câteva clipe te-ai referit la doamna Kilbride numind-o biata.

— Și?

— Și prima dată când am venit aici mi-ai vorbit despre „bietul" Charles.

— Da?

— Nu sunt sigur că pot să-ți explic.

— Încearcă oricum.

— Ei bine, nu prea am înghițit niciodată obiceiul ăsta verbal de-ai numi pe toți „bieți". Pare că-i privești de sus.

— Tu m-ai întrebat.

— Nu, nu, ai făcut bine că ai deschis subiectul. Doar că niciodată… chiar fac asta??

— Păi, sincer nu știu. Până la urmă, când ne-am întâlnit ultima oară, când? Sâmbătă? Poate că n-o faci. N-aș fi scos o vorbă despre asta dacă nu îmi cereai tu să fiu sincer. Sper că nu te-am jignit.

— Nu, nu m-ai jignit deloc. Nu e decât un fleac. Nu mi-am dat seama că fac asta. Vine ca un mic șoc. Dacă aș avea o sprânceană din care să pot ridica, aș face-o.

— Îmi pare rău, ar fi trebuit să tac din gură.

— Prostii. Eu te-am rugat și tu ai vorbit. Sper că totuși nu mai am și alte „obiceiuri" neplăcute pe care vrei să mi le amintești?

— Nu, niciunul.

— Am spus ceva amuzant, John?
— Ce anume?
— Zâmbești. De ce zâmbești?
— Zâmbesc? Mă poți *auzi* zâmbind?
— Ai grijă, Ryder, îți aud și gândurile din cap.

— Deci spune-mi. De ce zâmbeai?
— Numai datorită gestului pe care l-ai făcut.
— Gestul pe care l-am făcut?
— Cu degetele în aer. Virgulele de citat. Când ai folosit cuvântul „obiceiuri”. A părut că nu-ți stă în fire.
— Gestul sau cuvântul?
— Amândouă, presupun.
— Zilele astea se întâmplă destule care nu-mi stau în fire.
— Hmm. Apropo, ți-am umplut din nou paharul.
— Cum? A, mulțumesc. Îți plac friptura și budinca de rinichi?
— Da, sunt gustoase.
— Sunt așa cum sunt. Vrei să bei și o cafea mai târziu?
— Da, te rog.
— Atunci te sfătuiesc s-o anunți acum pe doamna Kilbride. Are obiceiul de-a nu se grăbi. Strig-o tu, dacă vrei.
— Eu?
— De ce nu?
— Păi, nu știu. E prima mea seară aici.
— De-acum o să te servească și pe tine așa cum face și cu mine, nu?
— Da, dacă așa consideri… doamnă Kilbride?
— Dumnezeule mare, chiar că n-o să poată pretinde că nu te-a auzit!
— Îmi pare rău dacă te-am speriat. O să-mi trebuiască ceva timp până să învăț cum se fac lucrurile pe aici.
— O să ai destul timp. Apropo, vom face o plimbare puțin mai încolo, John. Dacă te simți în stare. Să vezi și tu cum e la țară. Ce zici?
— Voiam să-ți propun chiar eu.

— Bun. Atunci rămâne stabilit.

•

— Care e a ta?
— A doua din stânga, cea voluminoasă.
— Te referi la haina de blană?
— O am de mulți ani. Am luat-o din Chicago, înainte să înceapă tot rahatul cu corectitudinea politică. Îți zic, John, dacă vreodată o să apară vreo militantă care să-mi ceară socoteală că port blană, o să mă holbez la ea, pur și simplu. Asta ar putea-o ajuta să vadă lucrurile așa cum trebuie. Mulțumesc. Acum ajută-mă să-mi strecor brațul în mânecă, vrei?
— Și chiar ai fost agresat de militanți ecologiști?
— Slavă Domnului, nu. N-am avut niciodată șansa de a-mi face numărul cu bau-bau. Eșarfa, te rog. Ar trebui să fie atârnată în același loc cu haina.
— Ah, în regulă, poftim.
— Mulțumesc.
— Fără baston?
— Tu vei fi bastonul meu. Ești pregătit?
— Da.
— Deschide ușa, te rog.

— Cum îți spuneam, John, nu e nimic deosebit în a îndruma un orb, mai ales într-un loc pustiu ca ăsta. Ia-mă doar de braț – nu așa, așa – și atenționează-mă, fie verbal, fie strângându-mă de mână – de fapt, pentru început poți s-o faci în ambele feluri – când e ceva în calea mea de care-ar trebui să mă feresc. Când trecem pe lângă bordură, de exemplu. Sau când ne îndreptăm spre ea, desigur.
— Să te strâng de braț? Așa?
— Da, așa, doar că nu atât de tare. Cam ca atunci când strunești cu blândețe un cal. Știi să călărești?
— Nu.
— Păcat. Atunci, e ca și când îți conduci partenera pe ringul de dans. De dansat, dansezi, nu?
— Îmi pare rău. Nici nu dansez.

— Ei, folosește-ți imaginația. Da, dar te rog n-o face decât atunci când chiar trebuie să fiu atent la ceva. Altfel mă poți deruta.

— Nu, nu. Atunci am făcut-o ca să vă atenționez că urmau trei trepte care trebuia coborâte.

— Da, da, pe alea le știu. În acest punct al jocului nu trebuie să-mi mai spui despre cele trei trepte din capătul aleii care-mi mărginește propria grădină.

— Îmi pare rău. Nu-i chiar atât de ușor cum pare.

— Ba da, este. Iar tu te descurci de minune. Și, apropo, John, nu trebuie să te miri dacă mă vei auzi folosind expresii precum „văzând” sau „ferindu-se de”. Poate că ție ți se va părea ciudat că le folosesc, dar un orb trebuie să petreacă uimitor de mult timp făcându-și griji despre lucrurile pe care trebuie să le vadă sau de care trebuie să se păzească.

— Înțeleg. Doar că n-am zis nimic, să știi.

— Te-am auzit gândind asta. Amintește-ți ce ți-am spus deja.

— Îmi mai amintesc și ce mi-a zis doamna Kilbride, să nu te las să mă torturezi.

— Nicio grijă, poți să ai singur grijă de tine. Bine. La stânga sau la dreapta. La dreapta, cred. Către sat.

— Pe lângă biserică?

— Exact. Cum este seara asta? Pare răcoroasă. Înstelată.

— Așa și este. E o seară frumoasă. Imediat după izlaz se întind niște câmpuri…

— Le știu.

— Voiam să spun, chiar deasupra câmpurilor se ridică o lună plină, înconjurată de un fel de halou de un galben cețos. Aproape ca un halou de un galben murdar.

— „O lună plină, înconjurată de un fel de halou de un galben cețos.” John, sună ca titlul unui film japonez.

— Un film japonez? Iartă-mă, dar nu înțeleg. Nu prea sunt mare amator de filme.

— Nu-ți fă griji. Suna doar puțin cam prețios. Prețiozitatea, dacă e s-o spunem pe-a dreaptă, a fost dintotdeauna micul meu păcat[4]. Doar că… de fapt, dacă mă gândesc mai bine, e

o descriere pe care aș putea chiar s-o folosesc. Nu se știe niciodată. Data viitoare când ieșim la plimbare, ia-ți un caiet în care să notezi tot ce ne-ar putea ajuta mai târziu la carte. Înțelegi, cu siguranță că nu fac din fiecare remarcă a mea o nestemată neprețuită, demnă de lăsat posterității. Dar cum am zis deja, nu se știe niciodată când o să-mi vină vreo idee. Și ar fi o prostie să o lăsăm să se evapore înainte de a mă hotărî dacă o voi putea folosi sau nu.

— Deci până la urmă inspirația chiar există? Ai grijă. Coborâm bordura ca să traversăm.

— Mersi. Crede-mă, John, inspirația a fost discreditată ca și concept critic. Chiar așa. Totuși, fiecare artist *știe* că ea există. Sunt momente în care pur și simplu nu poți *așterne pe hârtie* ceea ce vrei să scrii, și de obicei sunt pasajele în care nici cititorul nu va ajunge la vorbele tale. Dar, repet, mica mea găselniță despre lună…

— Urcăm bordura.

— N-a fost mare lucru, deloc. Te rog nu te iluziona că o iau mai în serios decât ar trebui.

— Mi se pare fascinant. Să văd cum îți vin ideile.

— Nici măcar nu e o idee în adevăratul sens al cuvântului. Dar, dacă nu te deranjează, te rog s-o ții minte până ajungem acasă. O să-ți dau un caiet în care s-o notezi. Acum, unde ne aflăm? N-am fost atent.

— Mergem înspre cimitir. Pe stânga e o pistă de bowling verde și un club aflat într-o clădire mare și albă.

— A, da, e pista de bowling a satului. Dacă treci pe aici în vreo duminică seara, trebuie să te oprești să le vezi pe doamnele din echipa locală în șosetele lor groase de lână, cu pantofii albi și fini. Sunetul bilelor de bowling, mari, netede și negre, care se lovesc una de alta, e un adevărat tonic pentru nervii tulburați. Ar trebui să încerci și tu.

— Poate c-am s-o fac.

— Deci. Biserica e chiar în fața noastră?

— Da.

— Poți să-mi spui cam din ce perioadă datează?

— Din romanic?

— Romanic? Mă îndoiesc. Dar nu prea mă pricep la arhitectură. Cimitirul e în mod normal închis la ora asta, deci s-o luăm pe strada principală, de acord? Și hai să facem un radioreportaj.

— Asta ca să te asiguri că rămân prezent trup și suflet?

— Pentru mine, John, are mai mult decât rolul de a te supune pe tine unui test.

— Bordură.

— Mersi. În ciuda a tot, vreau să continui să trăiesc. La naiba, încă îmi doresc să trăiesc! Să trăiesc în lume, în lumea cea adevărată! Și nu e o sinecură, crede-mă, ce se spune despre orbi și surzi.

— Orbi și surzi?

— Îmi amintesc – dinaintea accidentului –, aș vrea să văd cine mai are curajul să-mi spună asta-n față acum –, dar îmi amintesc unele conversații la cină, despre avantajele și dezavantajele pierderii auzului sau vederii. Și, știi, toată lumea era întotdeauna de acord că cel mai rău era să surzești. *Mai rău*, de fapt. Aceleași argumente superflue erau etalate. Cum că surzilor lumea li s-ar interzice cu totul: fără conversație, muzică, fără Mozart –, din cine știe ce motiv, singurul compozitor citat era întotdeauna Mozart –, li se interzicea într-o măsură mult mai mare decât orbilor. Ce raliat! Ce porcărie de o cruzime nemaiîntâlnită! Lumea, John, lumea a fost *zugrăvită* ca să fie văzută! Să fie *văzută*! Orice altceva mai face parte din ea, chiar și Mozart, este secundar lucrurilor ce pot fi văzute. Acum știu asta.

— Sunt sigur că așa este.

— Atunci trebuie să înțelegi cât de important este să-mi descrii această lume, și s-o faci cu exactitate. Cel puțin ăsta e un avantaj pe care-l avem față de cei care și-au pierdut auzul. Ia încearcă să-i descrii unui surd un concert de pian al lui Mozart…

— Ei bine, având în vedere că ar fi la fel de surd la descriere ca și la concertul de pian…

— Înțelegi ce vreau să-ți spun.

— Doar că mi se pare că știi atât de bine satul ăsta și nu

mai văd de ce…

— Nu? Păi, ia gândește-te. Să presupunem că aș ieși să mă plimb și aș vedea încă, m-aș uita în jur în timp ce merg, nu? Indiferent cât de bine aș cunoaște satul. Sunt un observator, John, așa am fost dintotdeauna. Și nu mi s-a diminuat dorința de a observa acum, că am orbit.

— Ai dreptate. Deci. Bine. Păi, am trecut pe lângă biserică și acum ne aflăm pe o stradă care pare să ne ducă afară din sat. N-am văzut nicio plăcuță, deci nu-ți pot spune cum se cheamă.

— Se cheamă Cumberland Row. Dar nu contează. Continuă.

— Acum mergem pe lângă cimitir. Arată destul de sinistru în lumina lunii, oarecum suprarealist, și mai văd un club al Legiunii Britanice, dar și singurul magazin întâlnit până acum. Pare să fie o combinație de aprozar, tutungerie și poștă. Sunt multe vederi prinse la fereastră. Să vedem. Cățeluși de vânzare. Terrieri Sealyham, dacă te interesează. Un Land Rover la mâna a doua. O societate dramatică a pus în scenă *Witness for the Prosecution* (*Martorul acuzării*)[5]. Menajeră disponibilă.

— Ar putea fi doamna Kilbride a noastră. E mereu în căutare de noi clienți.

— Nu e niciun nume trecut. Numai un număr de telefon. Nu pot să-l citesc fără…

— Nu contează, lasă. Dacă e al ei, îl am acasă. Dacă nu e, cui îi pasă? Învață să fii mai selectiv, mai sintetic, încearcă să-i dai materialului o structură, o formă.

— Acum trecem prin dreptul unei ceainării. Mrs. Effingham’s Tea Shop. E scris corect, nu „Oldes” sau „Shoppes”. Alături e un atelier de reparat pantofi. Sunt instrumente de-ale cizmarului în vitrină și câteva perechi de pantofi de damă. Arată foarte prăfuite. Aș zice că sunt acolo de multă vreme. Majoritatea sunt ghete. Iar ăsta pare a fi ultimul dintre magazine. Nu, m-am înșelat. Mai e o clădire luminată mai sus, pe aceeași parte a străzii – ar putea fi un pub sau un hotel.

— E și una și alta. Ceva semne de viață?

— Da. În fața lui sunt câțiva oameni, adunați într-un mic grup. Probabil că beau ceva. Sunt două cupluri de vârstă mijlocie, spre a treia. Bine îmbrăcați. Una dintre femei își pune mănușile. Sunt rezemați de două mașini parcate alături. Jumătate pe stradă, jumătate pe trotuar. Un Volvo și un Bentley.

— Deci acum ne apropiem de ei, nu?

— Da.

— Uite, Paul, dacă preferi, undeva în stânga noastră se află o străduță strâmtă, pe care încă o putem coti. Mă gândesc la ce-mi spuneai ieri. Despre cele mai groaznice momente ale vieții tale.

— Păi, ce să zic. Nu, la naiba. Tot o să ni se întâmple, o să ți se întâmple și ție, mai devreme sau mai târziu, s-ar putea întâmpla chiar acum, în seara asta. În plus, s-ar putea să nu se întâmple deloc. Nu se întâmplă întotdeauna. Lasă-i să-mi vadă fața. Eu cel puțin nu voi fi nevoit să le văd mutrele antipatice.

— Bine. Dacă asta vrei.

— Ei bine?

— Ce?

— Au avut vreo reacție?

— Nu mă menaja, te rog. Sunt perfect capabil să aud adevărul.

— Da, a existat o reacție.

— Ei bine?

— N-au spus nimic. Au tăcut cu toții. Dar cele două femei te-au văzut cu siguranță. Le-am văzut expresiile de pe fețe. Apoi una dintre ele și-a înghiontit soțul.

— Știi, Paul, cred că încă ne privesc. Simt cum de undeva din spate patru perechi de ochi se holbează la noi. Tu nu?

— Nu-s decât niște fufe proaste.

— Îmi pare rău.

— Presupun că trebuia să mă fi obișnuit deja cu toate astea.

— Să continuăm, Paul, sau…?
— Hmm?
— Vrei să continuăm?
— O, da. Către capătul străzii. Care se întâmplă să fie și capătul satului. Apoi vom merge spre casă. Dar, John, dacă nu te superi, hai să ne oprim aici cu discuția. Să mergem în liniște o bucată de vreme.
— OK. Scuze.

•

— Ce e asta? Cine e?
— Oh, Doamne, îmi cer mii de scuze. Nu mi-am dat seama că tu…
— Pentru Dumnezeu, închide odată ușa.

— Ai închis-o?
— Da, e închisă.
— Amintește-ți, nu de tot.
— Nu, nu. Am ținut minte. Am lăsat-o puțin întredeschisă. Uite, Paul, îmi pare foarte, foarte rău. Nu știu ce să zic. Ușa era deschisă așa că am crezut că…
— Păi, doar ți-am zis că las mereu ușa de la baie deschisă. A fost primul lucru pe care ți l-am spus.
— Da, știu, dar…
— Niciun dar. Ți-am explicat că e vorba despre claustrofobia mea. Nu contează dacă fac o baie sau un rahat. E dezgustător, știu, dar ți-am explicat de la bun început.
— Ceea ce vreau să spun este că am presupus că baia era goală pentru că lumina era stinsă.

— Ce zici?
— Am zis că lumina era stinsă.
— Era stinsă? Dar e aprinsă. Sigur e aprinsă.
— Nu, Paul, e stinsă. Acum am deschis ușa, așa că nu te speria. Acum intru și apăs pe întrerupător. Gata. Uite, aprins, stins, aprins, stins…
— Da, da, bine, gata.

— Nu înțeleg. E a doua mea natură. *Întotdeauna* aprind lumina, când intru în baie.

— Poate că de data asta ai uitat.

— Nu uit niciodată asta. Dar poate că *tu,* John, ai uitat.

— Eu?

— Ai fost la baie mai devreme, nu? Înainte de cină.

— A, da, așa e.

— Poate ai uitat atunci s-o închizi.

— Da, e posibil. Asta trebuie să se fi întâmplat. Dacă e așa, îmi cer scuze. Știu cât de mult contează pentru tine.

— Nu se prea mai poate face mare lucru. De fapt, având în vedere… situația mea descoperită, poate-i mai bine că lumina era stinsă.

— Chiar și așa, eu…

— Da, bine, te-ai scuzat deja. Iar asta este, să știi, o conversație *extraordinar* de respingătoare, tu bântuind prin fața ușii, eu răsturnat aici cu pantalonii în jurul gleznelor. Dacă nu ai nimic împotrivă, aș sugera s-o abandonăm chiar acum. Dă-mi cinci minute și baia îți va aparține în totalitate.

— Mulțumesc. Dar te rog nu te grăbi din cauza mea.

— N-o s-o fac. Și ne vedem dimineață. Noapte bună, John.

— Noapte bună, Paul.

•

Gândindu-mă la asta, și per ansamblu, m-am hotărât că-mi place de el. E neglijent, chiar impetuos, nu e tocmai cultivat, e departe de perfecțiune, dar e destul de greu să obții perfecțiunea prin intermediul rubricii de anunțuri a unui ziar. Totuși, sunt sigur că va fi exact ce-mi trebuie. Treaba aia sinistră cu mine pe WC a depășit-o cum nu se poate mai bine, având în vedere circumstanțele. Semnele par bune.

•

— Ești gata, John?

— Da, totul e pregătit. Mac-ul și-a pornit motoarele. Am creat un nou folder. I-am dat titlul *Adevăr.*

— *Adevăr*?

— Pentru *Adevăr și consecințe.* Întreg titlul ar fi prea lung.

— Înțeleg. *Adevăr,* da? Va trebui să ne ridicăm la înălțimea titlului, nu? Dar asta s-ar putea să nu fie un lucru rău. *Adevăr* să fie atunci.

— Să-i pun și data?

— Data? Da, de ce nu? Scrie, stai să mă gândesc – scrie „primăvara 1999".

— „Primăvara 1999". Gata. Deci – cum începem, mai exact?

— Păi, John, în cartea asta o să fie mult vorba despre orbire, atât la propriu, cât și la figurat, și aș vrea să începem cu o serie de reflecții legate de subiect. Un soi de preludiu.

— Aha.

— E ciudat. Orbirea n-a fost niciodată una dintre preocupările mele, niciuna dintre temele mele predilecte. Pentru tine e ceva obișnuit presupun. Dar, dintr-o dată, te va lovi cu o asemenea intensitate, încât nimic din ce-ai trăit până acum nu te va fi pregătit pentru asta.

— Hmm.

— Oricum, intenționez ca primele mele reflecții să se axeze deopotrivă pe orbire, dar și pe lipsa vederii. Mi se pare evident că, într-o astfel de carte în care cronologia nu este deloc relevantă, n-aș putea găsi un punct de plecare mai nimerit. Apropo, John.

— Da.

— Ai notat acea mică, dar reușită figură de stil a mea?

— Figură de stil?

— Comparația cu luna și titlul de film japonez?

— O, Doamne, nu. Nu am făcut-o.

— Nu, sigur că nu. Acum îți reamintesc să-mi reamintești. Te rog noteaz-o acum, dacă nu ai nimic împotrivă, și nu uita să iei caietul dacă ieșim la plimbare diseară.

— Sigur. Deși să știi că nu sunt chiar așa dus cu sorcova. Azi-dimineață când pregăteam Mac-ul m-am gândit să creez încă un document care să se cheme „Note". O să pun figura ta de stil în el. Nu-mi ia mai mult de o secundă.

— Bună idee. Și păstrează documentul la îndemână pentru orice ar mai putea apărea pe parcurs. Uneori, John, scriitorul

poate avea ceea ce se cheamă o problemă cu fluxul de cuvinte. E ca și la fluxul de lichidități, doar că aici e vorba despre cuvinte. Nu neapărat că rămâne fără cuvinte, adică nu devine *falit,* doar că nu-i mai vin la fel de ușor cum ar trebui. Iar uneori consultarea notelor, chiar și a notelor consemnate cu multă vreme înainte, idei pe care-ai și uitat că le-ai avut vreodată, va dezăgăzui apele. Știu despre ce vorbesc, te asigur, căci vorbesc din experiență.

— Uite, gata.

— Bine. Acum ascultă-mă cu atenție, John. N-o să mă apuc să susțin că treaba la care ne vom înhăma acum amândoi e una ușoară. Nu e așa. Nu mi-am mai dictat niciodată opera până acum. Pot spune că am fost genul de scriitor care s-a simțit mai bine compunând la pian.

— La pian?

— Metaforic, John, metaforic vorbind.

— Aha.

— Vreau să spun că am folosit mereu mașina de scris. La fel cum există unii compozitori care au folosit mereu pianul – precum Stravinski, de pildă – pentru că numai plimbarea degetelor pe clape putea face ca ideile să se nască – nu numai idei, ci propoziții întregi care nici măcar nu mai aveau nevoie de modificări ulterioare. Ceea ce vreau să spun, desigur, nu este că Stravinski bătea *propoziții,* mă refer aici la scriitori, scriitori care, *asemeni* lui Stravinski și mie, nu puteau compune decât în fața clapelor. De fapt, dacă te gândești mai bine – exact ce voiam să zic, sau mai bine zis mă străduiam să explic –, un exemplu perfect referitor la ce tocmai spuneam. Dacă puteam vedea propoziția care tocmai îmi venea, nu mai era la fel de îngrozitor de încâlcită și neclară cum se dovedea a fi. De aceea, de aceea… o, am uitat. Ce spuneam?

— Că ai creat întotdeauna la mașina de scris.

— Da. Deci, cum nu mai am acces la tastatură, și prin urmare nici la ideea de litere ca obiecte, ca obiecte individuale, litere ca lucruri tari, solide, rotunde, pe care să le pot vedea, atinge și apăsa, ei bine, voi avea nevoie de timp ca să mă obișnuiesc. Înțelegi?

— Da, sigur.

— Sunt ca și un fumător care tocmai s-a lăsat de fumat. Absența nicotinei este un lucru – unul esențial, îmi imaginez – pe care nu l-am încercat niciodată, deci nu prea am cum să știu. Dar mai e și absența țigării însăși, țigara pe care o ții între degete, țigara, dacă vrei, ca *proptea.* Un fumător, John, un fumător fără țigara lui între degete e ca o curtezană fără inelele ei bogate.

— Așa este. Foarte inteligent spus.

— Așa e, nu? Mă întreb dacă merită notat. Doar dacă nu…

— Vrei să consemnez eu?

— Ei bine, nu. Mă tem să nu mai fi folosit ideea și altcândva. În vreo carte, vreau să spun. Pentru moment, nu pot să-mi dau seama unde sau când, dar parcă… nu, nu, las-o baltă. Nu te mai obosi.

— Cum vrei tu.

— Oricum, când încep să dictez, și deși am avut destul timp să mă gândesc la această primă parte, e posibil să iasă destul de alandala. În ciuda a ceea ce ai putea să gândești, deseori mă împiedic în propriile mele gânduri, iar această nesiguranță, indiferent dacă este doar temporară, îmi vine foarte greu s-o accept. Numai că nu pot face nimic așa că nu are niciun rost să mă mai plâng. Dar cred că cel mai bine ar fi ca tu să bați tot ce spun, inclusiv micile corecturi sau schimbări pe care le voi face pe parcurs, care, între noi fie vorba, nu vor fi întotdeauna neapărat mici. Apoi, cum am terminat o secțiune, voi încerca s-o pun într-o formă mai reușită.

— Pare logic.

— Dar te rog nu-ți închipui că aici se termină totul. Intenționez s-o reiau pasaj cu pasaj până când nu va mai rămâne nicio virgulă neverificată. Nu e ușor să fii un orb perfecționist, dar exact asta am de gând să fiu.

— Bine, Paul, de vreme ce așa vezi lucrurile…

— Da, ce este?

— Uite, poate că nu are nicio importanță, dar am observat,

adică, m-am gândit…

— Vrei să spui odată ce-ai de spus?

— M-am gândit că poate-ai vrea să știi că ai o pată pe cravată.

— Ce am?

— O pată de cafea. Te-ai stropit cu niște cafea pe cravată, la micul dejun.

— Nu! O, Doamne, urăsc petele. Chiar orb, tot le urăsc! O, Doamne, Doamne. Ei bine, trebuie să iasă, evident. Mulțumesc că mi-ai spus.

— Nu eram sigur dacă…

— Nici măcar nu ți-am menționat petele – știi, când am vorbit mai devreme – pentru că de obicei sunt foarte, foarte meticulos când vine vorba despre manierele mele. Mă mândresc – o, Doamne. Ei, asta e, nu se poate face nimic. Uite aici.

— Oh. Bine. Mulțumesc.

— Pune-o la rufe murdare. Mai târziu, când o să faci niște cafea. Se poate spăla, nu-i așa?

— Oh, da. Probabil că da.

— M-a enervat deja treaba asta cu cravata. E Cerruti. După câte îmi amintesc, au fost numai câteva. Cu pătratele alea de catifea multicoloră.

— Cum?

— Cum?

— Ai zis cu pătrate multicolore?

— Da.

— Ei bine, nu.

— Cum adică nu?

— Adică nu are niciun pătrat. De fapt e maro, bej-maro, cu dungi mai închise. Dungi diagonale.

— Nu este cravata Cerruti?

— Pe etichetă scrie Stripes.

— Stripes? Doar atât?

— Da.

— Dar e extraordinar. Eu nu am o astfel de cravată.

— Asta e cravata pe care o purtai.

— Dar îți spun eu că nu poate fi așa.

— Uite, Paul, nici nu e prea important, nu-i așa? Până la urmă, gândește-te și tu. Asta înseamnă că n-ai pătat cravata Cerruti. Cea care îți plăcea atât de mult.

— Nu mă asculți. Nu am nicio cravată cu dungi maro. Repet, nu am una. Mi-am cumpărat toate cravatele înainte de a orbi și le păstrez pe un umeraș special în dulapul de haine. Până acum ar trebui să știu care-i care. Pur și simplu nu recunosc cravata asta.

— Păi, nu știu care e adevărul, dar sunt convins că n-ai de ce să te superi. Mai târziu, dacă dorești, o să ne uităm prin cravate și îți garantez că le vom găsi pe toate la locul lor. Dar acum n-ar trebui să începem?

— Cum? O, da. Da, sigur. Iartă-mă. Nu prea sunt obișnuit să… da, scuză-mă.

— În regulă. Hai să vedem. „Sunt orb."

— Da?

— Nu, n-ai înțeles. Vreau ca asta să fie prima propoziție a cărții.

— A, am înțeles. OK, începem. „Sunt orb." Punct?

— Am zis că e o propoziție, nu? Nu te preocupa de punctuație acum, urmează-ți doar instinctul.

— Bine.

— Sunt gata când ești și tu, Paul.

— Și nu mă mai grăbi. Nu e deloc productiv. Când o să știu ce urmează să spun, vei fi primul care va afla.

— Scuze.

— Și, pentru Dumnezeu, nu-ți mai cere scuze tot timpul! Mă face s-o iau razna!

— Ah, hmm. Acum e rândul meu să-mi cer scuze. Scuzele mele, John. Sunt doar cam zdruncinat în dimineața asta. Din cauza trebii ăleia cu cravata. Nu-mi dau seama de ce m-a enervat atât de tare.

— Repet, îmi cer scuze.

— Scuzele sunt acceptate.

— Ți-am zis că nu va fi ușor. Nu sunt un om cu care lucrurile să meargă ușor.

— Bine, bine. Nu-ți face griji.

— Bine. Atunci să trecem la treabă. „Sunt orb. Nu pot vedea. Totodată nu am ochi.” Spune-mi dacă dictez prea repede.

— E bine așa.

— „Totodată nu am ochi. Sunt un ciudat. Căci lipsa vederii are în ea ceva ciudat, suprarealist.”

— Scuze, vrei și „ciudat” și „suprarealist”?

— Da, vreau. „Are ceva ciudat”, virgulă, „ceva suprarealist”, punct. „Căci lipsa vederii are în ea ceva ciudat, suprarealist.” Nu, sună groaznic, Doamne, nu e bine.

— Uite, John, uită ce tocmai am zis. Continuă chiar dacă sună prost sau nu. Nu mai asculta la plângerile mele. Continuă să bați indiferent ce spun. Folosește-ți judecata.

— Da.

— „Chiar mai suprarealist” – dictez acum, apropo – „chiar mai suprarealist decât orbirea în sine este faptul că, fără ochi cu care să pot vedea” – nu, „este faptul că, deși am fost deposedat nu numai de vedere, ci și de ochi, continui totuși să văd” – pune „să văd” între ghilimele – nu, dacă mă gândesc mai bine, numai cuvântul „văd” – „eu continui totuși să «văd». Ce văd” – evident, de data asta nu pui ghilimele – „ce văd ar putea fi «nimic»” – și-aici pui iar ghilimele.

— Pentru „nimic”?

— Da. „Ce văd ar putea fi «nimic»” – liniuță – „sunt totuși orb” – liniuță – „dar acest «nimic»”, păstrează ghilimelele – „este, în mod paradoxal, fără îndoială dincolo de puterile mele de exprimare. Nu văd nimic, și totuși, în mod extraordinar, pot descrie acest nimic. Pentru mine lumea, lumea întunericului, a devenit o pătură sumbră și aspră” – e pătură ca în pătura aia scoțiană – „la fel de lipsită de lumină, cum

îmi imaginez că trebuie să fie și vidul spațiului, și cumva, tot ca acesta, penetrabilă. Și repet, o pot vedea. Pare să existe un impuls adânc” – nu – „un impuls străvechi” – nu, stai – „un impuls străvechi și adânc” – da, „un impuls străvechi și adânc în acea parte a feței mele unde se aflau ochii care «priveau în afară»”, pune în ghilimele „priveau în afară”. De fapt, de acum înainte o să spun „G”-uri în loc de ghilimele. Am tendința de a le folosi din plin în proza mea. Unde eram?

— „Pare să fie un impuls străvechi și adânc”…

— Cred că, dacă te uiți, vei vedea că am zis „Pare să *existe* un impuls străvechi și adânc”…

— „Pare să existe un impuls străvechi și adânc în acea parte a feței mele unde se aflau ochii…”

— Virgulă – „în acea parte a feței mele unde se aflau ochii”, virgulă – „care «priveau în afară» la lume, un impuls care, chiar dacă acum nu mai am ochi” – mă tem că mă cam repet, dar voi reface mai târziu – „chiar dacă acum nu mai am ochi, acest lucru nu se extinde la toată fața. Chiar cu ochii mei absenți, numai cu ei, văd nimicul” – ghilimele la „văd nimicul”. „Încă mai întorc capul pentru a saluta pe cineva, nu numai din deferență” – d, e, f, e, r, e, n, ț, ă – „nu numai din deferență față de convențiile prăfuite impuse de comunicarea socială banală.” Nu, să spunem mai bine, „comunicarea socială searbădă”. Nu vreau să apară „banală” lângă „socială.”

— De ce nu?

— Prea eloasă.

— Eloasă??

— Prea mulți de „l”. „Socia*lă*”, „bana*lă*”. E practic o rimă. Nu am nevoie de ea.

— Bine, scuze, dar cum se scrie „searbădă”[6]?

— S, e, a, r, b, ă, d, ă.

— Să fiu sincer, n-am știut niciodată ce înseamnă acest cuvânt.

— Nici nu trebuie să știi. Continui. Deci – „bla bla bla nu numai din deferență față de convențiile prăfuite impuse de comunicarea socială searbădă, dar și pentru că, deși lipsit de vedere, am rămas totuși cu acest reflex atavic și instinctiv,

care este cel al vederii. Pe scurt, încă văd” – „G”-uri, te rog – „același pled, același spațiu adânc, pentru că în calitatea de ființă umană nu-l pot vedea” – punct și virgulă – „pentru că vederea e o funcție a organismului chiar atunci când organele însele au fost îndepărtate. Trebuie să văd” – mai bine subliniază-l pe „trebuie”.

— Adică, să-l pun în italice.

— Poți face asta?

— Sigur că da.

— Pe ecranul computerului?

— Sigur. Am făcut-o deja.

— Doamne Dumnezeule. Mașina asta e de vis, nu alta. Aproape că mi-aș dori s-o pot vedea. Ei, dar să trecem peste asta. Citește-mi puțin de la sfârșit, te rog.

— De la sfârșit. „Încă văd același pled, același spațiu adânc, pentru că în calitate de ființă umană nu-l pot vedea pentru că vederea e o funcție a organismului chiar atunci când organele însele au fost îndepărtate. *Trebuie* să văd…”

— „*Trebuie* să văd, chiar dacă intenționez acest lucru sau nu. E ca o mâncărime care se ostoiește singură, o mâncărime ca aceea care-i face pe cei cărora li s-a amputat vreun membru să se îngrijoreze” – nu, pune „să se agite” – „să se agite din cauza membrelor lor lipsă. Căci există, se pare, ceea ce s-ar putea numi o etichetă a amputării, o listă à la Emily Post” – adică „Emily Post” plus „à la” înainte, fără liniuță, te rog – „o listă à la Emily Post cu ce să faci și ce să nu faci, care îi privește, bineînțeles, pe cei defavorizați și care include, evident, mai multe exemple de ce să nu faci. Astfel, nu trebuie să stăm pe patul cuiva căruia i s-a amputat piciorul chiar în locul unde s-ar fi aflat acesta, nu trebuie să violăm spațiul în care s-ar fi aflat mâna lipsă etc.”

— Vrei să scriu „etc.”?

— Doar abrevierea obișnuită, te rog. Ai scris tot?

— Cred că da. Dar, spune-mi, nu am trecut la alt paragraf, nu-i așa?

— Da. De fapt, nu. Acum că mă gândesc mai bine, nu. Urmează un nou paragraf. Pe viitor te voi anunța eu.

— Bine. Paragraf nou. Continuă.

— Continuă, continuă, ușor de zis, greu de făcut.

— Sau nu continua, dacă așa vrei.

— „Problema” – continui – „problema e una mai generală, oricum, decât aceea pusă de orbirea în sine. În trecutul meu, de câte ori un oftalmolog sau un optician aprindea o torță” – cum se cheamă torțele alea subțiri pe care le folosesc oftalmologii?

— Creion-torță?

— Creion-torță, da. „În trecut...”

— „În trecutul *meu*...”

— „În trecutul meu, de câte ori un optician sau oftalmolog aprindea un creion-torță în ochiul meu sau de câte ori eram nevoit să-mi frec prea tare sau timp îndelungat ochiul, părea că ajungeam să văd” – liniuță – „ei bine, ce anume?” Nu uita de semnul întrebării. „Ei bine, ce anume? Retina? Suprafața interioară a orbitelor? Suprafața lor exterioară? Oricum ar fi fost” – două puncte – „oricum ar fi fost: cu cratere, cicatrizat, lunar – virgulă – „la fel de aspră” – nu, așteaptă, mai bine subliniază lunar.

— Bine. „Cicatrizat” se scrie cu s sau cu z?

— Cui îi pasă? O chestie ca asta o putem aranja mai târziu. „Oricum ar fi fost: cu cratere, cicatrizat, *lunar,* cu o textură la fel de roșie și aspră ca pielea unei firave păsări abia născute, la fel de opac precum – precum un prespapier de sticlă de prost gust, vederea lui era întotdeauna neliniștitoare. Îmi amintea de cele dintâi convulsii ale pământului din îngrozitor de vulgara secvență din *Fantasia* lui Walt Disney, *Sacre du Printemps*” – stai, taie „îngrozitor de vulgara”, nu e o carte de critică de film – „din acea secvență a *Fantasiei* lui Walt Disney, intitulată *Sacre du Printemps.* Mi-a amintit că ochii sunt, înainte de toate, două părți ale trupului, lucruri” – în italice – „*lucruri,* unități care pot fi pierdute, distruse, rupte...”

— N-ar fi mai bine „pierdute, rupte, distruse”?

— De ce?

— Pentru că par să fie menționate într-un soi de scară ascendentă a gravității, iar „rupte” este cu siguranță mai puțin

grav decât „distruse”.

— Așa este, așa este. Bună remarcă, John. Orice medicație ai folosi, pare să dea roade!

— Facem și noi ce putem.

— Continui: „care pot fi pierdute, rupte, distruse, adică, așa cum știu bine de-acum, pot fi scoase din cap și ținute în mână sau chiar lăsate să ți se rostogolească în palmă. Dinăuntrul capului meu” – pune „dinăuntrul” între ghilimele – „«dinăuntrul» capului meu nu s-a născut niciodată ideea, dacă nu cumva s-a întâmplat să mă gândesc la asta – pune „să mă gândesc la asta” în ghilimele – „că în realitate am doi ochi, nu unul. Din această perspectivă, eram un Ciclop uman” – cu C mare, punct și virgulă – „ochiul meu de Ciclop, așa cum îl concepeam eu, era deopotrivă spectatorul și oglinda lumii” – punct și virgulă – „lumea, așa cum o vedeam și o luasem eu în stăpânire – adică, așa cum intenționam s-o iau în stăpânire” – acel „adică” din text se află după o liniuță de suspensie – „era, într-un sens propriu, înăuntrul ochiului” – deschide paranteza – „(îndepărtați ochiul și veți fi îndepărtat și lumea)” – închide paranteza, punct. „Ochiul, atunci, nu ar fi decât prespapierul despre care am vorbit mai sus” – stai, stai așa. Așa am făcut?

— Ce anume?

— Am vorbit de prespapier?

— Bububububbubuub. Da, ai vorbit: „precum un prespapier de sticlă de prost gust”.

— Sigur că am vorbit. Continui. „Ochiul, atunci, nu ar fi decât prespapierul de sticlă de prost gust, despre care am vorbit mai sus, care, spre deosebire de unul dintre acele mici boluri nostalgice de Crăciun” – deschide paranteza – „(cel în care începe să ningă îndată ce l-ai întors)” – închide paranteza – „ar fi închis în el însăși viața”. Paragraf. „Dar chiar îmi vedeam” – vedeam în G-uri, și apoi virgulă – „chiar îmi vedeam propriul ochi? Cum se poate vedea un ochi pe el însuși? Să vadă înăuntru sau, ca să zic așa, autoreferențial? Chiar și atunci, în trecut, eram miop, chiar și atunci nu puteam vedea lumea decât prin ochelari. Totuși, în mod

miraculos, puteam vedea suprafața aceasta lunară la fel ca posesorii unei vederi bune. Cu ce o vedeam totuși?” – subliniază „cu ce”, semnul întrebării. „*Cu ce* o vedeam? Fără îndoială, cu ajutorul acelui reflex atavic al vederii, instinctiv, despre care am vorbit deja și care ajunge să transceadă înseși organele de văz ale omului.”

— Paul? Vrei să ne oprim puțin?
— De ce întrebi?
— Pari oarecum absent.
— Ți-am spus deja că îmi va fi foarte greu să dictez această carte. Așa și e. Mai greu decât îmi imaginam. Transpir ca un porc. Cămașa mea e fleașcă la gât. De ce transpir așa?
— Să facem o pauză de ceai?{7}
— Da, da, John. Nu-i o idee rea să facem o pauză. Deși, dacă vrem să terminăm anul acesta, nu putem să facem prea multe pauze.
— Așa e. Să aduc niște cafea?
— Ți se pare că are sens ce-am scris până acum?
— Să fiu sincer, Paul, m-am concentrat prea tare la scris ca să mai fiu atent.
— Păi, îmi pare rău, dar trebuie să știu care e situația, cât de rea o fi. Citește-mi, te rog.
— Adică, vrei să spui, tot ce am scris?
— De la început, cum ar spune un pianist care cântă la cocktailuri. Fără grabă și clar. Și nu contează ce voi crede, nu contează dacă mă voi prăbuși puțin când îl voi auzi, promit să nu te întrerupt. Apoi o să facem pauza. De acord?
— Da. Bine, să începem. „Sunt orb. Nu pot vedea. Totodată...”
— Mai rar.
— Scuze. Bine. „Sunt orb. Nu pot vedea. Totodată nu am ochi. Sunt un ciudat. Căci, lipsa vederii are în ea ceva ciudat, suprarealist.”
— Oh, Doamne, sună groaznic. Atât de multe propoziții scurte. E ca un articol din *Daily Express.*
— Paul, ai promis că nu mă vei întrerupe.

— Îmi pare rău, dar sună atât de simplist.
— O să ai destul timp după aceea să-l complici.
— Hmm. O s-o iau așa cum cred că a vrut să sune. Bine, continuă. Nu mai scot un cuvânt.
— „Sunt orb. Nu pot vedea. Totodată nu am ochi. Sunt un ciudat. Căci lipsa vederii are în ea ceva ciudat, suprarealist. Chiar mai suprarealist decât orbirea în sine este faptul că, deși am fost deposedat nu numai de vedere, ci și de ochi, eu continui totuși să «văd». Ce văd ar putea fi «nimic» – sunt totuși orb – dar acest «nimic» este, în mod paradoxal, fără îndoială dincolo de puterile mele de exprimare. Nu văd nimic, și totuși, în mod extraordinar, pot descrie acest nimic. Pentru mine lumea, lumea întunericului, a devenit o pătură sumbră și aspră, la fel de lipsită de lumină cum îmi imaginez că trebuie să fie și vidul spațiului, și cumva, tot ca acesta, penetrabilă. Și, repet, o pot vedea. Pare să existe un impuls străvechi și adânc în acea parte a feței mele unde se aflau ochii care «priveau în afară» la lume, un impuls care, chiar dacă nu mai am ochi, acest lucru nu se extinde la toată fața. Chiar cu ochii mei absenți, numai cu ei, «văd nimicul». Încă mai întorc capul pentru a saluta pe cineva, nu numai din deferență față de convențiile prăfuite impuse de comunicarea socială searbădă, dar și pentru că, deși lipsit de vedere, am rămas totuși cu acest reflex atavic și instinctiv, care este cel al vederii. Pe scurt, încă «văd» același pled, același spațiu adânc, pentru că, în calitate de ființă umană nu-l pot vedea, pentru că vederea e o funcție a organismului chiar atunci când organele însele au fost îndepărtate. *Trebuie* să văd, chiar dacă intenționez acest lucru sau nu. E ca o mâncărime care se ostoiește singură, o mâncărime ca aceea care-i face pe cei cărora li s-a amputat vreun membru să se agite din cauza membrelor lor lipsă. Căci există, se pare, ceea ce s-ar putea numi o etichetă a amputării, o listă a la Emily Post cu ce să faci și ce să nu faci, care îi privește, bineînțeles, pe cei defavorizați și care include, evident, mai multe exemple de ce să nu faci. Astfel, nu trebuie să stăm pe patul cuiva căruia i s-a amputat piciorul chiar în locul unde s-ar fi aflat acesta, nu trebuie să violăm spațiul în

care s-ar fi aflat mâna lipsă etc.

Problema e una mai generală, oricum, decât aceea pusă de orbirea în sine. În trecutul meu, de câte ori un optician sau oftalmolog aprindea un creion-torță în ochiul meu sau de câte ori eram nevoit să-mi frec prea tare sau timp îndelungat ochiul, părea că ajungeam să văd – ei bine, ce anume? Retina? Suprafața interioară a orbitelor? Suprafața lor exterioară? Oricum ar fi fost: cu cratere, cicatrizat, *lunar,* cu o textură la fel de roșie și aspră ca pielea unei firave păsări abia născute, la fel de opac precum un prespapier de sticlă de prost gust, vederea lui era întotdeauna neliniștitoare. Îmi amintea de cele dintâi convulsii ale pământului din acea secvență a *Fantasiei* lui Walt Disney, intitulată *Sacre du Printemps.* Mi-a amintit că ochii sunt, înainte de toate, două părți ale trupului, *lucruri,* unități care pot fi pierdute, rupte, distruse adică, așa cum știu bine de-acum, pot fi scoase din cap și ținute în mână sau chiar lăsate să ți se rostogolească în palmă. «Dinăuntrul» capului meu nu s-a născut niciodată ideea, dacă nu cumva s-a întâmplat «să mă gândesc» la asta, că în realitate am doi ochi, nu unul. Din această perspectivă, eram un Ciclop uman; ochiul meu de Ciclop, așa cum îl concepeam eu, era deopotrivă spectatorul și oglinda lumii; lumea, așa cum o vedeam și o luasem eu în stăpânire – adică, așa cum intenționam s-o iau în stăpânire –, era, într-un sens propriu, înăuntrul ochiului (îndepărtați ochiul și veți fi îndepărtat și lumea). Ochiul, atunci, nu ar fi decât prespapierul de sticlă de prost gust despre care am vorbit mai sus, care, spre deosebire de unul dintre acele mici boluri nostalgice de Crăciun (cel în care începe să ningă îndată ce l-ai întors) ar fi închis în el însăși viața.

Dar chiar îmi «vedeam» propriul ochi? Cum se poate vedea un ochi pe el însuși? Să vadă înăuntru sau, ca să zic așa, autoreferențial? Chiar și atunci, în trecut, eram miop, chiar și atunci nu puteam vedea lumea decât prin ochelari. Totuși, în mod miraculos, puteam vedea suprafața aceasta lunară la fel ca posesorii unei vederi bune. *Cu ce* o vedeam totuși? Fără îndoială, cu ajutorul acelui reflex atavic al vederii, instinctiv,

despre care am vorbit deja și care ajunge să transceadă înseși organele de văz ale omului.”

— Iartă-mă că te plictisesc, John, dar vreau să adaug ceva. După „*Trebuie* să văd, chiar dacă intenționez acest lucru sau nu”, vreau să adaugi – în paranteze – ceva de genul „rog cititorul să încerce el singur să-și închidă ochii și să aibă dovada faptului că, chiar și așa, continuă să vadă” – pune-l pe „vadă” în ghilimele – „chiar dacă ceea ce vede este purul nimic”.

— Vrei să adaug acum?

— Da, vreau.

— Bine. Poți s-o mai dictezi o dată? Mai rar de data asta.

— „Rog cititorul să încerce el singur să-și închidă ochii…”

— Stai puțin, trebuie să găsesc locul.

— Gata. Dă-i drumul.

— „Rog cititorul să încerce el singur să-și închidă ochii…”

— Iartă-mă…

— Ce mai e?

— Nu vrei să zici „să încerce el sau ea singură”?

— Doamne ferește, nici vorbă! Ți-am spus deja că n-am de gând să devin sclavul acelei porcării de PC. Devine absolut straniu. „Rog cititorul sau *cititoarea* să-și închidă ochii, și să încerce *el* sau *ea*…”

— Bine, bine, „și să încerce singur”… zi mai departe.

— „Să-și închidă ochii și să aibă dovada faptului că, chiar și așa, continuă să vadă, chiar dacă ceea ce vede este purul nimic.”

— Închid paranteza?

— Da. Rahat, acum îmi dau seama, prea mulți de „chiar” în aceeași frază. Și mă gândesc cu groază cum oi fi scris *Sacre du Printemps.* Nu contează, o să reluăm după pauză. Mă întreb cât de lung e textul. Aproximând, aș zice că trebuie să aibă cam opt sute de cuvinte. Șapte sute cincizeci.

— O secundă și-ți zic imediat.

— Cum? Nu-mi zice că ești vreun geniu matematic. Cum li

se spune? Savanți nebuni?

— Nu, sigur că nu. Pun Mac-ul să-mi numere cuvintele.

— Ce curiozitate! E ceva ce nu știe să facă?

— Nu prea. Gata. Șapte sute și șaptezeci și cinci de cuvinte. Fără titlu și dată, șapte sute șaptezeci.

— Șapte sute șaptezeci?

— Trebuie să recunosc, ai fost surprinzător de aproape.

— Când ai trăit în preajma cuvintelor atâta amar de vreme, treburile astea îți intră-n reflex.

— Deci, Paul, ești mulțumit?

— Nu știu ce să zic. După-amiază m-aș putea hotărî să scot tot pasajul.

— Ce?

— Glumeam, John, glumeam. Dar te-am avertizat. Undeva pe viitor, și nu doar o dată, exact asta *se va întâmpla.* Dacă cititorul sare vreo pagină din carte, atunci e clar că autorul ar fi trebuit s-o scoată el singur. Chestia aia deșteaptă – cine-a zis-o? Oscar Wilde? Flaubert? – cum că trebuie să îți petreci o dimineață întreagă ca să te hotărăști unde să pui o virgulă și apoi toată seara ca să o scoți iarăși nu e o glumă. Va trebui să te obișnuiești și tu cu asta, așa cum am făcut-o și eu.

— Sunt sigur că-mi va deveni obișnuință. Între timp, ce zici de-o cafea? Asta dacă nu cumva preferi ceva mai tare. Un pahar de vin, poate?

— Nu, nu, nu. Cafea și nimic mai mult. Un scriitor nu trebuie să bea niciodată când scrie. E la fel de periculos ca atunci când conduci și bei.

— Serios? Și-atunci ce zici de Hemingway? Sau Charles Bukowski?

— Bukowski e de rahat.

— Și Hemingway?

— Ăsta e genul de scriitor care crezi tu că sunt eu, John? Slobod la gură? Dur? Bețivan?

— Îți fac cafeaua.

•

— Ei bine?

— Doamne, ce dulap spațios. Ai putea intra cu totul în el.
— Cunosc. Și cravatele?
— Sunt ceva aici.
— Da, în regulă. Dar este și cravata Cerruti printre ele?
— Scuze, mai descrie-mi o dată cum arăta.
— Din catifea. Cu niște pătrate colorate. Și eticheta Cerruti. Sau Cerruti 1880. Sau 1885. Ceva de genul, nu-mi aduc sigur aminte. Se scrie C, e, r, r, u, t, i.
— Le iau una câte una, da? Nu, nu, nu, nu, nu, nu. Ah, uite o Cerruti. Nu, asta are pe ea o spirală. Frumoasă cravată.
— Sincer acuma, John, aș prefera să te concentrezi asupra misiunii tale.
— Asta și fac.
— Nu, nu faci. Și înțeleg de ce. Dar ceea ce trebuie să înțelegi este că nu cravata în sine contează. De la accident – adică, de când am început să mă adun, ca să zic așa – am învățat să mă descurc singur prin labirintul lumii – deoarece, vezi tu, pentru mine lumea *este* un labirint – fără ochi. Dar dacă în lumea asta intervine vreo dezordine, pur și simplu eu nu mai funcționez. Deci, de exemplu, Old Ma Kilbride știe că ori de câte ori face curățenie fiecare scaun, lampă, fiecare nenorocită de scobitoare trebuie puse exact la loc, așa cum le-a găsit. Nici măcar cu un centimetru mai la stânga sau la dreapta. Altfel, vezi tu, chiar *sunt* orb.
— Păi, Paul, îmi pare rău că trebuie să te anunț, dar, cât ai vorbit tu, eu m-am uitat prin toate cravatele și singura Cerruti este cea despre care ți-am vorbit deja. Îmi pare rău.
— Ca să vezi, e absolut incredibil. Nu mai știu ce să cred.
— Poate că doamna Kilbride a dus-o la curățătorie fără să te anunțe?
— Nu fi ridicol. Ți-am zis deja. N-ar pune mâna pe nimic înainte de a-mi cere întâi permisiunea.
— Bine, păi atunci poate c-a fost furată?
— Furată? O cravată Cerruti? Imposibil. Cine s-o fure? Nimeni nu vine pe aici în afară de doamna Kilbride și – nu l-ai cunoscut încă – nici că-mi vine a crede că tocmai domnul Kilbride a fugit cu cravata, ca să și-o pună când drege

bălegarul. Bineînțeles că n-a luat-o nimeni. Sigur nu a căzut pe jos în dulap?

— M-am uitat deja.

— Sau poate că a alunecat în spatele – în spatele a nu știu ce?

— Nu.

— Extraordinar, absolut extraordinar. Destul de neliniștitor. Mă simt de parcă am încercat să încasez unul dintre cecurile lui Dumnezeu care s-a dovedit fals.

— Oh, John, nu te mai chinui să dai aia jos. Am tot folosit-o. Am mai folosit-o de multe ori înainte.

•

Unde o fi cravata aia? Unde o fi? E absurd să mă enervez atâta pentru un lucru așa de nesemnificativ, dar dacă o singură cărămidă este scoasă, am impresia că o să-mi cadă în cap întregul edificiu. Pur și simplu nu suport să nu știu anumite lucruri. Mă obligă să accept că, deși mi-am dat atâta silința, tot sunt lucruri care-mi scapă din vedere. Și cât de puțin m-am îngrijit de mine, cât de incredibil de puțin am văzut din lume. Nu trebuia să mă uit la lucruri, nu trebuia să le văd, ele erau pur și simplu acolo. Acum nimic nu mai e acolo, decât dacă știu dinainte că se află acolo, iar această măruntă enigmă mă face să mă întreb câte lucruri care eu cred că mai există nu se mai află acolo de fapt. Oh, Doamne.

•

— Poftim, Paul.

— Sec?

— Firește.

— Noroc.

— Noroc.

— Știi, John…

— Da?

— Faptul că ești aici e cel mai bun lucru care mi se putea întâmpla.

— Frumos din partea ta să spui asta.

— Vorbesc serios. Și nu mă refer numai la munca ta.

— Păi, mulțumesc. Mă bucur.

— Și tu ce zici? Îți place aici? Te rog să fii sincer.

— Da, îmi place. Toate astea au un efect stimulativ asupra mea, așa cum am și sperat.

— Merge bine treaba, nu crezi?

— Așa zic și eu. Dar nu pot vorbi decât din punctul meu de vedere. Nu-mi dau seama cam cât ai fi vrut tu să faci în nouă zile.

— Ei bine, în privința asta îți mărturisesc că speram să facem mai mult decât am făcut. Dar trebuie să fii conștient că, de fapt, eu mă temeam că nu voi putea lucra deloc în condițiile date. Și totuși am lucrat bine, nu crezi?

— Da, așa e.

— Surprinzător de bine, nu?

— Cu siguranță.

— N-am fost prea… spartan cu tine?

— Prea cum?

— Prea ca un general spartan.

— M-ai avertizat doar, Paul.

— La dracu', asta înseamnă că eu chiar am fost, nu?

— Nu. Nu, de fapt, chiar n-ai fost. Uite, nu ești nici pe departe cel mai de înțeles om de pe lume. Aș minți dac-aș pretinde asta. Dar, cum spuneam, în primul rând, m-ai avertizat de la bun început.

— Și în al doilea?

— Păi, nu mai există niciun al doilea.

— Aha. Și eu care speram că o să spui că e un privilegiu pentru tine să lucrezi cu mine la cartea asta. Ultima și, sper eu, cea mai bună carte a mea.

— Paul, dar asta e de la sine înțeles.

— Aha. Mulțumesc. Bine. Ce zi e azi?

— Vineri.

— Vineri. Așa deci. Asta presupune că tu mâine pleci, nu?

— Da, trebuie să ajung neapărat în oraș.

— Nu e o problemă, Paul, nu-i așa? Vreau să spun, așa *am stabilit,* că mă voi întoarce în oraș în week-end-uri…

— Da, sigur.

— Probabil că voi pleca imediat după…

— Mă întrebam, totuși.

— Da?

— Eu nu știu exact cât de ocupat vei fi…

— Destul de ocupat, cred. Va trebui să răspund la scrisori, e-mail-uri, faxuri, chestiile obișnuite. Ce voiai să mă rogi?

— Ei bine, dacă vei avea câteva ore libere – reține, doar dacă vei avea câteva ore de pierdut.

— Probabil că voi avea.

— E vorba despre o misiune de recunoaștere în care vreau să te trimit, pentru un nou capitol al cărții. Și, dacă ai face-o în timpul week-end-ului, te-ar scuti de încă un drum la Londra, marți sau miercuri.

— Și ce anume ar presupune?

— Sunt două treburi diferite, dar țin de aceeași zonă. Mai exact, sunt ușă în ușă.

— De ce nu-mi spui mai bine ce am exact de făcut?

— La Galeria Națională se află un autoportret al lui Rembrandt. De fapt, sunt două, dar cel despre care vorbesc este tabloul meu preferat. Vreau să scriu despre el în următorul capitol al cărții, de care urmează să ne ocupăm amândoi. Pe scurt, o să scriu în general despre ideea de a te autoportretiza, mai ales dacă ești orb. Intenționez să-i spun „Melancolia anatomiei".

— Hmm.

— Să fiu sincer, asta a sunat ca un balon care se dezumflă.

— Îmi pare rău, cum adică?

— A, nimic. Revenind, teza mea, pe care am de gând s-o simplific cât de mult, susține că toate marile autoportrete par să fi fost pictate de orbi și – Doamne, sună înfiorător de complicat când îți explic așa, dar poate că ai prins ideea?

— Așa cred. Și tu ai vrea ca eu să…

— Eu am nevoie de o descriere detaliată a acelui autoportret. Este cel mai vechi dintre cele două aflate în Galerie. Ceea ce vreau să spun este că, de fapt, este cel mai nou, dar Rembrandt apare în el vizibil mai bătrân. Dacă îmi amintesc eu bine, a fost pictat doar cu câteva zile înainte să

moară. Ar trebui să existe o imagine care să-l reproducă, jos, în magazinul de suveniruri, caz în care te rog să mi-o cumperi și să o aduci cu tine. De altfel, te voi pune să studiezi pictura și să faci observații legate de fiecare detaliu. Înțelegi… astfel încât să o pot copia. O să fie ca și cum un student la arte plastice s-ar instala în fața portretului și ar picta o copie, doar că, în cazul meu, voi folosi cuvintele.

— Bine, pot să fac asta.

— Acum, că mă gândesc mai bine, chiar dacă reușești să găsești o ilustrată care să reproducă pictura, cred că ar fi totuși de preferat să îți faci ceva timp pentru a studia chiar tabloul. Încearcă să înțelegi secretul tușelor. N-ar trebui să îți ia mai mult de jumătate de oră din week-end.

— Nicio problemă.

— Mi-ar mai plăcea de asemenea – nu mă întreba de ce – dar mi-ar plăcea să încerci să găsești, tot la magazinul de suveniruri, un puzzle cu Rembrandt.

— Un puzzle?

— Știu că se pot cumpăra puzzle-uri din colecția Galeriei Naționale. „Ambasadorii” lui Holbein sunt cu siguranță un exemplu, probabil că și „La scăldat” al lui Seurat. A, și „Buna Vestire cu Sfântul Emidius” al lui Crivelli. Totuși, mă îndoiesc că există un Rembrandt. Cine ar vrea să facă un puzzle cu un excentric bătrân, cu nasul borcănat, îmbrăcat într-un cămeșoi, dar să arunci totuși o privire.

— Ăsta a fost al doilea lucru pe care voiai să îl fac?

— Nu, suntem încă la primul. Al doilea vine acum – bineînțeles că în fața Galeriei Naționale se află Trafalgar Square, și, așa cum știi, în trei dintre cele patru colțuri ale sale se află câte o statuie, exceptând Coloana lui Nelson. În colțuri, nu în mijloc.

— Da, bineînțeles, știu statuile alea. *Sunt* doar trei, nu patru. Așa e?

— Exact! Ei bine – și din nou te rog să nu mă întrebi nimic, dar vreau să te întorci cu două informații legate de aceste statui. Prima: care dintre cele patru socluri este cel gol… este cel din colțul din dreapta-sus sau cel din colțul din stânga-jos?

— Cred că știu deja răspunsul la întrebare. Nu e cel din colțul din stânga-sus?

— Dacă mi-aș putea aminti, nu te-aș mai întreba pe tine. Mai verifică o dată, te rog. E o informație care îmi trebuie pentru o carte. Nu e vorba de o conversație la o cină festivă. Trebuie să fie foarte exactă.

— Corect.

— În al doilea rând, mai vreau să știu ale cui sunt cele trei nume. Unul dintre ele, sunt convins, este al lui George al IV-lea. Celelalte, dacă am știut vreodată ale cui sunt, acum nu îmi mai pot aminti. Și, bineînțeles, pe ce soclu stă fiecare.

— Asta e tot?

— Da! Vezi bine, nu trebuie să mergi decât o singură dată în Trafalgar Square, dar, cum am spus deja, numai dacă asta nu o să îți strice week-end-ul.

— Nu, nicidecum, o să fiu oricum prin zonă, și o să îmi facă bine. Nu am mai fost la Galeria Națională de ani de zile.

— Și atunci, când ne vom revedea?

— Păi cred că voi pleca mâine, imediat după micul dejun, și mă voi întoarce duminică seara sau luni la prima oră. E bine așa?

— E perfect, pentru că luni dimineață o să te rog să mă ajuți să dau un telefon. Aș vrea să îmi sun agentul.

— Nicio problemă. O să mă întorc cel mai probabil duminică seară, dar foarte târziu. Să nu mă aștepți, o să intru singur.

— Bine, în regulă.

— Încă ceva, Paul.

— Crezi că ai putea să îmi scrii un cec înainte să plec?

— Un cec?

— Păi, da!

— Dar credeam că am stabilit că, cel puțin la început, nu vei fi plătit în avans. Până ce nu ne vom fi căpătat încrederea unul în celălalt.

— Pentru calculator. Nu mi-ai dat încă banii pentru calculator.

— Pentru calculator? Nu ți i-am dat? Dumnezeule mare, ai

dreptate, am fost atât de prins de carte, că am uitat cu totul, câtă neglijență din partea mea. Bineînțeles că îți voi scrie un cec și o să ți-l dau chiar acum dacă vrei. Dar ai să îl poți încasa? Sâmbătă, vreau să zic…

— Păi, nu.

— Și atunci?

— Dacă mă întorc luni dimineața, îl voi încasa la prima oră la o bancă din Chipping Campden.

— Dar ai zis că, probabil, te vei întoarce duminică.

— În cazul ăsta, îl voi trimite prin poștă sucursalei de care aparțin, în week-end.

— Poți face asta?

— Cu siguranță.

— Atunci sigur că îți dau cecul. Carnetul meu de cecuri se află în sertarul de la birou. Sertarul de sus. Dacă ai putea tu să-l aduci…

— Poftim.

— Mulțumesc, John.

•

Nouă zile. Deja nouă zile. Îmi mai amintesc oare propria mea viață? Existența mea cotidiană, așa cum era înainte de sosirea lui John? Ei bine! Pentru Dumnezeu, sigur că îmi mai amintesc! Mi-ar fi greu să o mai iau de la capăt cu viața aia, dacă nu ar mai fi John. Am fost întotdeauna un singuratic, dar singuratic este cel care alege să fie singur, și alege mai puțin să fie singur și mai mult să fie lăsat în pace. E o diferență uriașă între a fi singur și a-ți dori să fii lăsat în pace. Aceeași, probabil, cu cea dintre a-i oferi unui masochist singurul tip, unica formă de durere după care tânjește, și a-l face pur și simplu să sufere. Ei, bine, suntem încă la început.

•

— Jazz, jazz, jazz!

„Oh, give me no Creole cookery
No dinner at Antoine's, no Vieux Carré!
What I want is a hosanna,
A blast of Armstrongiana
From old Louisianaaa

’s favorite son Louis!”

— Jazz, jazz, jazz!

„Now the music sounds Scarlattian
On the island of Manhattian
Where the rythms are blase
And bluesy and jazzy
And razzamatazzy
Like the «Rhapsody in Blu-é»!”

— Jazz, ja…

— Hei!

— Cine-i acolo?

— Cine-i acolo, e cineva?

— Tu ești Ryder?

— John, tu ești? E cineva acolo?

•

— Bună dimineața, Paul, ai dormit bine?
— Nu, deloc.
— Îmi pare rău să aud asta.
— Sper că nu te-am trezit când am intrat, am încercat să fac cât mai puțin zgomot.
— Spune-mi când ai venit.
— Târziu, după miezul nopții. Aproape de ora unu. Am luat cina cu un prieten în Notting Hill, apoi am venit direct aici.
— Deci nu te-ai întors pe la unsprezece?
— La unsprezece? Unsprezece noaptea?
— Da, sigur că da. Despre ce altă oră unsprezece ar mai putea fi vorba?
— Bine, nu-mi lua capul pentru atât. Ți-am spus că nu este nevoie să mă aștepți.

— Nu te-am așteptat. Uite ce e, îmi pare rău, John, sunt cam zdruncinat în dimineața asta. Am avut o experiență destul de stranie.

— De ce, ce s-a întâmplat?

— Nimic. Nimic ce să merite povestit.

— Spune-mi ce s-a întâmplat.

— S-o lăsăm baltă, da? Probabil că doar mi-am imaginat. Mi se mai întâmplă uneori. Ai reușit să obții informațiile pe care ți le-am cerut?

— Am cumpărat ilustrata. În trei exemplare, să fiu sigur. Și puzzle-ul.

— Puzzle-ul? Cu autoportretul lui Rembrandt?

— Da

— Chiar așa? Mă uimești!

— Se găsea la vânzare alături de toate celelalte despre care mi-ai vorbit.

— Ei bine, asta chiar că *e* ceva interesant. Mă așteptam să fii nevoit să improvizezi – te-aș fi pus să faci un puzzle dintr-o ilustrată.

— Îmi pare rău, dar aici m-ai pierdut. Dacă îți amintești, nu mi-ai spus niciodată pentru ce ne trebuia puzzle-ul. Apropo, nu vrei să îți umplu din nou ceașca?

— Mulțumesc, pune și un cub de zahăr dacă nu îți cer prea mult.

— Sigur că da.

— Poftim. Să ne întoarcem la oile noastre. Ce ziceai despre puzzle?

— Ei bine, este acel gen de lucru care ar putea sau nu funcționa, dar am vrut ca tu – sau mai bine spus *vreau* ca tu, din moment ce ai apărut în mod neașteptat cu el – vreau ca tu să faci puzzle-ul, lăsând deoparte piesele pe care se află ochii – știi tu, un autoportret fără ochi, sau ceva de genul ăsta.

— Înțeleg.

— Așa cum spuneam, s-ar putea să funcționeze. Acum, ce îmi spui despre Trafalgar Square?

— Aaaa, asta chiar că *a fost* interesant.

— Da?
— Ei bine, nu mi-a fost deloc greu să descopăr identitățile celor trei statui. Stai puțin, am notițele pe aici pe undeva. Sau preferi să așteptăm până după micul dejun?
— Te rog, dacă ai notițele la tine, citește-mi-le acum.
— Uite-le, sunt cam mototolite, dar încă se înțelege scrisul. În colțul din dreapta-sus se află statuia lui George al IV-lea, așa cum tu singur ai ghicit.
— Aha.
— În colțul din dreapta-jos se află statuia generalului Henry Havelock, R.C. Indiferent ce o însemna asta. Ceva al regelui, presupun. Crucea Regelui?
— Nu știu. Continuă.
— E un citat din el săpat pe soclu, datând din 1857, din timpul campaniei în India. Vrei să-l auzi?
— Să zicem că da.
— „Soldați!"
— Te rog, John, ți-am mai spus doar, habar n-ai ce voce puternică poți avea uneori.
— Scuze. „Soldați! Eforturile voastre, sacrificiul, suferințele și valoarea nu vă vor fi niciodată uitate de către o țară care vă rămâne veșnic recunoscătoare."
— Pfua! Bagă de seamă cum pune sacrificiul și suferința înaintea valorii. Gargară tipică militarilor. Probabil nu-i decât un măcelar însetat de sânge.
— În colțul din stânga-jos e statuia lui Charles James Napier. Se pare că și numele ăsta are o semnificație.
— Un alt general.
— Da? Aș fi crezut că este un om de știință. Datele nașterii și morții erau MDCCLXXXII și MDCCCLIII. Dacă vrei, le pot descifra.
— Nu te obosi, nu-i nevoie. Prin urmare, așa cum credeai și tu, soclul gol se află în stânga-sus.
— Dar, Paul, tocmai asta e interesant, și nu face decât să arate ce ignorant poți deveni atunci când…
— Ce anume e interesant?
— Soclul nu mai este gol.

— Ce?
— Auzisem eu că au existat niște planuri în sensul acesta, dar nu știam că au și fost puse în practică.
— Despre ce anume vorbești?
— Au ridicat o nouă statuie pe el.
— O statuie? A cui?
— Tu a cui crezi?
— John, nu sunt nici în dispoziția, nici în condiția necesară ca să mă joc de-a alba-neagra.
— A Dianei!
— A cui?
— A Dianei. A prințesei Diana. Știi, care a murit într-un accident la Paris, acum vreun an și jumătate.
— Da, mulțumesc, John, *știam* de moartea Dianei, sunt doar orb, nu și surd. Chiar și eu mă văd nevoit să observ atunci când întregul univers plânge. Dar ce spui tu? Că există o statuie a Dianei în Trafalgar Square? Dar, e incredibil! Cum s-a putut întâmpla un lucru atât de grotesc?
— Cred că s-a organizat un fel de vot la nivel național – cum îi spune, un referendum – și Diana a câștigat de la distanță.
— Ca să vezi.
— Știi, John, treaba asta mă cam șochează, încep să mă întreb dacă nu cumva sunt făcut pentru a fi un eremit.
— Probabil că lucrurile s-au întâmplat foarte repede. Nici eu n-am știut.
— Cum e?
— Statuia? Mă tem că e absolut grotescă. Cu ochii spre cer, cu părul în vânt, cu fusta fluturându-i printre picioare. Iar în brațe ține un copil.
— Unul propriu?
— Un propriu ce?
— Copil, omule, copil. E una dintre odraslele sale sau vreun mic african?
— A… un african mai degrabă, sau indian. Imaginea înfățișează o Diana în chip de înger binefăcător. Maica Diana din Calcutta.

— Ca să vezi… Asta îmi răstoarnă cu totul teoriile.

— Și despre ce teorii era vorba?

— Oh, credeam că aș putea să speculez un pic pe marginea simbolisticii soclului gol. Probabil de asta a și fost ocupat, exista riscul să devină insuportabil de semnificativ.

— Uite ce e, Paul…

— Da.

— Ei bine, spune-mi dacă următoarea idee ți se pare stupidă.

— Așa voi face.

— Nu ai putea să folosești altcumva simbolistica statuii Dianei?

— Cum adică, la ce te referi mai exact.

— Accidentul… mașina zdrobită… faptul că amândoi…

— Ei bine, John, s-ar putea să fie ceva de capul ideii ăsteia.

— Mulțumesc, mă temeam ca nu cumva să ți se pară…

— Să nu mi se pară prea grosolană. Nu și nici nu văd de ce mi s-ar părea așa. Cel puțin nu în modul în care am de gând să o folosesc. De fapt ar putea fi foarte incitantă. Și, sigur că da, aș putea să folosesc în sfârșit acel articol pe care l-am scris și pe care nu l-am publicat niciodată.

— Despre ce articol vorbești?

— Unul în care vorbeam despre întregul cult al Dianei și pe care l-am scris acum câțiva ani. Un nenorocit de redactor de la *Sunday Times* mi l-a respins pentru că era, chipurile, prea „literar". Normal că era literar, de ce naiba să-mi mai fi cerut unul dacă nu se așteptau să primească o bucată de literatură.

— John.

— Iartă-mă, mă gândeam la ceva.

— Știi, John, când te afli în compania unui orb, trebuie să ai grijă să nu te cufunzi prea des în tăcere. Orbii iau tăcerea foarte în serios. O interpretează pe fiecare – fiecare astfel de tăcere, vreau să zic – la fel cum ai face-o tu cu o remarcă în doi peri, pe care o auzi la cină. „Ce-o fi vrut să spună cu asta?", te întrebi. Și chestia asta te urmărește toată seara. Stai

în pat fără să poți adormi și te tot perpelești. Ei bine, pentru un orb, exact asta se întâmplă când intervine tăcerea. Uneori – de fapt, al naibii de des – Charles, bunul meu prieten Charles, se cufunda dintr-o dată în tăcere, în timpul plimbărilor noastre împreună, și, de câte ori încercam să-l fac să-mi spună la ce se gândea, sfârșeam prin a ne ciondăni de-a binelea.

— Eu nu am nimic împotrivă să îți spun la ce mă gândeam.

— Te ascult.

— Am fost șocat să aud că te gândești să folosești în carte un text pe care îl aveai deja scris.

— Șocat, Dumnezeule, de ce ai fost șocat?

— Ei bine, am ajuns să mă gândesc la cartea asta – la care tocmai lucrăm – ca la cea mai personală dintre operele tale, o carte care se naște din durerea ta, din singurătatea ta, din…

— Bine, bine, continuă, omule…

— Și acum te-ai hotărât să pui în ea un lucru pe care îl ai deja scris. Ei bine, nu vreau să fiu lipsit de respect, dar lucrul acesta mi se pare oarecum cinic.

— John, trebuie să recunosc că sunt impresionat de naivitatea ta.

— Găsești că sunt naiv?

— Cred că e drăguț că ai o viziune atât de nobilă și de romantică asupra vocației literare. Dar trebuie să îți spun, deși nu-mi place să îți distrug iluziile, că noi scriitorii suntem creaturile cele mai prietenoase cu mediul pe care ți le-ai putea imagina. Căutăm în permanență noi modalități de a ne recicla munca.

— Adică să oferiți, drept ceva cu totul nou, un lucru pe care l-ați scris cu ani în urmă. Asta nu echivalează cu a-ți păcăli publicul?

— Publicul, cine este publicul… ce știe el? Ce își imaginează publicul despre nașterea unei opere literare este cam același lucru, ba chiar *același lucru,* pe care și-l imaginează copiii legat de nașterea bebelușilor. Pentru majoritatea oamenilor, cărțile sunt aduse de barză.

— Scuză-mă Paul, dar de ce am sentimentul că nu e prima

oară când spui asta?

— Sincer, John, cred că ai depășit măsura. Din câte îmi amintesc, nu se specifica nimic în anunțul meu despre faptul că persoana căutată trebuie să mă și învețe cum să îmi scriu cartea.

— Îmi pare rău, nu am vrut să fiu nepoliticos, dar unele dintre sugestiile mele anterioare ți s-au părut utile.

— Ce vrei tu, recunoașterea? Vrei să pun o notă în care să menționez că ideea cu Diana a fost a ta? Lucru care, sincer, încep să cred că nici nu prea merită deranjul.

— Foarte bine, Paul, nu o să mai scot niciun cuvânt, nu voi mai fi altceva decât secretarul pe care l-ai angajat.

— Acum te rog să nu te bosumfli. Așa cum am mai spus, John, sunt foarte mulțumit de colaborarea noastră, sunt de-a dreptul încântat. De data asta însă, mi-e greu să nu simt că ai depășit limitele a ceea ce ar trebui sau nu să te simți liber să spui.

— Nu o să se mai întâmple, te asigur.

— O, te rog, fără îmbufnări. Nu pot să le suport. Hai să uităm pur și simplu ce s-a întâmplat. Și, de fapt, John, dacă mă gândesc mai bine, trebuie să recunosc că ai dreptate. Gata. Am recunoscut.

— Cu ce am dreptate?

— E adevărat că, într-o astfel de carte, n-ar trebui să folosesc nimic la mâna a doua. Chiar este *cinic*. Nu numai cinic, dar și o lașitate. Tonul articolului ar fi o greșeală în sine. Prea jurnalistic, prea „la subiect”. Ai mare dreptate. Dacă nu ai ceva nou de zis, mai bine nu te apuci să scrii o astfel de carte. Așa că te rog să-mi accepți scuzele. Încă o dată, da?

— Sigur că le accept.

— Bun. Acum. Cred că ți-am spus ieri că aș vrea să mă ajuți să-mi sun agentul. N-am mai vorbit cu Andrew de un car de ani. Evident că nu i-am vorbit despre noua carte. Sau despre tine. Am cam pierdut legătura, noi doi.

— Aha. Deci nu poți da telefon singur?

— De obicei mă ajută doamna Kilbride. Nu că aș mai da

prea multe telefoane. Te-ar deranja să formezi tu numărul pentru mine?

— Deloc.

— Numărul este 631.3341. Numele lui este Andrew Boles. Și, John, înainte de a forma…

— Da?

— Vreau să vorbesc cu Andrew, nu cu secretarele lui, te rog. Dacă nu îl găsești pe el, închide.

— Bine.

— Încă ceva. Nu-i spune că suni din partea mea, te rog.

— Cum să nu-i spun că sun din partea ta? Din partea cui să-i spun că sun?

— E atâta vreme de când n-am mai vorbit, că probabil a și uitat de mine, m-a șters din memoria lui. Aș vrea să-i fac o surpriză cu telefonul ăsta. Dacă va fi una plăcută sau nu, asta e altă poveste.

— Aha, înțeleg. Bine. Mai poți să-mi spui numărul o dată?

— 6, 3, 1.

— Da.

— 3, 3, 4, 1.

— Sună.

— Alo? Aș putea vorbi cu domnul Andrew Boles, vă rog?

— Da, alo. Aș putea vorbi cu domnul Andrew Boles, dacă se poate?

— Aha, e plecat. Îmi puteți spune pentru cât timp?

— Înțeleg.

— Nu, am să sun eu când se întoarce. Mulțumesc oricum.

— La revedere.

— Nu era acolo?

— Era plecat.

— Plecat? Unde?

— În Orientul Îndepărtat. Hong Kong, Australia și înapoi acasă prin San Francisco și New York. Va mai fi plecat pentru încă două săptămâni.

— A, bine. Cel puțin cartea va prinde cât de cât contur până când ne vom putea întâlni. Păcat totuși. Ar fi fost plăcut să vorbesc cu el după toți anii ăștia. Da, au trecut aproape patru ani. Doamne, chiar așa.

— Continuăm, Paul?

— Păi, John, să fiu sincer, mă simt cam obosit. Sunt foarte, foarte obosit. De fapt, cu cât mă gândesc mai mult la munca pe care o avem de făcut azi, cu atât mă simt mai puțin în stare să încep. Am dormit foarte prost azi-noapte. Cu siguranță că ai observat deja câteva dintre semnele oboselii. Ochi injectați, ca să dăm cel mai la îndemână exemplu. Mai degrabă m-aș odihni puțin în dimineața asta. M-aș odihni și aș medita puțin. Te superi?

— Sigur că nu. În timpul ăsta, eu pot face altceva?

— Da, ai putea. Ai putea să-mi spui despre Rembrandt. La asta mă voi gândi. Nu pot să mă apuc direct de scris, fără să fi meditat puțin la asta.

— Bine.

— Atunci, cât timp eu mă odihnesc, poate că tu te ocupi de *puzzle*? Ce zici?

— Sună bine. Atâta vreme cât nu te aștepți totuși să-l termin înainte de sularea ta. A trecut multă vreme de când n-am mai făcut un puzzle.

— Știai că, de fapt, *puzzle*-urile sunt tăiate cu fierăstrăul?

— Ei bine, habar n-aveam.

— Nimeni nu știe. Oricum, nu, nu trebuie să termini până mă trezesc eu. Dar, cu cât începi mai devreme, cu atât mai repede vei termina.

— Așa este.

— Prin urmare, Rembrandt?

— Stai să mă uit, e o dezordine totală aici. Gata. Titlul:

„Rembrandt la vârsta de…”

— Șaizeci și trei de ani?

— Corect. Și a fost pictat în anul…

— 1669?

— Corect din nou.

— Cu câteva zile înainte să moară, nu?

— A, nu, îmi pare rău. Cu patru luni înainte.

— Patru luni? Ești sigur?

— Am luat toate informațiile inscripționate pe unul dintre pereții Galeriei.

— Patru luni? Eram sigur că e vorba despre câteva zile.

— Nu, e vorba despre patru luni. Să continui?

— Te rog.

— Ei bine, ai avut dreptate. Nasul lui e într-adevăr foarte borcănat. Și chiar pe vârf pică un strop caraghios de lumină.

— Și, din câte îmi amintesc, are un smoc de păr cărunt chiar sub buza inferioară.

— Asta nu.

— Nu?

— E prost bărbierit. Are partea inferioară a feței acoperită cu peri scurți. Dar nu are niciun smoc de păr sub buza inferioară. Nu în felul în care cred eu că vrei să sugerezi c-ar avea.

— Doamne, ce se întâmplă cu memoria mea. Continuă.

— Mâinile îi sunt depărtate.

— Depărtate?

— E greu de spus, pentru că pictura e atât de întunecată, încât aproape nu se mai vede nimic, dar pare să-și sprijine palmele pe genunchi. Fiecare palmă pe câte un genunchi.

— Mâinile nu sunt împreunate?

— Nu. De ce, credeai că sunt împreunate?

— Da. Da, așa credeam, dar – dar nu mai știu. Se uită drept în ochii privitorului, nu? Cu o privire tristă, senină, încrezătoare în sine?

— Exact. Hipnotică, într-un anume sens. Mi s-ar părea oarecum indecent să mă apropii prea mult. De parcă în fața mea s-ar afla o persoană în carne și oase.

— Foarte bine zis. Păcat.
— Păcat de ce anume?
— Că tocmai ochii vor fi cei care vor dispărea când vei termina puzzle-ul.
— Așa este.
— Știi, John, ochii – ochii artistului care privesc în cei ai subiectului, atunci când cei doi devin una și aceeași persoană –, ochii sunt cheia autoportretului. Ai putea picta un autoportret reușit, emoționant, viu, dispensându-te de oricare trăsătură a feței, *mai puțin* de ochi.
— Pot să continui, da? Părul lui, care e cărunt, îi cade în valuri de-o parte și de alta a feței. Poartă un fel de beretă moale, de piele.
— Har Domnului că e așa.
— Ce vrei să spui? Cum adică har Domnului?
— Deoarece măcar atât *îmi* amintesc și eu corect.

— Iar zâmbești, John. Te rog nu zâmbi pe la spatele meu.
— Chiar că ești nemaipomenit. Într-adevăr, zâmbeam, e adevărat. Zâmbeam la ideea că îi mulțumești lui Dumnezeu pentru că Rembrandt poartă o beretă de piele. Dar zâmbeam fără nicio urmă de răutate.
— Știu. Mă dădeam și eu grozav. Hai să vedem dacă pot identifica ultima piesă a puzzle-ului. Poartă o haină bej, probabil tot din piele, închisă în față. Și are un guler mărginit cu blană. Am sau n-am dreptate?
— Ești pe-aproape.
— Pe-aproape?
— Gulerul nu e mărginit cu blană. Marginea e din același material ca haina. Și, într-adevăr, pare a fi tot din piele.
— O, Dumnezeule, o, Dumnezeule mare.
— Ce e, ce se întâmplă, Paul?
— Oare mai nou îmi pierd și memoria?
— Paul, nu sunt decât detalii. Mici greșeli lipsite de importanță. Nimic relevant.
— Pentru mine gulerul ăla mărginit cu blană este al dracului de relevant! E extraordinar de relevant! Dacă nici

măcar tabloul preferat nu mi-l mai pot aminti!

— Ai spus tu singur că nu l-ai mai văzut de ani de zile.

— John, când mi-am pierdut vederea, am pierdut prezentul. Cu tot ce-nsemna el. În fine. Am învățat să trăiesc și așa. Oarecum. Dar dacă încep să-mi pierd și memoria, înseamnă că voi pierde și trecutul, nu numai prezentul. Și-mi mai rămâne viitorul. Și, Iisuse Hristoase, ce viitor va mai putea fi ăsta!

— Eu nu m-am gândit deloc așa.

— Am trăit în paradisul unui nebun. Sau, mai bine zis, în infernul unui nebun.

— Dar, Paul, atâta vreme cât eu mă aflu aici, nu ai pierdut prezentul. Dă-mi voie să fiu eu prezentul, de acum înainte. Și totodată și trecutul.

— Asta chiar că e o propunere tentantă, John, dar din moment ce amândoi știm că nu vei rămâne pentru totdeauna aici, de ce să ne mai obosim? Dacă urăsc un lucru pe lumea asta, atunci e tocmai genul de generozitate care constă în promisiunile pe care doi oameni și le fac, deși sunt perfect conștienți că nu le vor respecta niciodată.

— Ei bine, îmi pare rău. Nu încercam decât să…

— Cred că acum voi merge să mă întind puțin.

— Aha. Bine.

— Dacă poți să te ocupi tu de puzzle-ul cu Rembrandt, ți-aș fi recunoscător.

— Bineînțeles. Și nu te gândi prea mult. Încearcă să te și odihnești.

— Ne vedem mai târziu.

•

Știu acum că nu am învățat nimic, nu am memorat nimic. Toți anii ăia de care s-a ales praful. Sunt complet neajutorat, neajutorat – și, exceptându-l pe John –, complet singur pe lume. Fără vedere, fără ochi, fără chip, vulnerabil, autist, autist din punct de vedere vizual, înstrăinat de muzica monotonă a lumii. O, oare s-a mai găsit cineva vreodată într-o situație atât de disperată? Ce mai este lumea pentru mine în afară de o coală goală de hârtie, de pe care se șterg cu repeziciune și ultimele

rânduri? *Ce n-aș da – mâna mea dreaptă, stângă, picioarele, nasul, degetele, organul, orice*! *– ca să mai pot vedea o dată lumea*!

•

— Ai, grijă, dopează-l bine. Îți recomand o doză ca lumea de Beecham și Lemsip.

— Sunt bune și astea. Îl fac să transpire.

— Aha.

— Nu, nu, deloc.

— Nu-ți face griji, nu e nicio problemă. Nu sunt deloc un bucătar rău, ar trebui să fiu chiar bun. A trebuit să-mi port singur de grijă multă vreme.

— Micile lui manii? Da, am început să mă obișnuiesc cu ele.

— Păi, bine, atunci, de ce nu-ți iei o săptămână liberă?

— Vorbesc serios, de fapt, insist s-o faci.

— Fii fără griji, o să vorbesc cu Paul eu însumi, dar știu de pe-acum că va fi de acord. Și cu siguranță vei fi plătită mai mult decât mulțumitor, așa că nu te îngrijora din cauza asta.

— Nu, nu te mai deranja să suni. Dacă am nevoie de ceva, voi suna eu.

— Așa este.

— Așa e, da, da sigur.

— Bine. Atunci…

— Bine, ai grijă de tine. Și transmite-i toate cele bune lui Joe.

— Așa am să fac. La revedere.

— Bine.

— Așa o să fac. Bine, la revedere.

— La revedere.

— A, Paul, tu ești. Nu te-am văzut stând acolo.
— Cred că vorbeai cu doamna Kilbride, nu-i așa?
— Exact. A sunat să spună că Joe e bolnav. Are gripă.
— Și, dacă am auzit eu bine, i-ai zis să-și ia o săptămână liberă?
— Da, i-am zis. Se pare că Joe e destul de rău și…
— Foarte bine, John, dar nu te-ai gândit să te consulți și cu mine mai întâi? Înainte de a discuta despre renunțarea la serviciile ei?
— Uite ce e, Paul, mi-ai spus – și nu numai o dată – să nu mă sfiesc față de doamna Kilbride, că e aici pentru a mă servi și pe mine așa cum face cu tine. Nu așa ai zis?
— Așa este. Dar când e vorba de pregătirea cafelei sau de servirea prăjiturii cu mere. Cât privește absența ei de o săptămână, ei bine, eu sunt cel care o plătește și – nu sunt supărat, reține, chiar nu sunt, dar consider că ar trebui să fiu consultat în privința absenței sau prezenței ei.
— Dormeai. Nu voiam să te trezesc.
— Nu dormeam. Și chiar nu mai putea aștepta până mă trezeam?
— Ce vrei să spui? Că am făcut rău spunându-i să nu vină?
— Nu ai făcut rău, și eu i-aș fi spus același lucru. Dar cred că era treaba mea s-o fac, nu a ta.
— Îmi pare rău.
— Aș fi făcut cu siguranță niște aranjamente dacă nu mi-ai fi tăiat tu craca de sub picioare. Acum, ce facem cu mâncarea?

Punem un anunț la poștă, căutăm bucătar? Naiba știe cu ce ne putem pricopsi.

— Ți-am mai spus doar că m-aș bucura să mă lași să gătesc eu, pentru amândoi. Chiar în seara asta, dacă dorești.

— Dacă doresc? Trebuie s-o faci în seara asta. Asta dacă vrei totuși să mâncăm ceva…

— Ascultă, Paul. Ce-ar fi să merg eu în Chipping Campden să fac niște cumpărături, iar diseară vom mânca amândoi ceva cu totul special? Ce zici?

— Păi, bine… nu neg faptul că o variație de la eternele mâncăruri grase ale doamnei Kilbride nu ar fi bine-venită. Dar vei putea, și vei fi dispus, să gătești tu în fiecare zi săptămâna aceasta?

— Îmi place să gătesc pentru două persoane. Nu e o povară, ci o plăcere.

— Atunci, așa rămâne. Totul e în regulă etc. Ai făcut ceva din puzzle?

— Sigur.

— Și?

— Am îmbinat toate piesele pătrate. Adică marginile.

— Da? Păi, e minunat, John. Jumătate din treabă e gata, din experiența mea cu puzzle-urile.

— Da, puzzle-urile tăiate cu fierăstrăul electric.

— Da, John, din experiența mea, jumătate din treabă e făcută. Ca și cu poezia. Nu cred că știi că am publicat un volum de poezie.

— Nu, nu știam. Nu prea citesc poezie.

— Poeme de tinerețe și nimic mai mult. Cel mai subțire volum posibil.

— Aha.

— Așa cum aproape a reușit să spună Cyril Connolly, fiecare om are în el un mic roman care se chinuie să iasă afară. Nu?

— Îmi pare rău, nu înțeleg.

— Ei, nu contează, chiar nu contează. Sunt destui care o fac. Oricum, erau versuri cu rimă, niște chestii destul de prăfuite, mă tem, nu m-am mai uitat pe el de ani de zile. Bine

că i-a murit moartea. Cum tot Cyril Connolly spunea, cel mai mare pericol al încercării este să și reușești. Îmi amintesc totuși că începeam versurile de la margine, cum faci tu cu puzzle-ul. Asta voiam să spun. Nu era nimic important.

— Aș vrea să le citesc. Poemele tale.

— Nu, n-ai vrea și nu o vei face. Avem treburi mai bune de făcut. Cum ar fi să scriem cartea. Ne apucăm? Dimineața aproape că s-a scurs.

•

— Iar transpir. De câtă vreme muncim aici?

— Să vedem. E aproape cinci și jumătate și am început la douăsprezece, exact când a bătut clopotul la biserică. Am prânzit în jur de o oră și ne-am băut cafeaua încă vreo jumătate de oră. Rămân patru ore de muncă.

— Numai patru? Nu e suficient, nu e suficient nici pe departe. Ei bine. Citește-mi tot ce am scris până acum. Apoi ne vom relaxa cu un pahar de whisky.

— Să citesc ce am scris astăzi?

— Numai bucata de astăzi.

— Stai comod?

— Citește odată, te rog.

— „Să luăm cazul lui Rembrandt van Rijn. Acest bărbat – acest artist aflat la sfârșitul existenței sale lumești, bătrân și neiubit de nimeni, totuși senin și încrezător în sine, al cărui ultim autoportret se află la Galeria Națională – cu mâinile așezate pe genunchi, parcă rugând privitorul să-l accepte așa cum este, așa cum l-a făcut vârsta să devină –, acest bărbat ne privește de dincolo de tablou cu aceiași doi ochi cu care artistul a privit pânza în urmă cu trei sute de ani. Mai are doar patru luni până la propria moarte, sau, mai bine spus, până la intrarea sa în nemurire. Totuși, ochii săi, acei ochi de care ni s-ar părea lipsit de decență să ne apropiem prea tare, de ca și cum am avea în fața noastră o persoană în carne și oase, ochii sunt cheia tabloului, sunt subiectul acestuia. Căci este mai puțin un autoportret și mai mult un studiu al ochilor, al ochilor care au văzut primii ceea ce noi vedem acum și care par să ne privească așa cum și noi îi privim, întâlnindu-se cu

noi peste un abis de trei secole.

Cu *noi,* spun. Dar *eu* nu am ochi cu care să mă pot uita la Rembrandt. Nu pot să-l privesc în ochi nici pe el și nici pe nimeni altcineva. Și totuși continui să-i «văd» ochii, chiar dacă n-am mai putut vedea portretul de foarte mulți ani. Îl văd cu acel așa-numit ochi interior, pe care nu l-au acoperit cicatricele cauzate de muncile și zilele existenței mele recente. Ochii lui Rembrandt au dispărut, și ai mei, de asemenea. Și totuși cei patru ochi spectrali, ai lui și ai mei, continuă să se întâlnească, ai lui datorită reprezentării, ai mei datorită memoriei.

Să ne imaginăm, acum, «Autoportretul lui de la vârsta de 63 de ani» sub forma unui puzzle întins pe o masă. Nu, de ce să vă imaginați? El chiar există. În magazinul de suveniruri de la Galeria Națională, se află la vânzare un astfel de puzzle. Imaginați-vă, prin urmare, acest puzzle întins, din care lipsesc numai cele trei sau patru piese pe care sunt înfățișați ochii. Ce vedeți? Imaginea unui tors și a unui cap omenesc. Sau, mai bine spus, harta unei astfel de imagini, cu marginile ei drepte și rectangulare, harta care să aibă în centru un spațiu de consistența lemnului mesei, tăiat în forma neregulată a unei piscine de vedetă hollywoodiană, acolo unde ar trebui să se afle ochii.”

— Și acum de ce te-ai oprit?

— Asta-i tot.

— Tot? Tot ce-am scris până acum?

— Mă tem că da. Nu e tocmai rău, dacă stai să te gândești. Tocmai am numărat cuvintele. Sunt patru sute șaptesprezece.

— Hmm.

— Putem continua dacă vrei.

— Nu, ajunge deocamdată. Dar mă întreb, oare se leagă ceva?

— Din punctul meu de vedere, da.

— Mulțumesc pentru amabilitate, John, dar nu mă pot abține să nu mă întreb dacă nu cumva nu e altceva decât o grămadă de tâmpenii. Dacă aș putea să văd, aș putea cu

siguranță să și judec dacă e așa.

— Ce să vezi, pictura?

— Textul!

— Aha.

— Treaba aia cu ochiul interior. Ochiul interior? Ce porcărie!

— Ei, bine, gata. E și mâine o zi, cum a zis cineva cândva.

•

— Farfuria e foarte fierbinte.

— Păi, John, orice-o fi asta, pot să-ți spun de pe acum că nu e nimic à la draga noastră mamă Kilbride.

— Fazan la prânz, soté de cartofi la ora trei, fasole franțuzească la șapte.

— Mmm. Ce bine miroase. Chiar dacă „Fazan la prânz” sună ca titlul unei piese proaste a lui Rattigan sau N.C. Hunter. Avem cumva și sos de pâine?

— Da, avem. Sos de pâine la, să zicem, știu că preferi să nu fiu atât de scrupulos cu lucrurile astea, dar aș spune că la ora zece și zece.

— Zece și zece? Știi ce oră e asta?

— Ce oră e? Apropo, îți umplu paharul. E un Chambolle-Musigny din 1990.

— Ce anume?

— Vinul. Ce spuneai?

— Ce spuneam? Despre ce?

— Zece și zece?

— A, da. E ora pe care o folosesc mereu în reclamele la ceasuri de mână. Întotdeauna.

— Serios?

— Pentru că face ceasul să pară că „zâmbește”. Prin urmare, devine mai atrăgător pentru potențialul cumpărător. Așa că ipoteza se susține.

— Serios? Cum ai aflat tu de asta?

— Paul? Este…

— Caietul tău e pe masă?

— Sigur. De ce? Ți-a mai venit vreo idee?

— Fața zâmbitoare a ceasului, zece și zece. E ca și cu fața unui orb, nu înțelegi? Ce ți-am spus mai înainte? Despre orbul care vrea să se transforme în pâinea lui Dumnezeu. Întotdeauna zâmbitoare, fața lui e programată la ora zece și zece, ca și cea a ceasului – ajutându-l să… să intre mai ușor în grațiile acelor cunoștințe de al căror ajutor ar putea să aibă nevoie cândva. Notează asta, te rog.

— Gata.

— Mulțumesc. Nu e rău deloc, nu crezi? Și cred că știu exact unde-o să-l punem.

— Iar zâmbești, John.

— Scuze, dar m-a amuzat cum ai spus tu „cred că știu exact unde-o să-l punem". A sunat ca o glumă.

— Da, da, înțeleg.

— Chiar ești uimitor, să știi. Ești un fel de Sherlock Holmes, mă prinzi de fiecare dată.

— Știi, John, probabil că n-ar trebui să-ți dezvălui șmecheria, dar nu e vorba despre nicio putere supranaturală. Atunci când zâmbești, îți arcuiești buzele și plescăi ușor cu limba – foarte, foarte ușor – și scoți un fel de șuierat nazal caraghios. Te pot auzi, la propriu, cum zâmbești.

— O perspectivă destul de înfricoșătoare.

— Asta depinde de motivul pentru care zâmbești, nu-i așa? Acum, regret, dar am fost atât de absorbit de această flecăreală a noastră, încât va trebui să-mi spui iarăși cum e aranjată mâncarea pe farfuria mea.

— Fazan la prânz, fasole franțuzească la șapte și sos de pâine la zece și zece.

— Mulțumesc. Apropo, ai un after-shave foarte plăcut.

— *Jazz,* de la Yves Saint-Laurent. Sper că nu e prea tare.

— Deloc. Aș zice că e numai ușor înțepător. Mi se pare că tocmai am depășit stadiul fierturilor insipide ale doamnei Kilbride. Trebuie să-ți spun, John, că fazanul tău e delicios. Absolut delicios.

— A fost plăcerea mea. Literalmente. N-am mai gătit de foarte multă vreme pentru două persoane.

— Ai mai spus-o. Dar…

— Da?

— Ce este, John?

— Dar ce?

— De ce a trecut atâta vreme de când ai gătit ultima oară pentru două persoane?

— Știi de ce. Locuiesc singur.

— Păi chiar la asta mă și refeream. De ce locuiești singur?

— Ești încă destul de tânăr. Pari s-o duci destul de bine. Și ești, fără îndoială, destul de arătos, mai mult chiar decât arătos. Mi-ai spus tu singur, în prima noastră zi, că, în viziunea ta, arăți destul de bine. Nu vreau să mă bag unde nu-mi fierbe oala, dar nu pot să-mi ascund curiozitatea și, dacă stau bine să mă gândesc, tu ai ajuns să știi o grămadă de lucruri despre mine. Deci de ce nu te-ai căsătorit până acum?

— Nu știu de ce.

— Nu-ți plac femeile?

— Ce?

— Nu-ți plac femeile?

— Adică, vrei să știi dacă sunt pederast?

— Cred că „homosexual” e cuvântul pe care îl folosim azi. Asta am vrut să spun? Cred că da… oricum, n-ar conta absolut deloc în colaborarea noastră.

— Nu, nu sunt homosexual.

— Atunci, de ce ești singur? Iartă-mă, John, dar locuiești în casa mea și eu nu știu mai nimic despre existența ta dinainte de a ajunge aici și, consideră-mă un ciudat dacă vrei, dar nu cred că sunt mai curios decât ar fi oricine altcineva în locul meu.

— Ca să zic așa, am fost mereu ceea ce se numește un singuratic.

— Hai, John, ăsta nu e răspuns, nu mă faci decât să reformulez întrebarea. De ce ai fost mereu un singuratic? Vorbește-mi despre tine.

— Dacă nu te deranjează, Paul, prefer să n-o fac.

— Aha.

— Până la urmă, a fi un singuratic înseamnă în parte să nu-ți placă să vorbești despre viața ta. Adică, ia gândește-te. Dacă chiar aș fi simțit nevoia să mă deschid, n-aș mai fi fost un singuratic. Înțelegi ce vreau să spun?

— Ceea ce înțeleg eu este că refuzi într-un mod foarte alambicat să răspunzi la întrebare. Treaba ta. Dacă nu vrei să vorbești despre tine, atunci îți voi respecta discreția. Dar dacă vei avea vreodată poftă să te deschizi, așa cum zici tu, atunci amintește-ți că ai un prieten care va fi bucuros să te asculte.

— E foarte frumos din partea ta, Paul.

— Da, John, masa a fost cu adevărat delicioasă. Sau am mai spus asta o dată? Fazanul a fost cum nu se poate mai bine făcut. Moale, deloc ațos, iar cartofii – cartofii ți se topeau pur și simplu în gură.

— Cum ți s-a părut sosul de pâine?

— Sosul de pâine? Da, absolut minunat și el. Avea o subtilă, cumva stranie aromă. O aromă pe care nu reușesc deloc s-o identific… Stranie, dar foarte, foarte plăcută.

•

„*Whoooo*
Let me know she's mine?
Whoooo
Made me feel so fine?
Feel absolutely fabulous,
Feel fabsolutely abulous!
Whooooo
Dada da da da dum?
Whooooo
Da da de de dum
Toooo?
Yes, you guessed it right!
No one but you.

Whoooo…”

— Cine e acolo?

— E cineva?

— John, tu ești?

— Spune ceva, pentru Dumnezeu!

— John! John! John!

— Sunt aici, ce s-a întâmplat? E ceva în neregulă?
— Vino repede înăuntru!
— Adică, în…
— Da, intră. Ce mai contează?

— Ce s-a întâmplat?
— Răspunde-mi sincer, John, te-ai aflat tu, acum un minut, în baia asta?
— Ce? Sigur că nu!
— Uite, nu-mi pasă de ce – dacă ai greșit sau ți-ai imaginat nu știu ce – nu-mi pasă. Vreau numai să știu dacă stăteai acolo. La ușă.
— Nu, Paul, nu stăteam. Poți să fii sigur de asta.
— Unde erai?
— Când m-ai chemat tu? La masă, cu puzzle-ul. Aproape l-am terminat.
— Presupun că nu are rost să te întreb dacă ai văzut pe cineva? În hol sau…
— Nu, bineînțeles că n-am văzut pe nimeni. Nu e nimeni în casă în afară de noi doi. Am încuiat chiar eu ușa din față.
— Și pe cea din spate?
— N-a fost deschisă deloc azi. Ce s-a întâmplat? Ți s-a părut că mai era cineva în baie, nu-i așa?
— Nu știu, nu mai știu nimic. Lumina e aprinsă, da?
— Da, este. Paul, nu e nimeni altcineva în casă. Îți dau cuvântul meu.

— Da, da, ai dreptate, sigur că ai. Mi s-a făcut atât de frică totuși, cum nici nu-ți vine-a crede. Inima îmi bate încă nebunește. Puteam să jur că…

— Ascultă, știu că voi orbii deveniți în mod deosebit sensibili la – adică, celelalte simțuri ale voastre devin hipertrofiate – așa se spune?

— Da.

— Nu e posibil, atunci, să fiți uneori *prea* sensibili? Nu e posibil să începeți să auziți lucruri – scârțâieli și altele de genul ăsta, care nu sunt altceva decât zgomotele obișnuite ale unei case vechi – și să sfârșiți prin a face prea mare caz de ele? Nu e posibil?

— Da, sigur că este. Da, s-ar putea să ai dreptate, într-un fel. O, Doamne, sunt într-o stare deplorabilă. Ce jenant, pentru amândoi, dar îți spun, John, puteam să jur, puteam să jur efectiv că era cineva în baie.

— Vrei să stau cu tine?

— Ce? Nu, nu, e foarte drăguț din partea ta, dar nu, oricum trebuia să ies. Apa s-a răcit pe mine. Mulțumesc, John, și îmi cer din nou scuze că a trebuit să treci printr-o situație atât de… penibilă. Probabil că nu a fost tocmai plăcut. Și nici nu s-a încadrat întocmai în îndatoririle tale… mă tem.

— Nu te mai gândi la asta. Lucrul de care ai acum nevoie e un somn bun.

— Da, așa e. Chiar așa e.

•

Am început să-mi imaginez eu tot felul de lucruri? *Așa să fie*? *Oi fi devenit hipersensibil, cum sugerează John*? *N-am auzit să se fi întâmplat asta cu vreun orb, vreodată, dar nu e cu totul lipsit de sens, ba chiar pare foarte credibil. Aud un scârțâit slab în podeaua băii și îmi imaginez automat că trebuie să fi fost „provocat” de cineva. Da, e adevărat, există și efecte lipsite de cauză. Lucrurile mai scârțâie și singure. Se mișcă acționate de propria lor voință. Se întâmplă lucruri, și nu există niciun motiv pentru care ele se întâmplă într-un anumit moment și nu în altul, nu cu un minut înainte sau cu treizeci de secunde după. Viața nu e un roman, nu are nevoie de justificarea fiecărui eveniment minor. Sau, poate,*

prezența unei alte persoane în casă, după atâția ani de singurătate, mi-a ascuțit într-atât simțurile încât percep exacerbat sunete și senzații pe care cei care au trăit întotdeauna în comun au învățat să nu le mai observe? Și asta ar fi logic. Poate că am uitat care sunt sunetele specifice „coabitării". Sau poate înnebunesc? Căci și nebunia ar putea fi o variantă.

•

— Tu ești, John?

— Nu, domnule, sunt eu, doamna Kilbride.

— Doamna Kilbride? Ce Dumnezeu cauți dumneata aici? Parcă aveai o săptămână liberă.

— Știu, știu. Da' mi-am uitat lucrul de mână în bocătărie – și ezemplaru' din *People's Friend* – și voiam să văd io cu ochii mei că mere treaba ca unsă. Mă gândii să tre' mai devreme, să mă strecor înuntru 'nainte ca frounul din voi, băieți, să se scoale…

— Băieți!

— Mă știți doar. O fac ca să vă tachinez…

— Ei bine, n-o mai face. Cât e ceasul, oricum?

— Abia se făcu șapte. N-ați auzit ceasu' de la biserică?

— Dacă-l auzeam, crezi că te mai întrebam?

— Ooooh. Cineva s-a trezit cu fața la cearceaf de dimineață. Ce te sculași așa cu noaptea-n cap, ai? De cân' te știu io, ți-a plăcut să lenevești dimineața.

— *Iar* am avut o noapte proastă.

— Alta? Fără somn ca lumea?

— Fără. E cafea pe la îndemână?

— Abea am pus ibricu'. Săracu, da' știu că n-arăți deloc bine.

— Te rog, doamnă Kilbride. N-am niciun chef de toate astea.

— Făceam și io niscaiva conversație…

— Exact asta mă și deranjează. De ce simt oamenii nevoia să vorbească tot timpul? Gurile noastre sunt făcute ca să mâncăm, și nu mâncăm tot timpul, nu-i așa?

— Așa zici mata. Da' ți-ai schimba părerea dacă l-ai vedea pe Joe al meu. Mâncare? Ai zice că…

— Apropo, cum se simte Joe?

— O, domnu' Paul, sunt îngrijorată tare. Nu l-am mai văzut așa dus niciodată.

— Hai, doamnă Kilbride, capul sus.

— Da', domnu' Paul, dacă l-ai vedea ai înțelege…

— Gata, gata. Sunt sigur că nu trebuie să-ți faci atâtea griji. E doar o formă de gripă mai gravă, așa-i? E gata cafeaua?

— Las-o să se facă. Nu fierbe încă apa.

— Ba nu, apa fierbe.

— Ce zisăși?

— Ba nu fierbe deloc, domnu' Paul, ce zici mata acolo? Oricum n-o poți vedea.

— Scuze, doamnă Kilbride, eram departe cu gândul.

— Păi, așa e. Vrei ceva cald la micu' dejun? Omletă?

— Nu, mulțumesc. Numai niște pâine prăjită.

— Nu, doamnă Kilbride, mă gândeam la un băiețel pe care îl cunoșteam cândva. Cândva, demult. Obișnuiam să ne scăldăm împreună. Pe coasta Suffolk. Mai bine zis, el făcea baie. El plonja în vreme ce eu stăteam pe mal, înmuindu-mi degetele de la picioare în apa mării. Și când îl întrebam dacă apa e rece ca gheața el zicea: „Nu, fierbe! Apa fierbe!" Nu-i așa că era adorabil? Eu îi răspundeam: „Dacă fierbe, de ce nu face bule?" Dar el era prea departe ca să mă mai audă.

— Tu, la scăldat? Cin' te crede?

— Nu eram garguiul pe care-l vezi acum.

— Vrei unt pă pâine?

— Te rog.

— Gem?

— Pe a doua felie, nu pe prima. Asta dacă îmi faci două.

— Fac. John nu s-a sculat?

— Și lui John îi place leneveala matinală.

— Că numai ce-am intrat în camera ailaltă și-am văzut puzzle-ul ăla pe masă, gata făcut.

— E terminat, așa-i? Bine, asta înseamnă că azi putem să ne

apucăm de treabă.

— Are de-a face cu cartea, așa-i?

— Sigur că da. L-am pus pe John să-l aducă de la Londra. De la Galeria Națională. Nu e gata cafeaua aia?

— Uite-o. Uite-o aici. Și pâinea prăjită aici. Cea cu unt e în stânga.

— Mulțumesc.

— Ce-ar trebui să fie?

— Ce?

— Puzzle-ul.

— Pe mine mă întrebi? Doar tu ai ochi, așa-i?

— Păi am, da' ce-i treaba aia dintre ei?

— Treaba aia caraghioasă dintre ochii tăi? Aș zice că e nasul.

— A, da, ha ha ha. Da' voiam să zic de puzzle. Ce e treaba aia caraghioasă din puzzle.

— Care treabă caraghioasă?

— De pe podea. Care stă între ei doi. Am încercat să mă uit în mai multe feluri, da' nu-i dau de cap.

— Iar eu nu dau de capul sau coada vorbelor tale. Dă-mi un șervețel, te rog.

— Uite-aici. Lucrul ăla – cum să-i zic, că nu-ș ce e. Un fel dă proptea între cei doi bărbați.

— Pentru numele lui Dumnezeu, care bărbați?

— Din puzzle.

— Ce-ai zis?

— Acu' uite ce-ai făcut. Ai scăpat o buca' de pâine. O lege a naturii, normal c-a căzut cu gemu-n jos. Stai să-ți dau o…

— Las-o-ncolo de pâine. Repetă ce tocmai ai zis.

— Păi, nu-ș' de ce țipi la mine, domnu' Paul. Io știu că n-ai dormit bine az' noapte, da' merit și io niște respect, nu crezi?

— Te rog, te rog, doamnă Kilbride. Ar putea fi foarte important. Ce ziceai de puzzle?

— Doar că nu știam ce-i treaba aia de pe podea.

— Ai zis, dintre cei doi bărbați, așa-i?

— Da, acolo îi.
— Dar care doi bărbați? Că nu e decât unul în tablou.
— Care tablou?
— Puzzle-ul. Este un puzzle al unui tablou celebru.
— Păi, îs doi, asta ți-o zic sigur. Și treaba aia.
— Vino cu mine în cameră.
— O, Doamne, ce-am mai zis acu'? Stai că viu.
— Te rog, grăbește-te.
— Viu, viu.

— Acum. Zi-mi, cutia e prin preajmă?
— Cutia? Ce cutie?
— Cutia de la puzzle, adică aia în care a fost puzzle-ul când l-a cumpărat.
— Nu, nu văd nimic de felu' ăsta. Nu e nimic pe masă.
— Bine, atunci. Acum uită-te la puzzle și descrie ce vezi.
— Orice ca să îți fiu pe plac. Păi, sunt doi bărbați.
— Cum sunt îmbrăcați?
— Ca în vremea de demult. Unu' arată ca Henri al optulea, doar mai suplu. Celălalt ar putea fi un paroh. Un popă mai degrabă.
— Și ce e lucrul ăla de care ziceai că se află între ei?
— Păi, asta e. Ț-am mai zis că nu-ș. Par' că nu-i nimic. Nimic de car' să ne dăm seama. Arată storcoșit și strâns rău.
— Storcoșit și strâns?

•

— Spune-mi, doamnă Kilbride, ar putea fi imaginea unui craniu?
— Un craniu? Nu, deloc.
— Ești sigură? Uite, pune degetul meu pe el.
— Degetu'?
— Da. Degetul ăsta!
— Bin'. Ce fac acuma cu el?
— Vreau să-l miști în jurul a ceea ce numești tu treaba aia.

— E pe ea acuma.
— Atunci uită-te dintr-o parte. Nu dintr-o parte a degetului

meu, ci a trebii. Uită-te la ea din direcția asta.
— Bin’, bin’, nu tre’ să țipi la min’.
— Iartă-mă. Du-mi degetul înapoi acum. Îl urmărești?
— Așa fac.
— Acum ce zici? N-ar putea fi un craniu?
— Păi, da, poa’. Cre’ că ar putea. Da’ dacă e, e tare prost făcut.
— Lasă asta. Acum, deasupra obiectului, e o masă?
— Ie.
— Și pe masă e o lăută?
— O ce?
— Un fel de mandolină. Ca o chitară.
— Ie.
— Bine. Ultima întrebare. Dacă nu mă înșel, cei doi bărbați stau în fața unei cortine. Așa e?
— Ie.
— Ce culoare are?
— Verde.
— Verde, da. Sigur că e verde. Mulțumesc, doamnă Kilbride. Mulțumesc foarte mult. Nu mai am nevoie de dumneata. Acum știu despre ce e vorba. O, da, chiar știu despre ce e vorba.

— Bună dimineața, Paul.
— A, John, tu erai. Și ție o foarte bună dimineață. Ai dormit bine?
— Nu rău. Tu?
— Eu, bine. Foarte bine.
— Nu sunt obișnuit să te găsesc aici jos înaintea mea.
— Nu?
— Păi, nu. Te-ai trezit demult?
— Acum o oră sau ceva de genul ăsta. A fost așa o dimineață frumoasă că nu puteam să mai stau în pat nicio clipă.
— O dimineață frumoasă? Afară e însă înnorat.
— Ei, bine, pentru mine a fost frumoasă. Care e diferența, dacă ești orb? M-am trezit. Și știi cum se spune, sunt plin de

viață! P,l,i,n – plin.

— Pun ibricul pe foc. Cred că mori să-ți bei cafeaua.

— Oh.

— Ce e, John?

— Dar e deja un ibric cu cafea aici.

— *Tu* ai făcut-o, Paul?

— Eu? Sigur că nu. Sunt total neajutorat, după cum bine știi. Nu, dacă vrei să-i mulțumești cuiva, atunci doamna Kilbride e persoana potrivită.

— Doamna Kilbride?

— Da. Ea a făcut-o. Ia-ți și tu o ceașcă.

— Deci doamna Kilbride a fost aici?

— Hmm. A uitat ceva. Coșul cu lucrul de mână, parcă așa a zis. Presupun că voia doar să arunce o privire prin bucătărie *și* camera de zi, să vadă care mai e treaba. De fapt, așa mi-a și zis.

— Și a găsit ceva ce nu i-a fost pe plac?

— N-aș putea să-ți spun. Am bârfit puțin despre una, despre alta. Nu-ți pui cafea?

— Ba da, doar că...

— Ce?

— Paul, am ceva pe suflet.

— Ceva pe suflet?

— Da, voiam să-ți... să-ți...

— Dacă ai ceva pe suflet, scuipă repede tot. N-am vrea să prindă coajă buba.

— Am ajuns să te cunosc într-o anumită măsură, Paul, și într-un mod ciudat faptul că m-am aflat în preajma ta a făcut ca și propria mea sensibilitate să se rafineze. Ca și cea a unui orb. Ca și a ta, de fapt. Încep să prind, cum le spune? – nuanțe, încep să le prind mai repede și mai ușor decât înainte. Tonul vocii tale, de pildă. Am ajuns să-ți simt fiecare umbră a vocii. Sarcasmul tău poate fi uneori cam dur, să știi, alteori este însă foarte subtil. Indiferent cum ar fi însă îl aud imediat

în vocea ta și simt că o să vină. E ca și cum mi-ar fi crescut antene, ca și cum aș auzi lucruri pe care nu le-am mai auzit înainte. Nu știu dacă sunt destul de clar?

— E foarte clar. Continuă.

— De pildă, în dimineața asta. În dimineața asta e ceva în vocea ta care-mi spune că, fără îndoială, se întâmplă ceva.

— Aha. Adică?

— Adică, cred că știi ceva ce eu nu știu.

— Știu o groază de lucruri pe care tu nu le știi.

— Una peste alta, Paul, tonul tău, combinat cu faptul că doamna Kilbride a fost aici, și știm amândoi foarte bine ce gură bogată e, ei bine, poate că mă arunc aiurea, dar cred că știi deja de treaba cu puzzle-ul.

— Așa e.

— Urma să-ți spun, chiar urma.

— Da? Ce urma să-mi spui, John? Ce scuză ai putea avea pentru că ai înșelat un orb?

— Trebuie să mă crezi când îți spun că…

— De ce aș face-o? De ce aș mai crede ceva din ce spui? Îmi faci silă, John, efectiv silă. Nu voi pretinde că sunt mai degrabă rănit decât supărat, căci nu sunt. Sunt foarte supărat, într-adevăr.

— Ai și tot dreptul să fii.

— Că ai înșelat un orb? Peste asta nu pot să trec. E *monstruos,* John, monstruos. Cum mai poți trăi cu tine?

— Știu.

— A, tu și cu tine, vă meritați unul pe celălalt.

— Dacă mă lași să-ți explic…

— Să-mi explici? Ce ar putea fi de explicat? Ce Dumnezeu puteai spera să obții prin astfel de tertipuri jalnice?

— Mă lași să vorbesc, te rog? Când am fost la Galeria Națională și am cumpărat puzzle-ul…

— Sunt *Ambasadorii* lui Holbein, așa e?

— Ți-a zis doamna Kilbride?

— Doamna Kilbride? Ea n-ar recunoaște *Ambasadorii* lui Holbein nici dacă i-ar intra în ochi.

— Deci cum ai aflat?

— Am simțit cu vârful degetelor mele fine. Un puzzle e în braille, până la urmă, nu-i așa?

— Asta ai făcut? Ei bine, asta e…

— Ei, nu fi bou! Mi-am dat singur seama. Și asta e tot ce trebuie să știi.

— Deci, John, ce ziceai?

— E adevărat, nu *exista* niciun puzzle cu Rembrandt, așa cum ai bănuit chiar tu. Dar, nu mă întreba de ce, am hotărât să cumpăr Holbein în loc. A fost un simplu impuls, o toană. În momentul ăla, Paul, jur, n-aveam nici cea mai mică intenție să te fac să crezi că e Rembrandt. Mi s-a părut, nu știu, mi s-a părut un lucru interesant de cumpărat. Apoi, când am ajuns acasă, adică atunci când am ajuns aici, și m-ai întrebat de drum, nu știu ce mi-a venit. Păreai atât de deprimat, de dărâmat, încât m-am trezit spunându-ți că am găsit puzzle-ul. Paul, n-am vrut decât să fii mulțumit. Din moment ce oricum nu-l puteai vedea, n-am crezut că avea mare importanță.

— Înțeleg. A fost un impuls. Pur și simplu un capriciu. Totuși ai început să faci Holbein-ul. L-ai terminat. Ai ales să continui cu minciuna. M-ai lăsat chiar să-ți dictez un pasaj din carte despre un puzzle care nu trebuia imaginat pentru că exista deja. De ce, John, pentru numele lui Dumnezeu, de ce?

— Doamne, m-am simțit groaznic din cauza asta. M-am simțit îngrozitor, atât de îngrozitor încât mă temeam că-mi vei surprinde panica din voce. Nu știam ce să fac. Trebuie să înțelegi, am crezut că puzzle-ul urma să fie numai – numai o metaforă. Nu mi-am dat seama că urma să scrii despre el. Repet, am făcut o prostie, dar am făcut-o numai ca să fii tu mulțumit.

— Ei, bine, John, îți mărturisesc că nu mai știu ce să cred.

— Dacă vrei să plec, înțeleg. O să-mi fac bagajele și plec, dacă asta vrei.

— Așa ar trebui să fie.

— Atunci, așa e? Vrei să plec?

— O, Doamne, aș vrea să știu și eu!

— Dacă pleci, mă lași aici cu ce? Cu câteva pagini și un calculator scump, complet inutil. Pe de altă parte…

— Bine. Bine. Acum ascultă-mă, John, vreau să fii foarte atent la ce am să te întreb eu acum.

— Ascult.

— Atunci iată întrebarea: pot avea încredere în tine?

— Paul, eu…

— Poate că sunt nebun, poate că mă scufund într-un abis mai adânc ca oricând, dar pot avea încredere că nu îmi vei mai juca niciodată o festă din asta prostească? Că nu mă vei mai umili așa cum ai făcut-o acum?

— Te asigur, Paul, n-a fost deloc intenția mea s-o fac.

— Răspunde la întrebare. Pot să am încredere în tine?

— Da.

— Bine, John. Sunt gata să cred că ce s-a întâmplat a fost o simplă aberație. Sfârșit. Fără alte scuze și justificări. N-o să mai vorbim niciodată despre asta.

— Adică vrei să rămân?

— Cred că am fost destul de clar.

— Îți sunt foarte recunoscător pentru asta, Paul.

— Și, John?

— Da?

— Scapă de Holbein. Nu numai de pe masă, ci și din casa mea.

— O s-o fac chiar acum.

— Încă ceva.

— Da?

— Tocmai ți-am spus niște lucruri deloc plăcute.

— Paul, le-am meritat. Nu trebuie să-ți ceri scuze.

— Știu că le-ai meritat și nu am nici cea mai mică intenție de a mă scuza. Nu asta aveam de gând să fac.

— Iartă-mă.

— Și, cum ți-am mai spus deja, nu-ți mai cere iertare tot timpul. Urăsc când faci asta.

— E un tic. O să încerc să scap de el.

— Ce voiam să spun era că ți-am spus niște lucruri deloc plăcute, printre care și „Cum mai poți trăi cu tine?” Îți amintești?
— Sigur că da.
— Și apoi am adăugat, dacă-ți amintești, „tu și cu tine, vă meritați unul pe celălalt!”
— Da.
— Notează asta, te rog.
— Bine.

•

— Brrr. E mai frig decât mi-am imaginat.
— Poate ar fi bine să-ți înnozi fularul?
— Ai dreptate. Oprește-te puțin.

— Da, e mult mai bine așa. Ei bine, John, ce-ai zice să mergem în cealaltă direcție în seara asta?
— Cum, să ieșim din sat?
— Nu, nu, ci să facem dreapta la colț și să ocolim satul în sensul invers acelor de ceasornic.
— Bine.

— Știi, Paul, când spui asta, îmi amintești de metoda ceasului. Biserica la unsprezece, pub-ul la trei, turma de oi la nouă.
— Oi? Sunt oi afară la ora asta?
— Sunt, da, da. Pasc pe izlazul comunal.
— Doamne, cât e ceasul?
— E mai devreme decât ne plimbăm de obicei, nu uita. Puțin după ora șapte.
— Chiar și așa. Și izlazul?
— Bordură, atenție. Ce-i cu izlazul?
— Nu sunt copii care să se joace la leagăne, nu?
— Ba da, sunt trei copii.
— Îi vezi bine?
— Destul de bine. Sus pe bordură.
— Descrie-mi-i, te rog.
— În carusel sunt două fete. Au doisprezece ani, poate

treisprezece. Ar putea fi chiar gemene. Amândouă poartă ceva ce seamănă cu un pardesiu bleumarin, deși m-aș putea înșela asupra culorii pentru că s-a întunecat deja. Oricum, poartă amândouă pardesie și fulare, precum și ceea ce cred că tu ai numi niște căciuli cu moț.

— Dar nu aud niciun fel de țipete sau chicoteli de fetițe.

— Asta pentru că sunt tăcute în timp ce se învârt în carusel.

— Și celălalt, al treilea copil?

— Cred că e un băiețel, e greu de spus de aici de unde mă aflu. Nu pare să aibă mai mult de cinci sau șase ani.

— Ce prostie, ar trebui să fie în pat. Probabil că are niște părinți din ăia absenți, abia ieșiți din adolescență. Care nu dau doi bani pe ce anume le fac odraslele. Ar trebui să li se ceară să treacă un test înainte de a li se permite să se reproducă. Ce face acolo?

— Stă pur și simplu. Le privește pe cele două fete. E o mogâldeață încântătoare.

— Sunt sigur de asta. Cum e îmbrăcat? E înfofolit bine, nu-i așa?

— Așa se pare. Are și el o căciulă cu moț.

— Și mănuși cu un singur deget? Așa e?

— Mănuși? O, nu îmi pot da seama de aici. Bordură.

— Ce păcat, am o slăbiciune pentru mănușile cu un singur deget.

— Adevărat?

— Da!

— Pot să te întreb de ce?

— Ador acele mănuși mititele cu un singur deget pe care le poartă bebelușii. Știi, genul care sunt legate cu un șnur de mânecile hăinuței și le atârnă de încheieturile lor mici în timp ce ei se zbenguie primprejur. Nu aș putea spune de ce îmi plac atât de mult. Pur și simplu, îmi plac.

— Da. Presupun că sunt destul de drăguțe. Vreau să spun – iartă-mă.

— De ce să te iert?

— Pentru că pun pariu că urăști cuvântul ăsta – „drăguț”.

— Nu. Nu am nimic împotriva lui. De ce aș avea?

— Așa… Am crezut eu că îl urăști. Mergem spre cimitir? E încă deschis. Sau mergem drept înainte?

— Mai degrabă drept înainte. Să lăsăm morții să se odihnească. De ce nu îmi vorbești despre cum se profilează turla bisericii pe cer.

— Ei bine, e o imagine foarte britanică. Ceea ce s-ar putea numi o imagine de un dramatism resemnat. Turla, așa cum sunt convins că ai observat, este mai degrabă lunguiață și umflată. Nu ascuțită. Nu genul avântat care ți se pare că se leagănă pe cer în timp ce te uiți la ea. E o turlă cu picioarele pe pământ, fără pretenții gotice.

— Fără aspirații către sublim.

— Exact! Și nici nu pretinde că ar avea. Și chiar și cerul este într-un anumit sens englezesc, nu are nimic înflăcărat, nimic spectaculos. Totuși, mie mi se pare impresionant în modestia sa.

— Culoarea?

— Culoarea cerului?

— Da!

— Gri închis. Gri albăstrui. Aproape metalic. Norii – e un mănunchi suspendat deasupra bisericii – norii plutesc ușor, dar foarte ușor, să încerci să-i surprinzi ar fi ca și cum ai încerca să urmărești mișcarea minutarului.

— Foarte frumos spus. Știi ceva, John, poate că într-una din zilele astea o să te trezești tu însuți scriitor.

— Venind din partea ta e chiar un compliment.

— Vorbesc serios. Tu chiar ai un ochi format, o imaginație vizuală autentică. Într-adevăr, ai prea multă imaginație. *Vezi,* așa cum se spune, *vezi* treaba cu puzzle-ul.

— Uite, Paul, nu mi-aș dori nimic mai mult decât să mă pot scuza din nou pentru ceea ce am făcut. De fapt, e destul de frustrant pentru mine să nu îți pot repeta, din nou și din nou, cât de rău îmi pare – bordură – să nu îți pot repeta cât de rău îmi pare, până mi se acrește să ți-o tot spun și până ți se acrește și ție să o tot auzi. Dar tu ai fost cel care a insistat să închidem această discuție, ca pe o carte, pentru totdeauna, așa că îți voi respecta dorința.

— Ce-ai spus?
— Am spus că îți voi respecta dorința.
— Nu, înainte de asta.
— Înainte?
— Care au fost cuvintele tale exacte?
— Am spus că am închis această discuție pentru totdeauna, ca pe o carte! E o carte închisă.
— O carte închisă! Extraordinar! Asta e!
— Asta e ce?
— O carte închisă, nu înțelegi? O carte închisă!
— Adică? O mare, C mare, Î mare. O Carte închisă. Titlul perfect pentru cartea *mea.*
— Asta în loc de *Adevăr și consecințe*?
— O, nu mi-a plăcut niciodată titlul ăsta, *Adevăr și consecințe,* e atât de prețios. Nu, nu. *O carte închisă* o să fie ideal. O să arate grozav pe copertă. Imaginează-ți-o doar la Dillons sau Waterstone. *O carte închisă.* Numai gândește-te. Acum zi și tu, cine dintre cei care ar scotoci prin Waterstone și ar vedea o carte cu titlul ăsta ar rezista să nu o deschidă?
— Da, înțeleg ce vrei să spui.
— Scrie-o repede, te rog. Nu c-aș putea să uit așa ceva.
— Bine.
— O carte închisă... Știi, John, ție trebuie să îți mulțumesc pentru asta. Știu că am jurat să nu mai vorbim despre știi tu ce, dar asta, trebuie să îți mărturisesc, o compensează pe deplin.
— Chiar îți place atât de mult?
— Îmi place la nebunie. De fapt – O, Doamne – aoleu!
— La dracu', Paul, e vina mea, îmi pare foarte rău, eram atât de absorbit de... ei, bine, am uitat cu totul de borduri. Ești în regulă?
— Păi...
— Nu serios, eu...
— Nu-ți fă griji, un orb trebuie să-și ia și porția de vânătăi și lovituri în timp ce merge.
— Îmi pare foarte rău.

— Sincer să fiu, sunt atât de fericit că aproape nu am simțit nimic. Găsirea unui titlu potrivit pentru o carte este unul dintre puținele momente privilegiate din nefericita existență a unui scriitor. Merită cu prisosință o căzătură sau două.

— E uimitor. Nu te-am văzut niciodată atât de fericit.

— Nu poți nega că a fost o zi extraordinară. A început catastrofal, nu-i așa? Și totuși, în cele din urmă, cum spun americanii, totul a mers spre bine. Câte cuvinte avem până acum?

— Pe calculator? Cincisprezece mii și ceva.

— Este performanța noastră absolută. Asta s-a întâmplat în seara aia în care ai preparat cotletele alea de miel delicioase. Și acum asta. *O carte închisă.* Dacă stai să te gândești e aproape un semn.

— Ce vrei să spui?

— Cum? Nu înțelegi, dincolo de faptul că mi-ai dat titlul perfect pentru cartea mea, formula se mai aplică și la micul incident neplăcut cu puzzle-ul.

— Da, Paul. Totuși, nu uita că exact așa s-a născut.

— Cum?

— Dacă îți amintești, tocmai îmi ceream scuze pentru incidentul cu puzzle-ul atunci când am folosit pentru prima dată cuvintele astea.

— Haide, John, să nu stricăm momentul ăsta.

•

„*It's a heavenly day today, today*!
What a heavenly day today!
It's a heavenly day for makin'…
Hey!
What de you say?
Goin' my way?
Wanna make hay?
On this heavenly day, today, today,
This heavenly day today!"

•

O zi ca-n paradis? *Mai degrabă ce zi ciudată. Și ce ființă ciudată e John. Și ce ființă ciudată sunt și eu, dacă stau să mă*

gândesc mai bine. Orbirea îi apropie în mod ciudat pe oameni. Dacă mi-ar fi spus cineva că voi oferi găzduire unui necunoscut care mai are și obiceiul groaznic de a profita de lipsa mea de vedere, i-aș fi spus să se ducă naibii. Și totuși, iată-l în casa mea pe cel care a comis un delict la fel de mare ca furtul bomboanelor de la un copil, iată-l cum doarme în camera vecină. Sigur că el mi-a dat titlul formidabil al cărții mele, dar nu pot uita că a făcut și asta. Dar de ce? De ce? Poate chiar a făcut-o pentru mine? E posibil, da. Și totuși, orice ființă inteligentă și-ar da seama, ar fi știut dintr-un fel de convingere intimă, că e un lucru profund greșit, că e un act de morală filistină. E adevărat, fără îndoială, că toți săvârșim astfel de lucruri prostești, crude și necugetate, și suntem perfect conștienți de asta atunci când le comitem. E vorba despre natura umană. A greși e omenește. Și John este și el om.

•

— Ce Dumnezeu e asta, atac cu rachete?

— John!

— Poftim? A, tu ești, Paul. Iartă-mă, ce este?
— Te rog mult să oprești zgomotul ăla, indiferent ce-o fi el.
— A, bine.
— Gata. Îmi cer scuze.
— Salvă Domnului! De unde venea?
— E radioul meu. Am un mic radio portabil. Nu ți-am spus?
— Nu, nu mi-ai spus.
— Ba da, ți-am spus.
— Și chiar trebuie să dai în halul ăsta de tare?
— Îmi pare rău. Credeam că ești în baie. Nu credeam că te va deranja.
— Am făcut baie aseară. Deci ce era?
— Muzica?
— Da, John, muzica.
— Cei de la *The Who*[8].
— *Ce*?
— Nu de la *Ce*, de la *Cine*. Sunt o formație rock. Destul de demodați de-acum, dar…

— Știu cine sunt cei de la *The Who*. Nu sunt chiar un dinozaur, să știi. Așa, pentru tine, Freddie Ashton m-a însărcinat să scriu eu libretul, așa se cheamă – și, te asigur, cu motive perfect valabile – libretul unui balet de Peter Townshend. Nu e vorba despre unul dintre membrii formației?

— Da, așa e. Și l-ai scris?

— Da. Se chema *Rigmarole*.

— *Rigmarole*? Mă tem că n-am auzit niciodată de el.

— Nu sunt prea mulți cei care au auzit.

— A fost un fiasco?

— Unul total. Așa cum și merita să fie, dacă-mi dai voie s-o spun, cu muzica aia cacofonică. Totuși, a trebuit să-l întâlnesc pe Townshend, experiență absolut fulminantă pentru amândoi.

— V-ați luat la harță?

— Întâlnirea noastră a fost, să-i spunem, un semisucces. S-a luat de fiecare cuvințel al meu.

— De data asta John, mă tem că nu te aud zâmbind. Poate pentru că simți și acum că am mai spus lucrurile astea cândva?

— Nu, nu. Mă gândeam la tine și la Peter Townshend, împreună. Trebuie să recunoști că e destul de șocantă imaginea.

— Ai dori cumva să-mi săruți poala mantiei acum?

— Nu, mulțumesc, Paul, nu sunt un admirator chiar atât de mare. Totuși, sunt impresionat. Mai vrei cafea?

— Te rog.

— Trebuie că te-ai întristat foarte tare când ai aflat de moartea lui.

— A cui?

— A lui Pete Townshend, desigur.

— Pete Townshend? E mort?

— Păi, da, Paul. Îmi pare rău. Nu știai, nu-i așa?

— Ei bine, chiar nu știam. Pete Townshend mort? Bietul de el, cum a murit?

— A fost asasinat.

— Asasinat? Adică *omorât*?

— Iartă-mă, dar sigur că omorât voiam să spun. Iartă-mă, Paul, sunt… de fapt, e ciudat că tu… bineînțeles că n-aveai de unde să știi. S-a întâmplat cam acum doi ani, sau ceva mai mult. A fost împușcat de un fan. Mă rog, de un drogat care pretindea că îi e fan. În față la Groucho Club. A fost pe prima pagină a ziarelor din toată lumea.

— Da, ei bine, eu nu văd niciodată prima pagină a ziarelor. Nici celelalte pagini, dacă mă gândesc mai bine.

— Dar, știi, John, ce zici de… adică vreau să zic că poate-ar fi timpul să-ncep s-o fac.

— Ce anume?

— Să fiu mai atent la ce se întâmplă în jur.

— Sunt dispus să-ți citesc eu ziarele, dacă vrei.

— Da, e o idee bună… da, așa este… Pete Townshend e mort… în mod ciudat chiar îmi pare rău să aud asta. Nu că… nu că l-aș fi cunoscut prea bine sau ceva de genul… da, poate că ar trebui să-ncepi să-mi citești știrile. Nu suntem sfinți, nu, sau călugări. Chiar dacă sunt orb, tot în lume trăiesc. Nu cumva, John, ai un ziar pe la îndemână?

— Chiar am. Am luat unul din sat dimineață când m-am dus după lapte.

— Ce ziar e?

— *The Guardian.*

— *The Guardian*? Mă rog, nu contează. Citește-mi din el, da? Selectează numai informația principală.

— Acum?

— De ce nu?

— Bine, uite-ți cafeaua.

— Mulțumesc.

— Vrei și ceva de mâncare?

— Nu, mulțumesc. Citește-mi te rog știrile principale.

— Bine, hai să vedem ce-avem aici. Primul-ministru tocmai a ajuns în Havana. E pentru prima oară când un prim-ministru britanic vizitează Cuba de când a ajuns Castro la putere. Întrebat despre călătoria sa, domnul Cook a vrut să accentueze

că…

— Cine?

— Domnul Cook.

— Stai să înțeleg și eu. Cum îl cheamă? Care e primul lui nume? Roger, nu?

— Al cui?

— Al lui Cook, firește!

— Robin.

— Robin Cook… și el e prim-ministru?

— Păi da, sigur că da.

— Dar… dar cu Blair ce s-a întâmplat? Nu-mi spune că a murit și el.

— Blair și-a dat demisia.

— *Și-a dat demisia*? Chiar *și-a dat demisia*? Deja? Când? Și de ce? Ce se întâmplă, John? Ce Dumnezeu se întâmplă în lume?

— Lucrurile se schimbă, Paul. Lucrurile se schimbă.

— Lasă filosofia. Mai bine spune-mi de ce a demisionat Blair.

— Ei bine, a încercat el să păstreze secretul, dar unele secrete pur și simplu nu se pot păstra. Are SIDA.

— SIDA? Tony Blair?

— Mă tem că da. Știrea a apărut într-unul dintre tabloide, în *Mirror* parcă. Apoi, normal, toate celelalte ziare au fost obligate s-o preia. De ce, erai un admirator al lui?

— Nu fi prost. Doar că – Doamne, omule, nu înțelegi? Eu n-am știut nimic! N-am știut nimic! Iar acum, că știu, nu mă mai simt doar orb, ci și *prost.* Și refuz, *refuz* categoric să cred că un orb trebuie să fie automat și prost.

— Păi, eu nu…

— Continuă, te rog…

— A avut loc un masacru îngrozitor în Irlanda de Nord.

— Nimic nou în privința asta. Aș fi fost surprins să-mi spui că n-a mai avut loc niciun masacru îngrozitor în Irlanda de Nord.

— Reverendul Ian Paisley a fost una dintre victime.

— Și lumea mai zice că nu există și vești bune. Continuă.

— Bill Gates a anunțat că a renăscut datorită credinței. Și-a donat toată averea în scopuri caritabile.

— Habar n-am despre cine vorbești. Mai zi.

— O.J. Simpson s-a sinucis.

— Slavă Cerului! Continuă.

— Madonna e pe cale să se mărite cu actorul Michelangelo di Caprio.

— De ea am auzit, de el nu. Mai spune.

— Prințesa Diana s-a arătat în Bhutan.

— Ce?

— Prințesa Diana s-a arătat în Bhutan.

— Glumești?

— Nu, vorbesc serios. Spune aici că un grup de turiști americani pretind că au văzut-o pe Diana apărând pe un dâmb.

— Pe ce?

— Pe un dâmb.

— Ce e un tâmp?

— Un dâmb? Un mic deal, acoperit de iarbă?

— A, un dâmb. Trebuie să înveți să pronunți cum trebuie. Dâmb.

— Dâmb.

— Bine, continuă.

— Ei bine, pretind că au văzut-o stând pe un dâmb, în Bhutan, cu mâinile împreunate la piept, ca pentru rugăciune. Apoi se pare că a dispărut. Mă rog, asta este ceea ce pretind ei că au văzut.

— Ce rahat. Ce porcării de doi bani. Dacă aici a ajuns lumea – și nu mă refer la Diana, nu la ea, ci la ce găsește *The Guardian* potrivit să pună pe prima pagină – dacă într-aici se îndreaptă lucrurile, atunci aș zice că mie mi-a ajuns.

— Vrei să continui?

— Nu, mulțumesc.

— Mă întreb cine ar putea fi.

— Răspund eu.
— Dacă vrei…

— Alo!

— A, bună ziua. Nu ne-am mai auzit de mult. Paul, e doamna Kilbride.

— A, deloc rău, având în vedere situația.

— Hmm.

— De fapt, chiar ne-am descurcat. Ca să zic așa.

— Nu, eu am gătit.
— John, spune-i că am mâncat foarte bine. Spune-i că te-ai dovedit un adevărat bucătar.
— Sir Paul vrea să-ți spun că am mâncat *foarte* bine. Că m-am dovedit a fi…

— Nu, bineînțeles că nu, mă tachina doar.

— Ba da, chiar a fost!

— Hai, doamnă Kilbride. Ce s-a întâmplat cu umorul ăla scoțian al dumitale?

— Da, așa am făcut.

— Da, și asta. Dar dumneata? Când te întorci?

— Aha.

— Bine, înțeleg. Când ai…

— Nu, sigur că nu. Cum se simte?

— Nici nu mă gândesc, doamnă Kilbride. Nu, trebuie să stai cu Joe. Dar sunt convins că este doar o alarmă falsă.

— Adevărat, cum spui și dumneata, chiar și așa.

— Sigur că da. Și…

— Îmi dau seama, doamnă Kilbride. Și n-o să-ți spun să nu-ți faci griji, pentru că știu că oricum o să-ți faci. Dar, până nu face analize, cel mai rău lucru pe care-l poți face este să începi să-ți imaginezi tot felul de lucruri.

— Da, dar…

— Hmm.

— Da.

— Uite ce e. Nu, ascultă-mă.

— Ascultă-mă. Sunt convins că Sir Paul e de acord cu mine că trebuie să stai cu Joe atât cât este nevoie. Acum e lângă mine și dă aprobator din cap.

— Spune-i că, dacă putem face ceva pentru ei, oricare dintre ei, nu trebuie decât să mă anunțe. Indiferent de ce ar avea nevoie. Bani, orice.

— Ai auzit, doamnă Kilbride?

— Sigur, sigur că vorbea serios.

— Bine, cum dorești.

— Bine, da. Și…

— Și transmite-i toate cele bune lui Joe.

— Și din partea mea, John.

— Era tot Sir Paul. Vrea să-i transmiți toate cele bune lui Joe, și din partea lui.

— Bine.

— Bine.

— La revedere.

— Da, bine, la revedere. Mai vorbim. La revedere.

— La revedere.

— Slavă Domnului, John! De ce-o fi așa greu să vorbești cu unii la telefon?
— Părea foarte îngrijorată.
— Am înțeles eu bine? Joe e foarte bolnav?
— Pare să aibă un fel de pneumonie. I s-a spus că trebuie să-și facă niște analize.
— Aoleu. Cuvântul problemă…
— Se teme să nu fie cancer. Cancer la plămâni.
— Cancer la plămâni. Doamne Dumnezeule. Joe a fumat cam trei pachete de țigări pe zi de când îl știu.
— Pentru moment cred că totul e numai în mintea ei. Totuși, se pare că va trebui să ne mai descurcăm singuri ceva mai multă vreme decât am crezut.
— Hmm. Crezi că o să te descurci cu gătitul? Sau să aranjez să vină altcineva? Deși Dumnezeu știe pe cine-aș mai putea găsi acum.

— Sigur că mă descurc eu. Îmi place să gătesc pentru două persoane. Și nu ne-a afectat în niciun fel munca de până acum, nu-i așa?
— Nu, ca să fiu sincer, absolut deloc. Păcat, totuși. Într-un fel, îi simt lipsa doamnei Kilbride. De cele mai multe ori mă scoate din minți. Și totuși, uneori îmi place s-o am pe bătrână prin preajmă. Dumnezeu știe ce s-ar fi ales de mine dacă nu

erai tu.

— Dar sunt, Paul.

— Așa este. Ești.

— Și, dacă nu cumva mai vrei o ceașcă de cafea…

— Nu, mulțumesc. E vremea să ne apucăm de lucru. Totul merge ca pe roate, ar trebui să terminăm cam până la prânz.

— Așa ai zis și ieri.

— Hmm, așa e.

— Dau un bănuț ca să aflu la ce te gândești.

— Ce fel de zi e azi?

— Vrei să spui, cum e vremea?

— Da. Pare însorită.

— Așa și este. E o zi frumoasă. Se simte primăvara în aer. Când am mers în sat azi-dimineață, am observat câteva mănunchiuri de narcise și brebenei care înfloriseră pe izlaz. Se pare că noul an începe să-și intre-n drepturi. Dar de ce mă întrebi?

— Ce să te întreb?

— Despre vreme.

— Păi, vezi tu, John, dacă reușim să terminăm până la prânz, aș prefera ca, în loc să începem un alt capitol, mai bine să faci încă una dintre micile tale excursii.

— La Londra?

— Nu, la Oxford.

— La Oxford?

— Da, aș vrea să mergi până acolo, într-o altă misiune de recunoaștere. E la mai puțin de o oră de aici. Ia-ți și aparatul de fotografiat cu tine. Și caietul, bineînțeles.

— Preferi o anumită zonă din Oxford?

— Bineînțeles că da. Că doar nu scriu un ghid turistic. Vreau să vizitezi vechea mea facultate. Hertford. Am nevoie de o descriere detaliată a clădirii și a împrejurimilor sale.

— Deci te-ai hotărât până la urmă să te întorci în trecut?

— Hmm.

— Și cum rămâne cu perioada dinainte de Oxford?

— Ce-i cu ea?

— Vrei să scrii și despre copilărie? Adolescență? Și, apropo, n-ai fost pentru o scurtă perioadă de timp director de școală?

— Cine ți-a zis asta?
— Ce anume?
— Că ai fost director de școală.
— Păi, nimeni.
— Nimeni? E unul dintre lucrurile alea pe care nu trebuie să ți le spună nimeni ca să le știi?
— Sincer, nu-mi amintesc…
— Mă vezi în postura unui director de școală?
— Ăăă… nu știu. Îmi amintesc că am avut directori de școală care nu erau foarte diferiți de tine.
— Ăsta ar trebui să fie un compliment?
— Sincer, Paul, n-am vrut să spun mare lucru cu asta. E ceva în neregulă?
— Hai s-o lăsăm baltă, da? Cât despre primii mei ani de viață, ți-am zis deja că n-am de gând să scriu o autobiografie convențională. În rarele ocazii în care am citit autobiografii, am trecut întotdeauna peste primii ani – copilăria și adolescența autorului, arborele său genealogic. Cui îi pasă de asta? Toate copilăriile sunt mai mult sau mai puțin la fel. Dacă citesc cartea, o fac pentru că mă interesează subiectul din momentul în care iese din copilărie, când devine persoana care să merite o biografie. Mă rog, cel puțin eu așa cred. Și, din moment ce asta cred, n-am nicio intenție să îi bag cititorului pe gât propria mea copilărie. În regulă?

— Da, Paul, e foarte clar. Când vrei să plec?
— Când terminăm ce avem de făcut. Sau după prânz. Indiferent în ce ordine.
— Bine.
— Și John, vezi dacă poți găsi vreun mic ghid cu garguii de la Oxford.
— Cum?
— Sunt foarte mulți gargui la Oxford. Pe acoperișurile facultății, în special. Și, din moment ce ție îți va fi imposibil să

arunci o privire mai de-aproape, va trebui să cumperi un ghid. Le găsești la orice magazin de suveniruri.

— A, înțeleg.

— Te superi?

— Nicidecum. De asta sunt aici. Și, pe lângă asta, n-am mai fost de-un car de ani la Oxford.

— Nici eu.

•

A plecat. Trebuie să mă gândesc bine. Dar la ce să mă gândesc? Am orbit oare și la figurat? Oare, așa cum mă temeam, am început să mă tâmpesc? Sau poate John are dreptate? Cum sunt obișnuit să trăiesc singur, în lumea mea imaginară (într-adevăr ca un artist) am început să văd – să aud, să simt, indiferent care o fi verbul potrivit – anormalitatea latentă ce zace în fiecare manifestare a normalității? Dacă stau să mă gândesc, latențele sunt singurul lucru la care mă pricep. Dacă-mi lipsește simpla capacitate de a combina armonios latențele cu evidențele, nefamiliarul cu cele obișnuite, este pentru că, spre deosebire de cei cărora nu le lipsește vederea, acum pentru mine nimic nu mai e obișnuit. Datorită prezenței lui John, totuși, evidențele, lucrurile obișnuite, fac din nou parte din viața mea, iar balanța este încă atât de neechilibrată, încât totul pare ciudat, anapoda. John stă calm la masa din bucătărie, la masa mea din bucătărie, și-mi descrie o lume care nu mai seamănă câtuși de puțin cu lumea așa cum o știam eu, cum Autoportretul *lui Rembrandt nu seamănă nici pe departe cu* Ambasadorii *lui Holbein. Lumea așa cum o știam eu, repet. Dar, după patru ani în care am pierdut orice contact cu acea lume, fără ziare, internet, televizor și, mai ales, fără pic de interes, cine știe ce s-a mai întâmplat? Nu pot să mă abțin să nu mă gândesc la gluma aia dintr-un vodevil vechi, despre xenofobia britanicilor –* „Canal în ceață. Continent izolat”. *Sunt pierdut în ceață – ca să nu zic și mai rău. Lumea e izolată. Doar că cel izolat ești tu, idiotule! Tu! Tu! Tu! Tu te-ai schimbat. Lumea descrisă de John s-a schimbat mai puțin, mult mai puțin decât ai făcut-o tu. O, de ce-am acceptat oare să devin așa un alienat? De ce n-am…* Dar ce Dumnezeu se întâmplă?

— Da?
— Hei!

— Am zis hei! E cineva acolo?
— Păi sigur că e cineva! Tu cine ești?
— Sunt de la…
— Stai, stai, să deschid ușa.

— Da, da? Cine e?

— A, eu sunt, de la…
— Vorbește. N-ai mai văzut un orb?
— A, da, doar că, vă asigur…
— Pentru numele lui Dumnezeu, ce este? Ce vrei de la mine?
— Păi, sunt de la filiala locală a Partidului Conservator. După cum știți, după cum probabil știți, tocmai sunt alegeri – alegeri locale – acum, în câteva zile și, mă întrebam, știți, mă întrebam dacă putem conta pe dumneavoastră?
— Adică vrei să spui că m-ai luat de la…
— Da, da, îmi pare nespus de rău, nu mi-am dat seama, o, mulțumesc mult pentru timpul acordat.
— Așteaptă.
— Ce este?
— Așteaptă aici. Da, chiar poți face ceva pentru mine. Intră, te rog.
— Nu, mulțumesc, chiar nu pot. Înțelegeți, chiar nu pot, am alte…
— Nu sunt un căpcăun, să știi, n-am să te mănânc. Intră, nu durează decât un minut.
— Nu, sincer, n-ar trebui…
— Ce vrei să spui? Nu poți pierde câteva minute pentru a ajuta un nevăzător?
— A, bine, eu…
— A devenit Partidul Conservator atât de… de nerecunoscător, de lipsit de compasiune, încât nu-și mai face timp să-și ajute membrii mai puțin norocoși?

— Ei bine, da, dacă e s-o luăm așa. Da, sigur că trebuie să…

— Bine. Atunci intră. O să răcim amândoi dacă mai vorbim mult în ușă.

— Mulțumesc. Dar numai pentru câteva minute, înțelegeți.

— Da, da, știu. Închide ușa în urma ta, dacă nu te deranjează.

— Aici.

— A, da, într-adevăr.

— Aici lucrez eu, e biroul meu.

— Aha, deci aici lucrați?

— Cu secretarul meu.

— Cu… cine?

— Acum ascultă-mă. La Asociația asta a voastră…

— Da?

— Sunt calculatoare, nu?

— Da, sigur, e perfect…

— Bine. A, stai așa, dar aveți Mac-uri?

— Ce anume?

— Mac-uri? Folosiți Mac-uri sau… o, la naiba, nu-mi mai amintesc numele celălalt.

— Mă tem că nu știu despre ce vorbiți. Mac-urile sunt…

— Uite. Uită-te la calculatorul de aici.

— Mă uit.

— Îl recunoști?

— Sigur, e un Mac.

— Bine, păi și-atunci de ce eu zic una și tu înțelegi pe dos? Deci îl știi?

— Hmm…

— Știi să-l folosești?

— Da. Adică, presupun că da. Nu e același model cu…

— Dar poți să-l folosești?

— Da, pot. Ce vreți mai exact să fac?

— Vreau – știi, ar trebui să consulți un doctor pentru horcăitul ăsta al tău – nu prea e sănătos să respiri așa greu.

— Ascultați, eu…

— Iartă-mă, bine. Un orb e mereu numai urechi, știi tu, numai urechi. Dar, întorcându-ne la computer, aș vrea să-i dai drumul.

— Să-i dau drumul, doar atât?

— Da. Dă-i drumul. Eu nu pot s-o fac singur, cred că înțelegi. Dacă ai face-o tu pentru mine, ți-aș fi recunoscător.

— Vreți să-i dau drumul acum?

— Da.

— Ei bine, să vedem. Presupun că e conectat acolo-n spate. Da, așa e. Cred că de aici i se dă drumul. Așa.

— Gata.

— A, da. Ce bine știu sunetul ăsta!

— Acum, dacă nu cumva mă înșel, o să dureze câteva secunde până se deschide.

— Așa e. Se deschide.

— Bine, bine.

— Ei bine, domnule, dacă asta e tot, eu…

— Nu, nu, stai. Mai vreau să te rog ceva.

— Nu vă supărați, mă strângeți prea tare, mă doare.

— Da? Îmi pare rău. Dar ascultă. Stai jos puțin, da?

— Nu vă supărați, dar eu chiar n-am…

— Prostii. Ți-am zis deja că e o treabă de câteva minute, și chiar așa e.

— Ei bine…

— Te rog, stai puțin jos.

— Bine, stau.

— Bun. Acum spune-mi ce vezi.

— Pe ecran?

— Da.

— Păi, acum nu văd mare lucru. Iconurile obișnuite. Hard disk-ul. Anarhie. Documente. Motoare de căutare. Java. Și coșul de gunoi, desigur.

— Ce naiba sunt toate astea?

— Sunt aplicații. Vin o dată cu computerul. Vrei să deschid hard disk-ul?

— Asta trebuie să faci?

— Uite, am făcut-o deja. Acum pot vedea lista de documente și foldere – nu sunt multe. Nu prea e folosit computerul ăsta, așa e?

— Da? Și totuși a fost…

— Ei bine, lângă…

— Nu, stai, dacă mă gândesc mai bine, nu prea a fost. Spune-mi, vezi un document care se numește O *carte închisă*?

— Ce anume?

— *O carte închisă.* Este vreun document cu numele ăsta?

— Nu, nimic de genul ăsta.

— Nimic? Ești sigur?

— Foarte sigur.

— Trebuie să fie. Mai uită-te o dată.

— Nu este, e un singur dosar pe care scrie *Adevărul.*

— Adevărul? Da, sigur, ăsta trebuie să fie. Ce prostie din partea mea. John a uitat să-l redenumească.

— Ce?

— Nu contează. Poți să-l deschizi?

— Păi, dacă vreți…

— Te rog, fă-mi pe plac.

— L-am deschis.

— Bine. Acum citește-mi-l.

— Ce? Pe tot?

— Numai primul paragraf. Te rog.

— „Sunt orb. Nu numai că sunt orb, dar nu am nici ochi. Prin urmare…”

— Continuă.

— „Prin urmare sunt un ciudat. Căci, lipsa vederii are în ea ceva ciudat, suprarealist. Chiar mai suprarealist decât orbirea în sine este faptul că, deși am fost deposedat nu numai de vedere, ci și de ochi…”

— „Ci și de ochi…”

— „Ci și de ochi, totuși continui să «văd». Ce văd ar putea fi

«nimic» – sunt totuși orb – dar acest «nimic» este, în mod paradoxal, fără îndoială dincolo de puterile mele de exprimare. Nu văd nimic extraordinar și totuși pot descrie acest nimic.”

— Gata, e suficient.

— Așa deci. Acum, aș vrea să știți ce mult mă bucur că am putut să vă…

— Mai oferă-mi câteva secunde, te rog. Secunde, te asigur, nici măcar minute.

— Bine, în regulă, dar…

— Mergi până la capăt, da?

— Capăt? Care capăt?

— La capătul primei părți. Poți face asta, nu?

— Oh, da. Cred că pot. Stați puțin, așa, gata. Și acum?

— Mai citește-mi o dată. Începe de unde ai rămas și citește mai departe.

— Atunci… o să încep, da? „În mod paradoxal, poate, întrebarea pe care mi-am pus-o eu însumi legat de *Stând la picioarele fantomelor* nu a fost de ce s-a bucurat de succesul comercial și de critică, să fiu sincer, mai degrabă m-am întrebat de ce m-am apucat să-l scriu. E un roman atât de diferit de celelalte cărți ale mele.

— Atât de diferit de celelalte cărți ale mele este…

— „Atât de diferit de celelalte cărți ale mele este, atât de superficial la nivelul stilului și de pompos – numai când mă gândesc la perioada în care se petrece acțiunea, și la loc, Veneția, la personajele de origine aristocrată – încât și acum îl recunosc cu greu drept scrierea mea. Să fie oare asta – prin «asta» mă refer la motivația mea inițială – să fie oare asta nevoia mea imensă de a fi, o dată în viață, în loc de scriitorul scriitorului, cititorul său? Mă îndoiesc. Nu pretind că sunt conștient de existența lui, sau că-l înțeleg pe cititorul meu virtual.” Ajunge?

— Nu, încă puțin, te rog.

— „Sau poate că am încercat să fac pe plac breslei criticilor, rămasă până acum indiferentă? Din nou, mă îndoiesc. Este, cum o știu deja prea bine, imposibil să lansezi o

judecată asupra judecății criticilor doar dacă nu cumva...”

— Iartă-mă, dacă nu te superi... „să lansezi o judecată” la distanță de doar un cuvânt de „judecată”. Cum am putut trece asta cu vederea? Schimbă „să lansezi o judecată” cu „să prezici”, da? Nu, stai. Schimbă cu „să anticipezi”. Da, „anticipezi”. Faci asta, da?

— Sincer, nu...

— Te rog s-o faci. Nu-ți va lua decât o secundă.

— Gata.

— Continuă.

— „Este, cum o știu deja prea bine, imposibil să anticipezi judecata criticilor, doar dacă nu cumva le cunoști dinainte gusturile, și, din experiența mea, ceea ce prețuiesc criticii cel mai mult sunt banii. Sau, poate că, în cele din urmă, am preferat să fiu o, o, o curvă în loc de o fată bătrână? Pe scurt, oare nu cumva m-am hotărât, cu toată obrăznicia, să devin comercial? Pentru a treia oară, mă îndoiesc. Scriitorul care devine comercial este cel mai câștigat, din moment ce publicul său este constrâns să se simtă trădat, iar opera în sine, în consecință, nu va fi una durabilă. Dar fără îndoială că nici nu voi încerca să înțeleg sursa fenomenalei popularități a romanului meu. Și până la urmă cum aș putea să judec o operă în care sunt eu însumi direct implicat. Ar fi ca și cum, poliția ar începe să își investigheze propriile fapte de corupție.” Aici se termină.

— Mulțumesc. Ei bine, totul pare să fie în ordine. Dacă îmi amintesc exact, este cuvânt cu cuvânt ceea ce am dictat.

— Scuze! Ce spuneți?

— Nimic. Sunt doar neliniștile mele care nu-mi dau pace. E doar o prostie de-a mea. Bine, mulțumesc din nou. Ai citit foarte frumos.

— Ei bine, eu vă mulțumesc. Acum pot să plec. Adică, vă supărați dacă îmi văd de drum. Mai am o grămadă de membri ai partidului la care trebuie să merg.

— Sigur că poți să îți vezi de drum.

— Mulțumesc. Apropo, sunteți conservator, nu-i așa.

— Eu? N-am votat în viața mea.

— Bine, atunci poate că ați vrea să…

— Haide, prietene, tocmai ai adus liniștea în sufletul unui orb. Cred că ți-ai îndeplinit norma de fapte bune pe ziua de azi.

— Nu suntem de la cercetași, să știți, dar, da, sunt bucuros că am putut să vă fiu de ajutor. Așa că acum am să…

— Fii amabil și închide și chestia aia, înainte să pleci, dacă tot ești un băiat bun.

— E închis acum. Deci, dacă înțeleg eu bine, nu pot să mă bazez pe votul dumneavoastră.

— Absolut deloc. Pe aici, pe aici.

— Îmi amintesc drumul.

— Vă rog, iar mă strângeți prea tare de braț. Vreți să-mi dați drumul?

— Voiam doar să mă asigur că nu o să te rătăcești. Pe aici.

— Da, da, știu. Au, v-am rugat să îmi dați drumul.

— Iartă-mă, iartă-mă. A, și apropo, dacă tot am ajuns aici, e Cook, nu-i așa? Vreau să zic, prim-ministrul?

— Cook?

— Roger Cook!

— Roger Cook?

— Ți-am zis deja, Roger Cook.

— Te referi la tipul de la televizor?

— Păi, eu nu prea am de unde să știu, nu-i așa? Cu ăștia, ia uită-te!

— O, eu…

— Acum înțelegi ce vreau să zic. Dar el e prim-ministru, nu-i așa.

— Cum? Da, el e, cum ziceți dumneavoastră.

— Și Blair are SIDA?

— O, cu siguranță are. Blair are SIDA în toată regula. Da are – a Slavă Domnului, iată ușa… vreau să spun… Nu, nu te deranja, găsesc eu singur drumul. Mă bucur nespus, cum v-am mai spus deja, mă bucur nespus că v-am putut ajuta. Și, a… ei bine, la revedere.

— La revedere. Mai treci pe aici într-o zi.

— Nenorocitul. Dobitocul.

•

— Calculatorul nu m-a mințit. Roger Cook este prim-ministru. Și se pare că bietul Tony Blair chiar are SIDA. Totul e în regulă, nu-i așa. Și totuși, și totuși. De ce nu pot să scap de senzația că ceva nu e în regulă? Oare, m-am liniștit? Nu. Dar am să mă liniștesc vreodată? Nu știu ce să cred.

•

— Iisuse! La dracu'!

— Ce dracu' e asta?

— O carte? E o nenorocită de carte. Puteam să îmi rup gâtul, cine dracu' a fost cretinul care a lăsat o carte în drum. O carte deschisă, în capul nenorocitelor ăstora de scări.

— Chiar așa, cine?

•

— Tu ești?

— Da, vin imediat. Îmi agăț haina și vin imediat.

— Ei, salut.
— Ai venit mai devreme decât mă așteptam.
— Traficul a fost acceptabil. Singurul lucru care a mers însă ușor. Am avut o zi pe cinste, îți spun.
— De ce nu-ți torni un whisky? Relaxează-te. Ai putea să-mi torni și mie unul.
— Bine, chiar aveam nevoie de unul.

— Ești în regulă, Paul?
— Nu trebuie să mai bombăn.
— A, dacă te cunosc eu bine, asta înseamnă că ești exact în dispoziția necesară pentru a bombăni.
— Da? Nu sunt așa, nu?

— Ba da, exact așa ești. Deci spune-mi. Care-i motivul pentru care îți vine să bombăni?

— Hai, Paul. Știm amândoi că până la urmă tot ai să-mi spui. De ce să nu terminăm mai repede cu asta? Ce-am mai făcut acum?

— Aproape că m-am prăbușit pe scări.

— Ce?

— Era o carte deschisă în capul scărilor. Cartea asta.

— Aha.

— Ce carte e?

— Uite-ți paharul cu whisky.

— Mulțumesc.

— E a mea. *Cum vă poate schimba viața Proust.* Alain de Botton. O citesc în timpul meu liber. N-am crezut că vei avea ceva de obiectat.

— Păi, normal că n-am nimic de obiectat. Am obiectat pentru că aș fi putut să cad pe scări. Și te rog nu te obosi să-mi atragi atenția că n-am căzut. Că nu datorită ție n-am făcut-o. Cum vă poate Proust schimba viața, ai? *Tu* ești cel care a fost aproape să-mi schimbe de tot viața.

— Îmi pare tare rău, Paul. Am lăsat-o acolo pentru că voiam s-o iau cu mine la Oxford. Acasă obișnuiesc mereu să las cărți și alte lucruri pe scări. Dar, bineînțeles că e stupid și periculos să o fac și aici. Vorbesc serios, îmi cer scuze.

— Bine că nu s-a întâmplat nimic rău, presupun. Noroc!

— Noroc!

— Deci? Ai găsit ceea ce căutai la Oxford? Sau mai bine zis ceea ce căutam eu la Oxford.

— Cred că da. Am mers la Hertford, așa cum mi-ai cerut. Am făcut multe fotografii *și* am luat multe notițe, ca să fiu sigur.

— Ai intrat în facultate?

— Am încercat, dar am fost împiedicat de un portar care își lua slujba al naibii de în serios. M-am întrebat dacă ar fi trebuit să-i spun de ce mă aflam acolo – pentru cine mă aflam acolo –, dar m-a străfulgerat gândul că probabil nu ai fi vrut

să o fac.

— Ai dreptate, nu aș fi vrut. Nu era treaba nenorocitului ăluia.

— Și oricum nu ar fi avut niciun efect. Împrejur forfoteau o grămadă de turiști, majoritatea japonezi, un soi de petrecere itinerantă, și erau toți cam afumați.

— Cred că ai fotografiat și podul, nu?

— Sigur că da!

— Și nu e acolo un scut, un fel de scut. Un soi de blazon, în mijloc?

— Păi… e totul pe film.

— Atunci descrie-mi ce ai văzut.

— Stai să îmi aduc notițele.

— A fost greu să arunc o privire așa cum trebuie cu toate schelele și pânzele întinse peste tot – se pare că facultatea e în curs de renovare.

— De ce nu o lasă naibii în pace. În țara asta este o adevărată manie de a înveli clădirile publice. Ultima dată când am văzut Londra, arăta ca unul dintre experimentele alea ciudate ale – cum naiba îl cheamă – sculptorului ăla ungur sau bulgar care are obiceiul de a înfășura toate lucrurile – cum îl cheamă?

— Christo?

— Christo, da, foarte bine John, foarte bine.

— Mulțumesc – *răspunse el ironic.*

— Oprește-te, așa sunt eu. Ar fi trebuit să te fi obișnuit cu mine până acum.

— Dar m-am obișnuit, o, m-am obișnuit.

— Da, bine, nu trebuie să aprobi cu atâta entuziasm. Continuă.

— Să continui?

— Hertford. Blazonul.

— Sunt doi cerbi. Capetele a doi cerbi purtate până în ceruri de heruvimi, și mai este o – floare de crin? – pe un fundal cu zigzaguri.

— Da. Așa îmi amintesc și eu. Continuă.

— Curtea în sine este aproape pătrată, iar iarba este foarte bine întreținută. Nimic nu pare să prezinte vreun interes arhitectural, din câte am văzut eu, exceptând poate zidurile acoperite de iederă. E acolo o fântână – și – și mai ce? A, da… scările facultății sunt pe partea dreaptă, cum treci de intrare.

— Pe dreapta? Ești sigur că sunt pe dreapta?

— Da! Eu – așteaptă, nu așteaptă. Am desenat o mică hartă a împrejurimilor. Nu, m-am înșelat. Sunt pe stânga. Mă uitam la ele din direcția greșită. Sunt pe stânga, cum intri.

— Așa e, sunt pe stânga! O, John, pentru tine lucrurile astea nu puteau fi mai lipsite de importanță, dar pentru mine sunt esențiale. E important să știu că, cel puțin în anumite privințe, biata și bătrâna mea memorie nu m-a lăsat.

— Ei bine, pare să funcționeze încă, cel puțin în privința perioadei tale la Oxford.

— Așa e, nu? Și așa ar și trebui să fie. Am stat acolo patru ani. Și – stai. Și alături?

— Alături?

— Alături de facultate, chiar dincolo de pod, e o casă, nu-i așa? E o căsuță pitorească cu o placă de bronz inscripționată pe ea. Cândva, cineva locuia acolo, cineva foarte cunoscut. O, Doamne, obișnuiam să trec pe lângă casa aia în fiecare zi, era un om de știință, a, Edmond Halley! Edmond Halley locuia acolo, știi tu, cercetătorul care a descoperit cometa Halley.

— Ce? Nu a descoperit-o el?

— Poate că a descoperit-o, dar nu a locuit niciodată lângă Hertford. Placa este încă acolo, dar este dedicată lui James Watt. Inventatorul motorului cu aburi.

— James Watt? Dar Watt era scoțian.

— Și?

— Vreau să spun ești sigur că era scoțian?

— Scoțian?

— Ce?

— Vorbești despre Watt?

— Watt, da, Watt. Ești sigur că era Watt?

— Am făcut o fotografie cu placa.

— Ei bine, mare brânză, John, să mi-o arăți neapărat îndată ce o developezi!

— Uite ce e Paul, îmi pare rău, dar tot ce pot face eu este să îți povestesc…

— Da, da, da.

— Vreau să spun uite…

— Bine, lasă. Și garguii? Despre gargui ce îmi spui?

— A, da. Am reușit să cumpăr un ghid, surprinzător de scump.

— Nu te teme, îți voi rambursa banii.

— Da, Paul, știu că o s-o faci. Nu trebuia să o mai spui.

— Bine, iartă-mă, iartă-mă. Sunt… și până la urmă, cum se cheamă cartea?

— *Gargui și figuri grotești de la Oxford. Ghid turistic.*

— *Gargui și figuri grotești de la Oxford.* Ei bine, e un titlu scurt și la obiect. Cum sunt?

— Păi…

— Ceea ce vreau să spun, seamănă câtuși de puțin cu mine?

— A, deci de asta…

— Sigur că da, de ce altceva?

— Ei bine, seamănă vreunul dintre ei cu mine?

— Nu uita, John, este pentru carte, nu e momentul să fii delicat.

— Sincer să fiu, acum că-l frunzăresc, trebuie să spun că e un pic dezamăgitor.

— Dezamăgitor? De ce?

— Pentru că nu sunt deloc grotești.

— Cum așa deloc grotești? Deci, niciunul dintre ei nu arată ca mine? Atunci ai dreptate, chiar că *e* dezamăgitor.

— Iată aici unul de pe Biblioteca Bodleian. „Această apariție supranaturală – un spirit al pietrei, un lapid.” Știi ce e un lapid?

— Cui îi pasă. Continuă!

— „Un spirit al pietrei, sau un lapid cum i-ar spune unii, pare să iasă din zid.”

— Ei bine, iată. Ce ar putea fi mai promițător de atât, aș putea fi eu ieșind din mașina zdrobită în Sri Lanka.

— Ei bine, nu.

— Și de ce nu?

— Pentru că el rânjește.

— Înțeleg. Să mai încercăm o dată.

— Iată unul din Brasenose. „Un călugăr care atârnă de glaful ferestrei și se scobește leneș în nas.”

— Nu, mulțumesc.

— Iată unul ciudat, de la Magdalen.

— Se pronunță „Magdalen”.

— „Magdalen”. Nu scrie decât „acest monstru cerșește o interpretare”.

— Sună à la Michael Jackson.

— Ai auzit de Michael Jackson?

— Sigur că da. Cine nu a auzit?

— Adevărat. Cred că nu l-ai întâlnit și pe el, nu?

— Nu. Nu l-am întâlnit. Să ne întoarcem la oile noastre. Ce crezi? Ne-ar putea fi acest gargui de vreun folos pentru carte? Ajută-mă puțin!

— A, sigur.

— Mulțumesc. De gargui ce zici.

— Ei bine, Paul, nu știu dacă asta o să îți facă plăcere sau nu, dar după părerea mea nu seamănă absolut deloc cu tine.

— Păcat! Și Bleah, presupun. Continuă.

— Următorul este tot de la Magdalen, și, din moment ce insiști atâta, de data asta pot spune că există o minimă asemănare, dacă îți închizi ochii pe jumătate.

— Da, bine. Ce anume este?

— Este un… nu, mai bine îți citesc pur și simplu ce scrie aici. „Un monstru uman și un crocodil sunt prinși într-un conflict simbiotic, împletindu-și limbile.”

— Interesant, sper că nu încerci să îmi sugerezi și altceva, John, nu?

— Cum? Ce vrei să spui?

— Dacă nu înțelegi, nu are niciun rost să îți mai explic. Continuă.

— Haide, nu e deloc…

— Am spus continuă.

— Cam asta e tot. Ba nu, mai e ceva la New College. Ar putea fi interesant. Un grup de șapte gargui reprezentând cele Șapte Virtuți. Răbdarea, Generozitatea, Compasiunea…

— Las-o baltă. New College nu are și niște gargui care reprezintă cele Șapte Păcate Capitale?

— Ba da, pe pagina următoare.

— Îți amintește vreunul dintre ei de știi tu cine.

— Păi… la prima vedere al cincilea.

— Al cincilea?

— Scuze. Asta e numerotarea de aici. Numărul cinci este, stai să văd – Preacurvia.

— M-am plictisit de jocul ăsta. M-am plictisit și gata.

— În regulă. Atunci ce ai zice de o plimbare în seara asta.

— Da. Bună idee. Am nevoie de aer. Hai să ieșim. Am fost prizonierul minții mele toată ziua. Nu știi ce senzație de claustrofobie poți să ai când nu reușești să mai ieși din propria ta minte. Da, hai să ne plimbăm. Mai devreme în seara asta. Cât e încă lumină.

•

Orice om poate fi bântuit de superstiții pe care alții nu le văd. E foarte posibil, de exemplu, ca un astfel de om, conștient la modul dureros de cât de penibil trebuie să le pară celorlalți ori de câte ori ocolește pe stradă o scară proptită de zid, să reușească să se autoconvingă, într-o bună zi, că, dacă va trece pe sub scară, asta îi va aduce noroc și nu ghinion, și dacă nu va trece, asta îi va

aduce ghinion și nu noroc. Din acest moment, el va trece cu nonșalanță pe sub fiecare scară pe care o va întâlni. Iar acei trecători care îl vor observa – și care, fără îndoială, își vor spune iată un om fără nicio superstiție – nu vor înțelege că el se află captiv unei noi forme, personale, de superstiție, una ale cărei efecte nu le sunt perceptibile, este totuși la fel de irațională și inhibitoare ca și aceea a cărei imagine negativă o reprezintă. Eu am devenit o astfel de persoană. E ca și cum aproape toată rutina zilnică a vieții mele cu John – care durează de aproape o lună – a fost guvernată de o serie de reguli și principii imperceptibile cărora nu le pot rezista. E ca și cum am fost purtat pe marginea foarte subțire a unui abis, fără să fi înțeles nicio clipă, că ceea ce m-a așteptat tot timpul a fost o săritură precipitată în prăpastie.

•

— Paul, ce e asta?

— Care asta!

— Ce ai aici?

— Aici unde?

— Pe frunte.

— Nu-i nimic.

— Nimic?

— Ai o vânătaie cât toate zilele. Uite-ți și pâinea prăjită, apropo.

— Mulțumesc.

— Felia cu unt e în stânga, felia cu unt și gem, în dreapta.

— Mulțumesc.

— Deci?

— Deci ce?

— Ce ți s-a întâmplat. Ce-i cu vânătaia aia?

— A? Aia? E tot ușa de la dulap.

— Ce-i cu ușa de la dulap?

— E o problemă cu încuietoarea și ușa nu mai stă întotdeauna închisă. Uneori, nu prea des, dar se întâmplă, să se deschidă singură. Eu nu am de unde să știu, așa că intru direct în ea.

— Și asta s-a întâmplat de dimineață?

— Da! s-a întâmplat.

— Înțeleg…
— S-a mai întâmplat și înainte și o să se mai întâmple. Am învățat să trăiesc cu asta. Mai dă-mi puțin zahăr, te rog. Se pare că zilele astea prefer cafeaua bine îndulcită.
— Poftim.
— Mulțumesc.
— Cam de câte ori s-a mai întâmplat?
— De vreo șase ori. Cred.
— *De șase ori*? Ești nebun.
— Ce-ai zis?
— Am zis că trebuie să fii nebun să nu faci nimic legat de asta.
— Orbii trebuie să se mai aștepte și la lovituri din când în când.
— Nu și atunci când le e atât de ușor să le și evite.
— Charles a încercat să repare ușa și nu a făcut decât să o strice și mai rău.
— Ei bine, habar n-am ce a făcut Charles, dar eu pot cu siguranță să o repar.
— Vrei să nu te mai agiți atâta. Nu e nimic grav. Va trebui doar să fiu mai atent.
— Pentru o săptămână sau două. Apoi vei uita din nou.
— Ei bine și ce dacă am s-o fac. E fruntea mea.
— Uite, Paul, după prânz am să merg până la Chipping Campden. Frigiderul e practic gol, și, din câte îmi amintesc, pe High Street e prăvălia unui fierar. Deci, de ce n-aș urca acum până sus, să măsor ușa, iar apoi să cumpăr o chestie din aia – piedică pentru ușă cred că îi zice, arată ca un compas metalic uriaș, ca un raportor. Îți amintești? De la școală? Oricum, le atașezi la ușă, și aceasta se închide mereu. Și rămâne închisă.
— Aș prefera să nu faci asta.
— De ce nu. Nu sunt deloc scumpe.
— Știi foarte bine că nu banii sunt o problemă.
— Atunci ce e. Nu mi-ar lua mai mult de douăzeci de minute să o repar. Floare la ureche.
— Am spus nu.
— Nu cumva asta are ceva de a face cu claustrofobia ta.

— De ce spui asta.

— Dulapul ală al tău e foarte încăpător. Mă întrebam dacă nu cumva ți-e teamă să rămâi închis în el.

— John, cum a zis cineva, cândva. Uită-te atent la mine. Nu vreau să schimbi încuietoarea și gata!

— Era numai o idee.

— Hai să mergem la treabă.

•

— Începe să-mi citești totul. Promit că nu am să te întrerup.

— Bine încep. „Eu însumi am aflat despre moartea Prințesei de Wales probabil la fel ca toți cetățenii acestei țări. În respectiva dimineață de duminică, devreme, foarte devreme – tocmai ieșisem de la duș – m-a sunat un prieten. Vocea lui suna ciudat de gutural.

«— *Ei bine,* a spus el, fără introducerea sau amabilitățile obișnuite, ce crezi că s-a întâmplat?

— Ce s-a întâmplat?

— Vrei să spui că n-ai auzit încă, a exclamat el cu o falsă surpriză (spun surpriză, pentru că, având în vedere că tocmai îl întrebasem ce s-a întâmplat, putea să își dea seama fără nicio urmă de îndoială că nu aflasem nimic).»

Veștile au explodat în artificiile zgomotoase ale semnelor de exclamații.

«— Diana a murit. Dody Fayed e și el mort. Erau urmăriți de paparazzi. Limuzina lor s-a zdrobit de pereții unui tunel din Paris. Paparazzii au fost arestați.»

Am fost și eu luat pe neașteptate, ca și toți ceilalți. Ceea ce m-a șocat mai tare decât moartea Dianei a fost faptul că ea survenise pe neașteptate. Deși era atât de devreme, detectasem deja o ușoară malițiozitate. Cunoștința mea părea a fi cuprinsă de o adevărată frenezie: cum urma să aflu ceva mai târziu, și-a petrecut restul acelei duminici în fața televizorului. În timpul când mi-a telefonat prima oară, am simțit în vocea lui ceea ce nu se poate numi decât un *entuziasm nebun,* entuziasmul cuiva care știe că este cel care aduce nu numai niște vești proaste, ci chiar niște vești îngrozitor de proaste. Era abătut, dar îi puteai simți în voce

însuflețirea. Și chiar dacă el respingea cu atâta indignare această ipoteză, sunt convins că ar fi fost în sinea lui lezat sau poate chiar dezamăgit dacă replica mea la prima lui întrebare ar fi fost «Da, *e* cumplit, nu-i așa?»

Toată lumea știe despre ce vorbesc: despre entuziasmul ăla nebun care îți ridică părul în cap, pe care îl simțim când îi comunicăm cuiva, care nu știe încă nimic, niște vești cumplite, legate de prieteni și colegi comuni și, bineînțeles, de celebrități familiare tuturor. E un tip de entuziasm care nu are nimic de a face cu *schadenfreude,* satisfacția perversă pe care unii dintre noi o resimt atunci când vreunul dintre prietenii noștri pățește ceva rău. Ea poate să existe foarte bine alături de durerea autentică. Dar, dacă există ceva ce face parte fără îndoială din natura umană, atunci aceasta este înfrigurarea pe jumătate reprimată, pe care-o simțim atunci când ne aflăm în situația de a oferi informații – informații care, ca și vopseaua nouă, nu s-au uscat încă – referitoare la concedierea, divorțul, accidentul, arestarea, sinuciderea sau cancerul în fază terminală al cuiva cunoscut.

Din câte știu eu, nu există, deși ar trebui să existe, un cuvânt pentru această înfrigurare. Mai ales acum că ea a ajuns să aibă tangență cu scena marilor evenimente ale istoriei. Așa cum se întâmplă în cazul Dianei. Indiferent de câte lucruri s-ar mai fi putut spune despre acest caz, reacția înregistrată la nivel internațional în legătură cu circumstanțele fatalului său accident nu era altceva decât un argument în sprijinul teoriei lui McLuhan asupra lumii contemporane văzute ca un sat global, o lume în care, datorită omniprezenței mediilor electronice, orice lucru care se întâmplă într-un anume colț al ei se va întâmpla, de asemenea, pretutindeni în același timp. Și, tot așa cum un sat ar fi răvășit de subita moarte violentă a celei mai cochete și stilate locuitoare ale sale, la fel și satul global pare a fi cuprins de o – îndrăznesc să utilizez cuvântul „zglobie” – înfrigurare, așa cum se întâmplă în cazul morții Dianei.

Nu vreau să spun că cineva și-ar fi dorit această moarte. Chiar și eu, deși fiind profund ostil descreieratului cult al

celebrităților, m-am trezit cuprins de întristare că cineva atât de tânăr și atât de frumos – cineva care părea într-adevăr să nu dorească să își piardă viață – a avut parte de un sfârșit atât de groaznic. Dar așa e viața. Moartea Dianei, tragică, lipsită de sens, ironică sau (ofensator cuvânt) emblematică, numiți-o cum doriți, a fost de asemenea fenomenală. A fost incredibil de *interesantă.*

Nu că ar fi fost unică, fiind, mai degrabă singura dintr-un lung șir de nenorociri care au reușit să zguduie din temelii o lume amorțită, cuprinsă de toropeala unei eterne monotonii. Pentru mulți dintre noi, Pete Townshend nu a fost altceva decât un nume, unul irelevant, cel puțin până când a fost înjunghiat mortal pe o stradă din Soho. La fel și reverendul Ian Paisley, n-a fost nimic mai mult decât un demagog spurcat la gură până ce nu și-a găsit, la rândul său, moartea prin împușcare. Tony Blair n-a fost altceva decât o nonentitate fără incisivi până ce n-a fost învăluit în haloul înveninat al virusului HIV. Cât despre O.J. Simpson, achitarea lui a declanșat, pretutindeni în lume, o explozie de violență, dar aceasta (și nu văd cine-ar putea susține contrariul) a fost însoțită de un sentiment subteran de satisfacție extraordinar de puternic, lucru de care, în cazul arestării lui, lumea ar fi fost privată. Faptul secundar al sinuciderii sale a fost prin urmare de două ori satisfăcător, căci a reușit deopotrivă să distrugă și ultimele urme de resentiment care mai însoțeau procesul său în mod fățiș nedrept, dar și să ofere o altă știre senzațională de care cei mulți, cei dornici să scape de repetitivitatea și rutina existenței lor monotone, lipsită de spectaculozitate, să se poată bucura fără sentimente de vinovăție sau responsabilitate.

Ce înseamnă, până la urmă, să ajungi tu însuți, așa cum am ajuns eu, discret și pe neașteptate în centrul, în colimatorul acestor oameni? Ce presupune să devii tu însuți elementul senzațional, minunea care durează trei zile? Am meditat uneori asupra abisului percepției care separă un călător aerian emoționat – cum stă cu centura de siguranță închisă, într-o poziție țeapănă, pe locul lui din avion – de un trecător care se

plimbă alene undeva la mii de metri sub el, pe pământ, și care, fără niciun motiv anume, se întâmplă să se uite în sus spre cer și să observe un obiect minuscul, aerodinamic, care îl traversează plin de grație. Și m-am mai întrebat dacă nu cumva și moartea este cam la fel. Căci, cel care o experimentează, individul *căruia i se întâmplă,* trebuie că se simte ca în *interiorul* unui avion, ca într-un fel de cilindru metalic mare, gol. Prin contrast, observatorul trebuie să se simtă ca în *afara* unui avion, care trece pe deasupra capului lui, undeva departe, devenind mic, din ce în ce mai mic, încât ajunge să i se pară imposibil ca înăuntrul lui să se afle cineva. Aici se află poate diferența dintre moartea așa cum o percepe o persoană aflată în agonie și moartea așa cum o percepe cel care îl privește. Și tot aici, probabil, se află diferența dintre subiectul unei vești tragice și cel care o anunță."

— Asta-i tot?

— Da.

— Câte cuvinte sunt? Aș zice cam o mie. Nu, o mie două sute.

— O mie nouăzeci și două.

— Nu e rău, nu e rău deloc. Pentru o singură dimineață, nu-i rău deloc. E acolo o repetiție, dar se poate aranja. Ce zici?

— Cred că e bine.

— Crezi că e bine?

— Da.

— De ce oare detectez totuși un semn de întrebare fantomatic, încărcat de suspiciune, cum ar spune un polițist, la sfârșitul cuvintelor tale?

— Nu, chiar cred că e bine. Foarte bine.

— Haide, John.

— Ce? Ce e?

— Ce crezi cu adevărat?

— Ei bine, dacă ții să știi cu tot dinadinsul… Pur și simplu mi s-a părut mai degrabă – nu sunt sigur dacă asta e formularea corectă – mai degrabă jurnalistic într-un anumit sens față de restul cărții.

— Ce vrei să spui?

— Nu m-am putut abține să nu mă întreb…

— Spune odată!

— Ei bine, nu m-am putut abține să nu mă întreb – vreau să spun în timp ce dictai – dacă nu cumva te-ai hotărât până la urmă să incluzi și articolul despre care am vorbit – îți amintești? Articolul scris pentru *Sunday Times*? Articolul despre Diana? Ușor modificat pe ici, pe colo, știi tu, ca să se potrivească cu noul context, dar în mare aceeași poveste, am dreptate?

— Nu! Ce mâncăm azi.

•

De ce oare mă bucur, de ce mă simt ușurat că John tocmai a ieșit. De ce mă face să mă indispun întotdeauna. O, Doamne, câtă nevoie aș avea de un prieten vechi. O, nu neapărat unul apropiat, cât unul vechi. Cineva pentru care nu am fost întotdeauna orb și desfigurat.

•

— Stai să văd unde e. Uite, gata. Acum. Nu ar trebui să fie prea complicat. Haide să – o, la naiba, bineînțeles, le-au schimbat cu rahaturile astea – cum le zice – cum, cum le zice – la dracu, să-ți stea ceva pe limbă este ca – este ca atunci când îți vine să strănuți și nu poți. Cum se cheamă nenorocitele alea de telefoane. A, stai așa, telefoane cu butoane. Era atât de ușor să formezi numărul înainte – un lucru reprezentativ pentru însuși actul telefonării. Dar nu, evident că nu, nu pot lăsa lucrurile așa cum sunt, trebuie ei să se joace cu toate, chiar și cu acele lucruri care în mod miraculos chiar funcționează. Ei bine, hai să trecem la treabă. Numărul lui Andrew. Numărul lui Andrew. Numărul lui Andrew. O, nu. Nu pot să cred, hai, amintește-ți. Ce moment ți-ai găsit și tu să-l uiți. O, stai, stai, începe cu 631. Stai așa, 631 – 631 – 631.3341! 631.3341! Ei bine, acum să nu-l mai uiți. 631.3341. Stai acum să vedem. Aici e 1 și aici e… e 3 – prin urmare ăsta trebuie să fie 6. OK. Am format 631. Acum 3341, așa… 3 e aici – și din nou 3 – iar 4 este pe partea astălaltă, și așa – 1 trebuie să fie chiar deasupra lui 4. OK, în

regulă, hai să-i dăm drumul. 6… 3… 1. O, nu! Ăsta e 4, nu, nu, e 1, mai formează o dată. 6… 3… 1, așa. La dracu', ce vine după 1? 6… 3… 1… 3… 3… 4… 1. Deci. 3… 3… 4… 1. 3, 3,4,1. 3,3,4,1. OK. Acum – 6… 3… 3, la dracu', oprește-te! În regulă, cu calm, cu calm, încearcă să rămâi calm și 6… 3… 1 – încă un 3 și al doilea 3… 4… 1. *Et voilà*! Floare la ureche.

— Numărul format nu este alocat! Vă rugăm verificați și reveniți!

— Ce!? Cum!?

— Numărul nu este…

— În regulă. În regulă. OK! Să mai verificăm o dată. 6, da – 3, da – 1, da – 3, da – 3, încă o dată, da – 4… 1. Pare totul în regulă. Deci. 6 31.3341.

— Numărul format nu este alocat! Vă rugăm…

— În pizda mă-sii! *De ce* nu e alocat. Nu vă recunoașteți nici măcar propriile numere? 631 33 41. Deci, ce dra- cu' se întâmplă?

— A, sigur că da, Londra, desigur, are 0171 în față! 0171. 631 3341. Acum. O, Doamne, unde mama dracului e 7. Stai 1… 2… 3 pauză, 4… 5… 6, apoi 7. Două rânduri chiar sub 1. În regulă. 0,1,7,1,6,3,1,3,3,4,1. Și acum pauză. 0171, e, 6313341.

— O, în sfârșit.

— Vă rugăm să rămâneți pe fir, în timp ce noi încercăm să vă facem legătura, persoana contactată știe că sunteți pe fir.

— Și acum ce mai urmează?

— Vă rugăm să rămâneți pe fir, în timp ce noi încercăm să vă facem legătura, persoana contactată știe că sunteți pe fir.

— Da, dragă, te-am auzit de prima oară.

— Stai, stai, cred că… da cred că știu ce-i asta. Este… este… drăcia aia de robot care te pune să aștepți. Opțiunea de apel în așteptare. Da!, un alt gadget bun de nimic. Oare de ce fac asta, și ce s-ar întâmpla, mă întreb, dacă mi-aș forma

propriul număr, ce? Să vedem, mai întâi ar urma mesajul. „Vă rugăm să așteptați pe fir, în timp ce noi încercăm să vă facem legătura, persoana contactată știe că sunteți pe fir.” Și apoi, da, ca și cum persoanei respective i s-ar face legătura, m-aș trezi și eu pe fir. Și apoi ce? Mi s-ar face legătura cu mine însumi?

— Așteaptă totuși, așteaptă. La dracu, trebuia să rămân pe fir și cineva ar fi răspuns în cele din urmă. Asta trebuie să faci, nu? Să rămâi pe fir. S-o luăm de la capăt. 6… 3… 1, nu, la dracu – 0… 1… 7… 1… 6… 3… 1… 3… 3… 4… 1.

— Vă rugăm să așteptați pe fir, în timp ce noi încercăm să vă facem legătura, persoana contactată știe că sunteți pe fir.

— Aha!

— Vă rugăm să așteptați pe fir, în timp ce noi încercăm să vă facem legătura, persoana contactată…

— Alo?

— Aș vrea să vorbesc cu Andrew Boles.

— Cum, Andrew și mai cum?

— Andrew Boles.

— Îmi pare rău, aici nu este nimeni cu numele de…

— Nu fi prost. Nu e decât agentul principal…

— Nu, nu e.

— Ba este și ți-o repet.

— Am spus că nu este. Și o să-ți zic și de ce, pentru că aici este o casă particulară, iar tu, oricine ai fi, ești un măgar.

— Doamne, ce am făcut să merit asta?

— Oare, am format greșit. 6313341. 6313341.

— Nu! 631.4-3-3-1. 6314 -3-3-1. Acum, ăsta trebuie să fie. 631.4331. O, Doamne, după câte am pătimit, Andrew, ai face vine să fii în birou. Să începem. 0… 1… 7… 1… 6… 3… 1 – stai așa, stai așa – 4… 3… 3… 1.

— Bună ziua! Suntem Boles și Whitmore. Cu ce vă pot ajuta?

— Ah! Da, aș vrea să vorbesc cu Andrew Boles. Vă rog.
— Vă fac legătura.

— Bună ziua! Secretara domnului Boles, la telefon.
— Aș vrea să vorbesc cu Andrew, vă rog.
— În ce problemă?
— E o problemă personală. Fă-mi legătura.
— Îmi pare rău, dar mă tem ca va trebui să…
— Îți spun că e o problemă personală. Nu îți fă griji, Andrew va dori să vorbească cu mine.
— Totuși, înainte să îl deranjez pe domnul Boles, ar trebui să…
— E ultima oară când îți spun. Andrew va dori să vorbească cu mine. Fă odată cum îți spun și lasă tâmpeniile.

— Cine să spun că îl caută?
— Ooo! Spune-i că e cineva din trecutul lui. Nu, nu, așteaptă, spune-i – spune-i că e o fantomă la picioarele căreia a stat cândva.
— Rămâneți pe fir. O să văd dacă poate vorbi.

— Paul? E cu putință să fii chiar tu?
— Bună, Andrew!
— Dumnezeule mare, chiar tu ești. Ce mai faci Paul?
— Păi ce să zic. Sunt cum sunt. Știi tu.
— Paul, e minunat. Nu îmi vine să cred că ești chiar tu la celălalt capăt al firului. Dumnezeule, vreau să zic, după toți acești ani.
— Patru ani, Andrew.
— Patru ani… hm, e într-adevăr mult timp, foarte mult timp, și nu te-ai schimbat câtuși de puțin, diavol bătrân ce ești! Cel puțin modul tău de a telefona nu s-a schimbat deloc. Vei fi probabil foarte fericit să auzi că am aici o secretară mai mult decât tulburată. Nu pot să îmi imaginez ce i-ai putut spune. Sau mai bine zis, îmi imaginez foarte bine. Diavolule!
— Te asigur că am fost la fel de dulce ca de obicei.
— Sunt convins. Mă rog, ce contează? Nu contează decât

că, după atâția ani, ești aici la telefon ca și cum… pur și simplu nu îmi revin.

— *A trecut* mult timp Andrew. Probabil că mie mi s-a părut și mai mult decât ție.

— Probabil, probabil. Am încercat să te sun. Adică, sper că știi asta. Că am încercat de câteva ori să te sun chiar după…

— Știu, Andrew și… Ei bine, o să-ți mărturisesc că, chiar dacă nu am vrut să vorbesc cu tine, am fost foarte impresionat că m-ai sunat. De fapt, m-ar fi durut enorm dacă nu o făceai. Doar că atunci, îți imaginezi că…

— Da, îmi imaginez bătrâne. Și nu am de gând să vorbesc despre asta acum, întrucât sunt convins că este singurul lucru despre care ai chef. Aș vrea numai să știi că… ei bine, ce pot să spun, m-am gândit mult la tine în acești patru ani, la fel și Jane.

— Mulțumesc Andrew, sunt fericit să aud asta.

— Scuze. Poți să aștepți o secundă Paul.

— Da, da știu, uite ce e. Notează-i numărul și spune-i că o să-l sun eu când am timp. A! Și Daria, nu îmi mai face nicio legătură. Scuză-mă Paul, unde rămăsesem.

— Paul?

— Îți spuneam cât de fericit sunt că nu m-ai uitat.

— Păi sigur așa este. Și ce mi-aș dori acum ar fi să te și văd. Bineînțeles, numai dacă îți dorești și *tu* asta.

— Vei fi surprins, Andrew, când o să-ți spun că și eu îmi doresc să te văd. Da. Cred că ne vom vedea în curând, numai noi doi. Nu mă înțelege greșit. Nu îți cer să stabilim o dată chiar acum, așa că nu te mai obosi să răsfoiești prin…

— Prin Filofaxul meu…

— Când mă voi simți pregătit, am să te sun, dacă îmi permiți.

— Dacă îți permit? Dar trebuie, trebuie. Țin cu tot dinadinsul să o faci, prietene, la fel și Jane. Știu că abia așteaptă să te revadă.

— Ei bine, Andrew, poate așa vede lucrurile acum, dar nu sunt deloc o imagine prea plăcută.

— Dar nu ai fost niciodată, bătrâne. Uite Paul, îți respect cuvintele. Și chiar te înțeleg. Ia-ți timpul necesar și când ești pregătit să-ți revezi câțiva dintre prietenii vechi și apropiați – știi ce vreau să zic – pune mâna pe telefon și sună-mă. Apropo…

— Da?

— Abia acum ai pus tu singur mâna pe telefon? Vreau să spun, m-ai sunat chiar tu, nu-i așa?

— Da, așa este. După câteva încercări nereușite.

— Vai, Paul, dar e extraordinar! Cu adevărat extraordinar! Și ăsta e doar începutul, ai să vezi. Nu se știe ce vei fi capabil să faci când o să-ți pui mintea la contribuție.

— Poate că ai dreptate. Nu uita totuși că lipsa vederii este ceea ce s-ar numi o boală incurabilă. Vreau să spun că va exista mereu o barieră peste care să nu pot trece.

— Da, dar va fi mult mai neînsemnată decât îți imaginezi tu acum.

— Poate că așa este. Oricum, Andrew, am avut cu adevărat nevoie de anii ăștia cumpliți de singurătate. A trebuit să trec peste ei înainte ca măcar să îmi imaginez ce voi face cu viața mea, pe viitor.

— Știu, știu.

— E cam ca atunci când câștigi un set la tenis. Tot efortul pe care l-ai depus ca să câștigi setul – și îl câștigi într-adevăr – și apoi ștergi totul cu buretele, și – nu spun asta într-un sens peiorativ – dar abia atunci poți să o iei din nou de la zero. Mă urmărești?

— Sigur că da, Paul! Și mă bucur mult că a trecut perioada asta de refacere. Ca să fiu sincer, Paul, habar n-am cum arăți, dar după voce pari complet refăcut.

— Mulțumesc. Și aș vrea să-ți mulțumesc, Andrew, că nu m-ai privit de sus. Chiar dacă, trebuie s-o spun, străduința de a nu mă privi de sus, de a fi atât de deschis și de, în mod intenționat, brutal a fost, cum să-ți spun, un pic cam evidentă, doar o idee cam ostentativă. Chiar și așa, sunt foarte mișcat.

— Doamne, ție chiar nu poate să-ți ascundă nimeni nimic!

Ești la fel de sensibil la nuanțe ca întotdeauna, îmi dau acum seama. Parcă așa ai definit tu o dată scriitorul, nu? Ca pe un entomolog al nuanțelor.

— O dată? De mai multe ori Andrew.

— Ceea ce ne aduce direct la… Să îndrăznesc să te întreb…

— Ce anume?

— N-ai nicio carte nouă pe țeavă?

— Ei bine, Andrew, din moment ce îndrăznești să mă întrebi, răspunsul este da.

— Da? Păi, asta e ceva absolut minunat, Paul. E o veste minunată! Nici nu pot să îți spun cât de fericit sunt! Și cât de încântat! Fericit pentru tine și încântat pentru mine.

— Chiar că *e* ceva incitant.

— Și încă cum! Dar la ce te referi mai exact? În ce stadiu ești? Ești încă în faza de proiect? E încă doar o sclipire a…

— E ciudat, Andrew, nu-i așa?

— Oricum, nu-i așa, e deja mai mult decât o sclipire.

— Doamne, ce mult mă bucur. E un roman, presupun.

— Nu, de fapt, nu e un roman.

— Nu?

— Cred că am putea să o numim o carte de memorii.

— Dar e chiar și mai bine. Știi Paul, mai ții minte când, acum câțiva ani, am încercat să te conving să îți scrii autobiografia?

— Da, doar că…

— Îți spun… pur și simplu nu îmi vine să îmi cred urechilor. Are și un titlu?

— *O carte închisă.*

— Cum ai zis?

— *O carte închisă.* Ăsta o să fie titlul.

— Vai Paul dar…

— Ce e, nu-ți place?

— Cum să nu îmi placă. Îmi place la nebunie. Îmi place enorm. E genial. *O carte închisă.* E genial. Și, Paul, ascultă aici, cred că deja încep să-ți văd coperta. Ia ascultă și spune-mi ce crezi. O carte închisă – vreau să spun, coperta va fi imaginea

unei cărți închise – și pe coperta acelei cărți – vreau să spun cartea de pe copertă – va fi o altă copertă, o altă imagine a unei cărți închise – o carte mai mică, bineînțeles – și apropo, pe coperta cărții mai mici, o altă carte închisă – și tot așa. *Ad infinitum*!

— Doar potențial, Andrew.

— Potențial?

— Doar potențial *ad infinitum.*

— Ce pedant ești! Tu ai fost întotdeauna un pedant.

— Și sunt mândru de asta.

— Dar nu crezi că ar fi o copertă excelentă?

— Ei bine, să nu ne lăsăm duși de val. Mai sunt multe de adăugat la ceea ce am scris deja.

— La ceea ce ai scris deja?

— Păi da.

— Adică ai început deja să o scrii?

— Da, bineînțeles.

— Paul, mă simt rănit.

— Ei, lasă-o baltă.

— Nu, Paul, vorbesc serios, mă simt rănit.

— Despre ce Dumnezeu tot vorbești acum.

— Și eu de ce aflu abia acum despre această capodoperă.

— Haide, Andrew, revino-ți. Știi bine că ești interesat de cărțile mele numai în forma lor finală. Atunci când ele pot să scoată bani.

— Ce minciună. Ce minciună sfruntată. Mă interesează tot ce faci tu, chiar dacă pot ieși bani de acolo sau nu. E numai o întâmplare că ies și bani întotdeauna.

— Ha! Sper că acum nu o să susții că mi-ai citit vreodată un roman. Vreau să zic de la cap la coadă.

— Ce? Ei bine, Paul, nu am de gând să îți onorez cu vreun răspuns această scăpare de neiertat.

— Lasă că noi doi ne știm de când lumea. Îmi iei 10% din drepturi și îmi citești 10 % din cărți, dacă citești și atât.

— Încă o minciună. Ha! Diavol bătrân, nu te-ai schimbat deloc. Dar ascultă aici. Chiar dacă aș accepta că e adevărat ce spui – ceea ce nu voi face, reține, nici măcar pentru un

moment, dar, OK, de dragul discuției și pentru a ne putea continua conversația – ei bine, tot ar fi trebuit să îmi spui și mie ce aveai în plan.

— De fapt, Andrew, am încercat să te sun acum câteva săptămâni.

— Și de ce nu am vorbit atunci?

— Pentru că erai plecat.

— Ce? Plecat din birou?

— Nu! Plecat din țară.

— Din țară? Când zici că m-ai sunat?

— Păi acum două sau trei săptămâni.

— Păi Paul, nu știu cu cine ai vorbit tu sau ce ți s-a spus, dar de când cu nașterea celui mic nu am mai ieșit din țară cred că de anul trecut. De când cu Frankfurtul.

— Și cu excursia în jurul lumii, ce a fost?

— Ce excursie?

— Excursia ta în jurul lumii?

— Măcar să fi fost așa, bătrâne.

— Cum?

— Paul, nu am făcut niciodată o călătorie în jurul lumii. Niciodată!

— N-ai fost în Hong Kong? Australia? San Francisco?

— Ba da. *Am fost* în toate aceste locuri, dar nu în același timp și nu în ultimii ani. Ultima oară am fost în San Francisco cu tine. În 1990, cred.

— Paul?

— Paul, ce se întâmplă?

— Paul ce e sunetul ală pe care îl aud?

— Sunetul ăla, Andrew, era falca mea care tocmai îmi cădea.

— Falca ta?

— O să închid acum, Andrew.

— Paul? Paul, îmi spui și mie ce se întâmplă. Dintr-odată pari să îmi…

— Iartă-mă, trebuie să închid acum. Și te rog nu încerca să mă mai contactezi. La revedere, Andrew.

— Paul?

— La revedere.

•

Cum am putut să fiu atât de orb? *Da, orb. Căci acum, și Dumnezeu mi-e martor la fel cum sunt și eu martorul lui, nu mă mai joc cu cuvintele. Ce mit sentimental și superficial e acela că toate celelalte simțuri ale unui orb ajung să îi compenseze lipsa vederii*! *Dacă vreun amărât de animal sălbatic, lipsit de vedere ar fi fost la fel de insensibil ca și mine la toate semnele cu care am fost bombardat în ultima lună, n-ar fi supraviețuit prea multă vreme prin a sa vale a plângerii. Căci au fost atât de multe semne, iar eu m-am lăsat atât de ușor dus de nas. O, John Ryder, John Ryder, John Ryder*! *M-am lăsat în mâinile tale la fel cum aș fi făcut-o cu un fiu. Cu unicul meu moștenitor. Nicio făptură binecuvântată cu vedere nu ți-ar fi încredințat drepturi mai mari asupra sa și totuși eu, fiind lipsit de vedere, ți-am deschis ușa casei, iar tu ai profitat de mine, m-ai umilit și m-ai batjocorit, pe mine, un biet orb. De ce*? *Pentru Dumnezeu*! *Cine ești tu, John Ryder*? *Cine ești*? *Și ce vrei de la mine*? *Ești doar un sadic lipsit de orice motivație care în copilărie obișnuia să smulgă aripile insectelor, iar acum a ajuns să îi tortureze pe cei bătrâni, orbi și lipsiți de posibilități*? *Sau după banii mei umbli*? *Incredibil*! *Morbid*! *Strigător la cer*! *Indiferent cum se va sfârși povestea asta, un lucru să-ți fie clar, nu o să pui niciodată mâna pe ei. Sau poate că ceea ce vrei este viața mea*? *Din nou, mă întreb, de ce*? *Ce motiv posibil ai putea avea ca să-ți dorești viața unui bătrân singuratic și lipsit de apărare. O, Doamne, nu știu și nu există nici nimeni altcineva care să îmi poată da răspunsul. Nimeni în afara ta. Nimeni altcineva decât nenorocitul de tine, tu și plăcerea ta de a-i smulge aripile unui orb.*

Ei bine, atunci așa să fie, John Ryder. Dacă numai tu ești cel care poate aduce lumină în treaba asta, atunci așa să fie. Vom trăi și vom vedea.

•

— Iată-te înapoi!
— Da!
— Ai găsit tot ce căutai?
— Într-un final, da. E sinucidere curată să mergi în Chipping Campden, mă refer la cumpărături.
— Chiar așa?
— E totul în regulă aici?
— O, destul de în regulă.
— De ce stai în birou?
— Habar n-am. Te așteptam pe tine, cred.
— Vrei să fac niște cafea?
— Doar dacă bei și tu.
— Eu am băut una în Chipping Campden.
— Atunci trecem la treabă?

— E ceva în neregulă, Paul?
— De ce să fie ceva în neregulă?

— OK, deschid calculatorul.

— Vrei să-ți amintesc unde am rămas.
— Nu-i nevoie.
— Nu?
— Nu!
— Câtă vreme ai fost tu plecat, mi-a venit o idee.
— Aha.
— O ideea genială ca să zic așa. Ca să fiu sincer, încă nu știu unde o să se potrivească în carte. Deși, având în vedere ce structură haotică are, asta nu prea cred că o să aibă prea mare importanță. Presupun că până la urmă o să-și găsească un loc în ordinea lucrurilor. Dar consider că atunci când îți vine o ideea atât de bună trebuie să o folosești cât de repede posibil.
— Sună promițător.
— Să sperăm că așa va fi.
— Să creez un nou document?
— De ce nu? În fond și la urma urmei e un nou punct de

plecare.

— Ce nume să-i dau?

— Știi, John, mă gândeam să dau acestui capitol titlul la care am renunțat acum câteva săptămâni. Îți amintești? Titlul pe care voiam să-l dau întregii cărți, *Adevăr și consecințe.*

— Bună idee. O să-i spun *Consecințe,* da? Doar dacă nu ți se pare nepotrivit.

— Nu, nu. *Consecințe* e foarte bine. Și, cum vei vedea imediat, e foarte potrivit.

— În regulă, am scris. Sunt gata când ești și tu.

— În regulă. Încep – *acum.* „Thomas Mann" – apropo, se scrie cu doi de n.

— Mulțumesc, Paul, cred că știam și eu asta dinainte.

— „Thomas Mann a fost cel care a definit cândva scriitorul drept – deschide ghilimele – „drept cineva pentru care scrisul este mai greu decât pentru alți oameni" – închide ghilimelele. „Oricine își poate da seama, chiar dacă nu este scriitor, ce vrea să spună cu asta. Și totuși, definițiile aforistice constituie ceea ce s-ar putea numi un gen. Și una dintre proprietățile imuabile ale acestui gen este că fiecare definiție e investită cu o anumită doză de improbabilitate și chiar de paradox. Pe scurt, trebuie să fie de natură să te ia prin surprindere." S-u-r-p-r-i-n-d-e-r-e.

— Aha.

— „În cazul definiției lui Mann, de exemplu, o formulare mult mai potrivită ar fi, așa cum o știm cu toții în adâncul nostru, că scriitorul este cel pentru care scrisul este mult mai ușor decât pentru ceilalți." Pune „mai ușor" în italice. „Și totuși, dacă Mann ar fi făcut o astfel de afirmație, atunci cu siguranță nu ar mai fi găsit nimeni de cuviință să o citeze." Punct. „Și ca să fiu sincer, e considerabil mai dificil să îți croiești cu greu drum către un paradox pertinent, așa cum a făcut el, decât să repeți ca un papagal o platitudine tautologică, cum tocmai am făcut eu. Prin urmare, am putea spune că definiția pe care o dă el scriitorului este un exemplu ilustrativ al ipotezei pe care ea însăși o formulează." Ah! Dar avem o repetiție. Schimbă te rog „de exemplu" cu „de pildă".

— Am schimbat.

— Să continuăm. „Ori de câte ori un scriitor dă o definiție a scriitorului, el nu poate face altceva decât să se definească pe sine” – liniuță – „nu numai în sens general, dar și foarte restrâns. Definiția lui Mann nu se poate aplica lui Henry James” – punct și virgulă – „la fel cum cea a lui Henry James nu i s-ar putea aplica lui Ronald Firbank” – F mare, i, r, b, a, n, k – „și nici cea a lui Ronald Firbank mie”.

— Să mai pun o dată punct și virgulă, între „Firbank” și „și nici”?

— O să-ți spun eu când vreau să mai pui punct și virgulă.

— Și atunci ce punctuație să mai folosesc?

— Ți-am spus niciuna și niciuna vreau să fie. Fără punct și virgulă, fără virgulă și fără punct. Ai înțeles?

— Paul, am făcut...

— Continuăm. „Să luăm chiar cazul meu. Sunt orb. Nu numai că sunt orb, dar nu am nici ochi. Prin urmare..

— Paul?

— Ce mai e acum?

— Ei bine, nimic, doar că – ei bine doar că mă gândeam că, poate ar fi bine să îți amintesc de prima propoziție pe care mi-ai dictat-o atunci când am început să scriem cartea. Era asta – „Sunt orb.”

— *Și?* Care e părerea ta despre asta?

— Nu-i nimic, doar că se repetă. Iar tu ești de obicei foarte atent la repetiții. Mă întrebam doar dacă ai observat-o sau poate ai uitat.

— Te întrebai dacă am observat că sunt orb? Dacă am uitat că sunt orb? Asta te întrebai?

— Răspunde-mi! asta voiai să știi?

— Stii bine că nu asta voiam să zic.

/

— Habar n-am ce voiai să zici.

— Nu ziceam decât că te repeți. N-oi fi eu mare critic literar, dar am simțit că trebuie să-ți atrag atenția asupra repetiției. Asta e tot.

— Ai dreptate.
— Îți mulțumesc.
— Nu ești deloc un mare critic.
— Cum îndrăznești? Cum îndrăznești să-mi spui tu cum ar trebui să-mi scriu cartea? Cum îndrăznești să îmi

reamintești mie – mie! — că mă repet? Că mă repet ca și cum repetiția, repetiția intenționată nu ar fi una dintre cele mai venerabile figuri de stil la care poate apela un scriitor. „Iubirea e ca un trandafir aprins, aprins” – scapă de acel al doilea „aprins” – Rabbie Bums, amator ce ești, mediocritate neglijabilă, nu vezi că te repeți? Uiți care ți-e locul, Ryder. Sincer să fiu, nu știu la ce curs de „creative writing” prin corespondență te-ai înscris tu, dar nu am de gând să accept să îmi dea lecții despre nuanțele și subtilitățile stilului literar un vânzător de mașini la mâna a doua.
— *Cine* să-ți dea lecții?
— Un vânzător de mașini la mâna a doua sau indiferent ce altceva ai fi. Tu chiar crezi că dau doi bani pe părerea ta. O să scriu „sunt orb” de câte ori o să consider eu că e cazul. Iar tu o s-o bați la mașinăria aia a ta diabolică și o să-ți păstrezi pentru tine cunoștințele tale de la cursurile prin corespondență.
— Foarte bine. Așa voi face.
— Bine!
— Dar înainte de a o face – înainte de a o face –, o să mai adaug și un ultim comentariu.
— Dacă chiar simți nevoia…
— După părerea mea, faci prea mare caz de ochii tăi.
— Cred că n-am auzit bine.
— Faci prea mare caz de ochii tăi. De ceea ce numești tu orbirea ta, atât în carte, cât și în realitate.
— Ia stai…
— Ce vreau să spun, și știu că tu nu vei fi de acord cu mine și mai știu că o să sune arogant și ipocrit, dar cred că va fi spre binele tău să o spun. Și dacă te vei hotărî să mă dai afară pe loc, atunci așa să fie. Voi fi spus ceea ce gândesc și nu voi regreta asta nicio clipă.

Faci prea mare caz de ochii tăi, Paul. Faci prea multe spirite pline de autoironie la adresa lipsei tale de vedere. Prea multe poante, prea multe glume. Bine, la început este impresionant, într-adevăr, că ai această capacitatea de a nu te crampona atât de propria-ți soartă. Crezi că dacă, Doamne ferește, aș fi fost în situația ta, aș fi fost la fel de curajos? Dar trebuie să-ți mărturisesc, Paul, că își pierde repede farmecul. Iisuse, cum și-l pierde! Devine obositor și mecanic și începi să urăști următoarea mică aluzie sau glumă legată de vedere. Și începi să te gândești dacă ar fi mai bine dacă ar înceta povestea asta. Cel puțin asta ar fi, nu știu cum să-ți spun, mai sănătos. Mai normal. Mai uman.

— Gata! Asta e tot cea voiam să-ți spun. Mingea e din nou la tine.

— Continuăm. Ești pregătit?

— Da!

— „Să luăm chiar cazul meu. Sunt orb. Nu numai că sunt orb, dar nu am nici ochi. Prin urmare, orice imagine" – liniuță – „un cuvânt ciudat în situația de față" – liniuță – „le-aș putea oferi cititorilor mei despre condiția și vocația scriitorului nu ar putea fi altfel decât influențată de acest fapt incontestabil înspăimântător. Și, captiv cum sunt în existența etern nocturnă" – n, o, e, t, u, r, n, a – „așa cum aș putea descrie viața mea actuală, am avut suficient timp pentru a medita asupra straniei corespondențe intime ce pare a exista între lipsa vederii și ficțiune". Punct.

— Aha.

— „Căci într-o zi" – liniuță – „chiar în această zi în care scriu, sau mai degrabă dictez, pasajul pe care tu, cititorule, tocmai îl vei citi" – liniuță – „într-o zi…"

— Presupun că repetiția lui „într-o zi" este intenționată, nu?

— „Intr-o zi am avut revelația că orbul capătă acces la lumea din jur la fel cum cititorul unui roman capătă acces la lumea imaginară creată de scriitor." Punct. „Și asta mai ales

prin intermediul dialogului și descrierii.” Pune în italice „mai ales prin intermediul dialogului și descrierii”.

— S-a făcut.

— „Gândiți-vă puțin la asta.” Punct. „Cititorul nu are acces la decorul unui roman, cu excepția acelei zone restrânse, care a fost prestabilită și prohibită cu strictețe” – se scrie „p-r-e-scrisă” – urmează „p-r-o-hibită” – și „s-t-r-ictețe”.

— Da.

— „... care a fost prestabilită și prohibită cu strictețe, acel subiect codificat al tărâmului ficțional, pe care scriitorul binevoiește să i-l facă cunoscut. Dacă acesta, care are cu siguranță motivele sale bine întemeiate, alege să ignore aspectul exterior al decorului sau să-și schițeze numai personajele, atunci acestea sunt singurele lucruri pe care cititorul le va putea cunoaște vreodată. El nu poate să tragă cu ochiul peste vârfurile cuvintelor înșirate pe pagină, așa cum ar putea s-o facă peste creștetele țuguiate ale unei mulțimi de privitori care se holbează la o paradă, pentru a obține o imagine mai completă asupra lumii de dincolo de ei, pentru că în acest caz ea nu există.” Alineat. „Același lucru se întâmplă și în cazul dialogului. Acesta este cel mai important mijloc prin care cititorul ajunge să cunoască personajele din cadrul ficțiunii. Doar dacă autorul alege să își asume persoana întâi în economia propriei scrieri prin intermediul monologului interior, aceluiași cititor i se acordă privilegiul de a avea acces

la gândurile sale intime, la stările și motivațiile fiecărui personaj.” Citește-mi, te rog, ultimele două propoziții.

— Acesta este cel mai important mijloc prin care cititorul ajunge să cunoască personajele din cadrul ficțiunii. Doar dacă autorul alege să își asume persoana întâi în economia propriei scrieri prin intermediul monologului interior, aceluiași cititor i se acordă privilegiul de a avea acces la gândurile sale intime, la stările și motivațiile fiecărui personaj.

— Alineat. „Gândiți-vă acum la situația orbului. Aidoma cititorului unui roman, el – dacă îi este dat să ajungă la înțelesul profund al lumii care altminteri îi rămâne

inaccesibilă – se va trezi total dependent de doi dintre cei mai importanți parametri stilistici ai discursului romanesc tradițional. Prin intermediul descrierii, mă refer aici la comentariul oferit orbului de un oarecare povestitor real, un însoțitor, poate, fie el plătit sau nu, ca- re-l conduce la figurat, dar și la propriu, și al cărui rol este să-i descrie spectacolul mereu schimbător al lumii exterioare, tot așa cum un comentator sportiv ar putea descrie un meci de cricket aflat în desfășurare. La fel se întâmplă și cu dialogul. Mă refer aici la faptul că, asemeni cititorului unei ficțiuni convenționale, orbul ajunge să înțeleagă psihologia celor față de care" – da, „față de care" – „el se expune social și emoțional, în primul rând datorită lucrurilor pe care aceștia și le spun unii altora". Sfârșit de paragraf.

— Mă mai urmărești, John?

— Desigur, Paul.

— Pentru o vreme am avut senzația că te-ai oprit din scris.

— Am bătut tot.

— Bine. Atunci am să continui. Am spus cumva alineat?

— Da, ai spus.

— „Atât pentru cititor, cât și pentru orb, acuratețea și sinceritatea" – pune accentul pe „sinceritatea".

— Adică să-l scriu cu italice?

— Da, asta voiam să spun. „Acuratețea și *sinceritatea* informației comunicate lor de către scriitor, respectiv însoțitorul plătit. Dacă, oricum, fie, să zicem, scriitorul, fie însoțitorul, se dovedește că nu este perfect demn de încredere, atunci aceștia ajung să bâjbâie în întuneric."

— John?

— Da.

— Scrii?

— Da, da. Continuă.

— Probabil că am început să surzesc sau ai devenit tu o dactilografă extrem de silențioasă.

— Foarte bine, continui. „Problema nu e deloc una pur teoretică, care să-i intereseze numai pe critici și oamenii de

știință. Chiar dacă pare a fi un paradox curios, un scriitor este capabil să mintă” – accentuează „să mintă” – „un scriitor este capabil *să mintă* în cadrul ficțiunii” – două puncte – „exemple sunt cu sutele, în actuala eră a post- modemismului. Aici totuși analogia mea cu individul lipsit de vedere pare să nu se mai susțină, sau cel puțin așa ar putea să pară unora. Într-adevăr, ar fi greu – ar fi greu – foarte greu chiar – să concepi că însoțitorul imaginar ar putea minți în mod deliberat” – accentuează „minți” – „ar putea *minți* în mod deliberat un orb în legătură cu

realitățile lumii pe care el ar trebui, și cu siguranță a și fost plătit bine, s-o facă. Ce-ar spune cineva despre…”

— Acum, John, simt că tu *chiar* n-ai mai scris nimic din toate astea. Aud asta. Adică, de fapt, nu aud. Nu te aud deloc bătând.

— Care e problema? Ți-a mâncat pisica degetele?

— Uneori poți fi incredibil de lipsit de subtilitate, Paul.

— Oare?

— Vreau să zic, pentru un mare scriitor, câștigător al premiului Booker, pentru un Cavaler de Onoare al Literelor Britanice, și tot rahatul ăsta, metodele tale sunt uneori incredibil de grosolane.

— Iar tu, John Ryder, ești un antagonist la fel de grosolan.

— Pot să te întreb de ce râzi?

— Râd pentru că am găsit titlul perfect pentru cartea ta. *Cacealmaua orbului.* Deși nu prea cred că ți-ar fi pe plac. Ar suna prea mult a la Jeffrey Archer.

— Ești grozav, trebuie să recunosc.

— Sunt?

— Grozav de nenorocit.

— Și de ce, mă rog?

— Ce tocmai ți-am dictat eu? Chiar nu ți-a trecut prin minte că ar putea reprezenta exact considerațiile mele personale legate de unele principii generale de teorie și practică literară?

— Nu mi-a trecut prin minte.

— Nu, nu ți-a trecut prin minte. Imediat, dar *imediat,* ai crezut că are legătură cu – cu – tensiunea reală dintre noi doi. Mai mult decât atât. Fără nicio altă dovadă, fără cea mai mică urmă de confirmare, ți-ai dat arama pe față. Și da, asta mi se pare grozav.

— De ce să mai pierdem vremea?

— Dar ai fi putut să te dai singur de gol…

— Știam că nu mă dădeam de gol. Te cunosc prea bine. Totuși, de curiozitate, Paul, cine ți-a vândut pontul sau ce te-a făcut să-ți dai seama?

— Am vorbit cu Andrew.

— Cu cine?

— Andrew Boles, agentul meu. L-am sunat în timp ce tu erai la Chipping Campden.

— Aha, înțeleg. Și el…

— Și, firește, l-am întrebat despre călătoria sa în jurul lumii.

— Înțeleg, înțeleg… asta a fost o prostie din partea mea. Pur și simplu nu mi-am imaginat c-ai fi capabil să folosești telefonul. Deci i-ai spus totul despre mine, nu?

— De fapt, nu. Nu i-am spus nimic. Aș fi putut s-o fac, dar pentru un anumit motiv nu am făcut-o. Probabil pentru că nu aveam, și nu am nici acum, nici cea mai vagă idee despre ce este vorba aici.

— Cuvântul potrivit este „trebuit", nu „putut".

— Cum?

— Ar fi *trebuit* să-i spui despre mine, chiar ar fi trebuit. Ciudat. Chiar îmi pare rău pentru tine.

— Și de ce, mă rog?

— Pentru că acum e mult prea târziu pentru tine să mai faci orice altceva.

— Cine ești tu, John Ryder?

— Cine sunt? Aha. Asta e întrebarea pe care am așteptat o lună întreagă să mi-o pui.

— Nu înțeleg.

— Nu?
— Sau poate înțeleg. Poate încep să înțeleg.
— Ești *cineva,* nu-i așa?
— Adică cineva pe care îl cunosc.
— Cineva pe care-l cunoșteam dinainte, nu?
— Ei bine, nu-i așa?
— Răspunde-mi, pentru numele lui Dumnezeu!
— Da, Paul, sunt cineva pe care-l cunoști.
— Cineva pe care-l cunosc. Sau cineva pe care-l cunoșteam deja?
— E o lume mică, Paul. Mai ales când ești orb.
— Bine, bine, am de gând să rămân cât se poate de calm. Poate că sunt orb, dar încă mai pot gândi și vorbi. Putem vorbi, nu-i așa?
— Da, e în regulă, John. Nu prea înțeleg ce se întâmplă aici. Dar ceea ce bănuiesc – ei bine, ceea ce bănuiesc este că ești cineva care are ceva să-mi reproșeze, nu-i așa?
— Dacă așa e, dacă *așa e,* John, atunci putem vorbi despre asta. Putem să discutăm chiar acum. Poți să-mi spui despre ce e vorba, despre ce am făcut, dacă e vorba de

spre ceva ce *am făcut,* și… putem vorbi despre asta. Nu-i așa? John?
— Spune ceva, orice!
— Da, Paul. Vom vorbi despre asta. Sau, mai degrabă, eu voi vorbi, iar tu vei asculta.
— Aș prefera să stau în picioare, dacă nu te supără.
— O să stai jos, la dracu'. Stai jos sau te fac eu însumi să stai.
— Cum?
— Să nu crezi că n-o s-o fac! Fie și numai c-a să-ți închid gura și-aș face-o.
— Gata, de data asta tu vei fi cel care va asculta, Paul.
— Știi, Paul, ești incredibil. Nu-mi vine să cred ce-a trebuit să-ndur din partea ta în această ultimă lună. „Simte-te ca acasă, John." „Nu uita punctul și virgula, John." „De ce nu râzi de glumița mea, John?" „O să servim cocktailurile la

șapte, John." „Cine dracu te crezi, John?"

— Chiar trebuie să folosești limbajul ăsta?

— Gura! Pur și simplu nu mai suport sunetul vocii tale. Dacă mai scoți un singur nenorocit de cuvânt, să te ferească Dumnezeu! îți bag pumnul până-n gât!

— Ei bine. Acum o să-ți spun o poveste – povestea *mea,* de data asta – și dacă binevoiești să stai jos și să asculți fără să mă întrerupi, voi încerca să nu folosesc prea multe cuvinte cu „p", care par să te enerveze atât de tare dintr-o dată. OK?

— Acum ceva timp, Paul, când ți-ai pierdut răbdarea cu mine, mi-ai spus – citez – „Uiți care ți-e locul". Ei bine, acum e rândul meu să fac o glumiță pentru că nici nu te-ai fi putut înșela mai tare. Nu, Paul, nu mi-am uitat locul, ci abia *mi l-am amintit.* Mi-am amintit unde eram la vârsta de 11 ani. Tu îți mai amintești de mine la vârsta de 11 ani?

— Nu-i nevoie să începi să scotocești prin mintea aia ta mare și întortocheată. O să-ți reamintesc eu.

— Deci, aveam 11 ani, eram un elev obișnuit. Nu, nu e adevărat nu eram un elev obișnuit. Eram la o școală specială, o școală pentru copii dificili, violenți, pe care nicio școală „decentă" nu voia să-i primească. O școală pentru copii care au fost exmatriculați din toate celelalte.

— Deși trebuie să recunosc că nu era o școală rea, în felul ei. Avea un teren de fotbal, unul de rugby, un bazin acoperit, mai multe dormitoare mari și plăcute. Chiar lângă Chichester. Aha! începi să-ți amintești.

— O, Doamne.

— Deci, Paul, chiar îți amintești de mine, sau nu? Poate că eram prea mulți ca să-ți amintești de vreunul dintre noi în special? Sau poate că s-a întâmplat cu atâta vreme în urmă, acum douăzeci și doi de ani. Imaginează-ți, Paul, douăzeci și doi de ani. Te pune pe gânduri. Pe vremea aia nu erai un autor cunoscut în întreaga lume, nu-i așa? Scriseseși numai câteva romane pe care nu le băga nimeni în seamă. Am dreptate?

— Da… unul dintre nenumărații profesori prost plătiți.

Predai engleză și educație fizică. De câți băieți erai

responsabil? Treizeci? Patruzeci? Ar trebui să facem o reuniune de clasă zilele astea, eu și băieții, să vorbim despre vremurile de demult.

— Dar, ști Paul, și acum mă simt mândru că eram preferatul tău „micul meu heruvim”, obișnuiai să-mi spui, „chipul meu îngeresc”. Cățelușul profesorului, asta eram. Cățelușul pe care profesorului îi plăcea să-l mângâie, să-l legene, să-l strângă în brațe și să-l sărute. Îți amintești, Paul?

— O, Doamne! Oprește-te, te rog, oprește-te.

— Ha! Chiar *e* o lume mică. Știi de ce spun asta, Paul? Știi de ce? Pentru că exact astea sunt cuvintele pe care obișnuiam să le strig cu ani în urmă. „Oprește-te, te rog, oprește-te.” încă mă mai pot auzi. Încă mai aud strigătele ălea izbindu-se de pereții sălii de sport. Dar nimeni nu mă putea auzi, nu-i așa? La fel cum nici acum nu te poate auzi nimeni pe tine.

— Îți amintești, Paul? îți amintești ce-ți plăcea cel mai mult?

— Îți plăcea să ți-o scoți. Îți amintești? îți amintești? Și apoi îți plăcea să-mi iei mâinile, mânuțele mele de copil…

— Oprește-te, în numele lui Dumnezeu, oprește-te!

— Gura!

— Îți plăcea să îmi iei mâinile și apoi mă puneai să ți-o ghidez, puia ta imensă de carne roșie, în zilele alea era un adevărat monstru, nu ca acum, chestia aia minusculă care ți se bălăngăne între picioare, și mă ajutai să mi-o duc la gură, și abia puteam să-mi deschid gura cât

să intre toată. Drăguț, nu-i așa? Ție ți se părea extraordinar de drăguț. Îți plăcea cuvântul „drăguț”, îmi amintesc. Îmi amintesc că era un cuvânt pe care îl foloseai mereu. Și apoi când era cu totul în gura mea, iar eu abia mai puteam respira – îmi venea să vomit – îmi dădeai jos chiloțeii mei gri uzi leoarcă. Și ei erau drăguți. Nu-i așa că erau al dracu de drăguți, chiloțeii ăia gri ai mei. Atât de drăguți că obișnuiai să ți-i duci la nas. Apoi îmi luai bilele în mână, bilutele mele

drăguțe și le strângeai atât de tare, că îmi venea să urlu de să-mi sară ochii, dar nu puteam s-o fac, nu-i așa, pentru că membrul tău îmi ajunsese până la jumătatea gâtului, membrul tău mare cu carnea crudă și roșie, gata să țâșnească, și îmi strângeai bilele din ce în ce mai tare până îți dădeai drumul chiar în gura mea.

— Și îți mai aduci aminte ce făceai atunci? îți amintești? O, e grozav, asta e partea cea mai bună. Îți scoteai repede membrul din gura mea și atunci vomitam, nu mă puteam abține, și îți vedeam fața când mă făceai să vomit peste penisul tău, Paul, și-ți spun, pe chipul tău era chiar mai multă groază decât acum.

— O, Doamne, o, Doamne.

— Știu! Treburile nu merg prea bine. Pentru O *carte închisă,* vreau să spun. Avem o problemă serioasă în privința subiectului. După toate perorațiile alea ale tale pompoase, despre ochi și orbire și lipsa ochilor, partea asta l-ar cam bulversa pe cititor. Da, dar vezi asta-i viața, Paul. Ai spus-o tu singur. În viață nu există reguli. Te duce întotdeauna la un punct culminant la care nu te așteptai.

— O, Doamne, ce ai de gând să faci?

— Mai întâi, Paul, o să-mi continui povestea. Nu știi că am încercat să mă sinucid cu o lamă? Nu, sigur că nu știai. Asta s-a întâmplat după ce ai plecat tu din școală. După ce ți-ai dat demisia. *Stând la picioarele fantomelor,* nu-i așa? A fost un mare, mare succes. Ai luat premiul Booker. Dumnezeu știe în câte ediții a apărut. Apoi superproducția de la Hollywood, nu mai aveai nevoie de mine. Nu mai aveai nevoie de niciunul dintre noi. Și, pe deasupra, tocmai ajunseseși celebru. Un pic cam bătător la ochi, nu-i așa? Dacă mai voiai să-ți mai vomite pe membru vreun țânc, trebuia să călătorești, să te deplasezi puțin. Așa că… și aici vine Sri Lanka, nu…

— Și eu m-am deplasat puțin, în propriul meu fel. Am umblat prin tot felul de școli corecționale, am dormit pe străzi, ceva în genul ăsta. Întotdeauna singur, bineînțeles, pentru că nu am mai putut avea încredere în nimeni.

Niciodată.

— Cum? N-ai nimic de zis, Paul? Iar îți lipsesc cuvintele? Nu contează. Eu am să continui oricum. Și de fapt, Paul, vei afla cu surprindere că povestea mea se mai înseninează un pic. Nu prea îți vine a crede, nu-i așa? Dar chiar așa este. Pentru că l-am întâlnit pe tipul ăsta. Nimic ieșit din comun. Un tip destul de drăguț și el de pe străzi, îl chema Chris și uite așa am început să ne omo- râm mare parte din timp împreună. Apoi într-o zi, Slavă Domnului, Chris a pus mâna pe-o slujbă. De profesor de engleză. Exact ca și tine. Ciudat, nu? Profesor de engleză la o amărâtă de școală de limbi străine de pe Regent Street, un Berlitz construit într-un subsol, așa mi-a zis, o adevărată dărăpănătură. Vezi, Chris s-a dovedit a

fi destul de bine școlit, nu știu ce căuta pe străzi. Nu l-am întrebat și nici el nu mi-a spus niciodată, dar, oricum, a pus mâna pe slujba asta și apoi a închiriat un apartament și ne-am mutat împreună. Un apartament prăpădit în East End.

— Ei bine, o perioadă am locuit împreună, și într-o zi eram singur în apartamentul lui Chris și mi-am spus, dacă el a reușit, eu de ce nu aș face-o. Știi? Și eu pot să mă mobilizez. Și atunci mi-am schimbat numele – în John Ryder. Nu a fost vorba despre niciun fel de precauție, vezi bine. Nu știam atunci că mă voi afla acum lângă tine. Doar că mă aflam într-un proces de reinventare de sine, și mă făcea să mă simt bine că îmi găsisem un nou nume pentru cel care urma să devin.

— Și cum ziceam. Mi-am găsit o slujbă. Una oarecare, ce-am putut găsi și eu. Am lucrat într-un centru de închirieri de casete video, o agenție de pariuri, am vândut fructe și legume într-o piață de pe strada Ber- mondsey. Am făcut câte-n lună și-n stele. Și, într-un final, ca s-o scurtăm, m-am angajat la o agenție de broke- raj din City. Nu eram decât un funcționar mărunt, dar eram mai deștept decât toți cei de pe acolo, și chiar am jucat și eu un pic, numai acțiuni mărunte, dar eram atât de bun la asta, încât mi-am dat seama că era mai bine pentru mine dacă aș fi lucrat de acasă. Ceea ce am și făcut în ultimii opt ani, până când am apărut la ușa ta.

— Tot nu ai nimic de zis. Nu, nu e genul de poveste care să-ți placă ție. Nu e ceea ce numești tu „postmo- dern” nu-i așa, e mult prea dur de realistă, are ceva din Irving Welsh. Nu e genul tău deloc.

— Nu te așteptai să cunosc un cuvânt atât de pretențios ca postmodern, nu-i așa? Dar vezi, Paul, ție trebuie să-ți mulțumesc. Vezi tu, tu m-ai uitat pe mine, dar eu nu te-am uitat. Nu te-am uitat *niciodată.* Ți-am citit romanele. Ți-am citit interviurile. Am văzut filmul. Am văzut chiar și ceremonia Oscarurilor la televizor. Ghinion, Paul, doar premiul pentru cele mai reușite costume. Ceva mai mult decât un șut în fund.

Eram ca un urmăritor – unul invizibil. Pentru că, am descoperit, în zilele noastre poți să fii unul fără să trebuiască să mai ieși din casă. Așa te-am urmărit eu. La tv. Prin ziare și reviste. A fost ușor. O joacă de copii. Erai atât de cunoscut, Paul, deveniseși al dracului de ubicuu. Asta e cuvântul corect, ubicuu?

— Apoi Premiul Booker. Și Whitbread. Rangul de Cavaler. Indiferent ce ai fi făcut, eram pe urmele tale. Indiferent unde mergeai, eram după tine. Nu mă vedeai, dar eram întotdeauna acolo. Și apoi, într-o zi deținătorul unui Premiu Booker – aproape mort într-un accident de mașină în Sri Lanka.

— Și acum, Paul, urmează partea amuzantă. Poate crezi că eram în al noulea cer când ai avut accidentul ală. Și totuși n-a fost așa. Nu. Nu. Nu. N-a fost ceea ce s-ar putea chema o răzbunare. Poate să fi fost răzbunarea lui Dumnezeu. Poate că lui îi era suficientă. Mie nu mi-a fost.

— Nu… accidentul tău a fost pentru mine o veste proastă. Pentru că, dintr-o dată, nu mai era nimic. Nimic despre tine. Pe nicăieri. Nimic care să-mi spună dacă mai

erai în Sri Lanka sau aici sau oriunde în altă parte. A fost o vreme, Paul, în care am crezut că te-am pierdut pentru totdeauna. Am crezut că s-a terminat totul pentru mine. Chiar am crezut. Până în ziua în care, și a fost cea mai minunată,

cea mai specială zi din viața mea, când am deschis *The Times* și am observat – și Paul, era cât p-aci să nu observ – anunțul tău.

— O, era unul plin de subtilitate. Anonim. Fără niciun fel de date. Doar două cuvinte „autor orb”. Nu, nu, nu. Mint. Ceea ce ai scris era „autor nevăzător”, nu-i așa? „Autor nevăzător caut dactilografă.” Și am știut, *am știut,* că nu poate fi vorba decât despre tine. Și mi-am zis: „acum l-am prins! Acum l-am prins. Acum am să fiu dactilopuligrafa sa.”

— Și ce-ai de gând să-mi faci?

— Așteaptă, așteaptă, încă nu s-a sfârșit. Am păstrat ce e mai bun pentru final.

— Am lucrat din greu, noi doi, la această carte a ta, nu? Cum îți place s-o numești? Testamentul tău? Ei bine, îți spun, Paul, nici nu-ți închipui câtă dreptate ai. Chiar va fi testamentul tău. Dar știi care-i culmea ironiei, Paul? Știi, nu-i așa? Trebuie să fi ghicit până acum.

— Ideea mi-a dat-o Chris, ți-aduci aminte de Chris? Preda engleza la o școală de limbi străine, TEFL.

Ei bine, el obișnuia să-mi spună despre asta. Cum avea el o clasă de elevi veniți de peste tot, oameni de afaceri germani, studenți japonezi, nu știu, traducători brazilieni, un adevărat talmeș-balmeș de naționalități,

și singura limbă în care le era permis să vorbească era engleza. Chiar de la prima oră. Imersiune Totală se numea. Chiar și la clasele de începători, o mână de vreo patruzeci de studenți, niciunul dintre ei neștiind mai multă engleză decât „yes”, „OK”, „Coca-Cola”, și el trebuia să-i învețe limba de la zero. Și știi ce mi-a zis? Mi-a zis că uneori, când mergea la clasa pentru începători, avea o fantezie cum că îi învăța nu engleza, ci o limbă *în întregime inventată.* Înțelegi? își imagina cum inventa cuvinte cu o noapte înaintea fiecărui curs, cuvinte pentru „mine” și „tu”, „vino” și „du-te”, „masă” și „scaun”. Acestea erau cuvintele pe care el trebuia să le predea și niciunul nu și-ar fi dat seama, sporovăind între ei cu adevărat fluent, dar într-o limbă care nu exista. Nu era ceva?

Obișnuia să și-i imagineze întorși în Germania sau Japonia, complet mulțumiți de curs, și mergând chiar a doua zi la nu știu ce conferință de afaceri importantă la care ar fi deschis gura și ar fi început să debiteze această limbă complet inventată! Doamne, cât ne mai amuzam!

— Chestia asta mă face să zâmbesc. Mă auzi, Paul? Mă poți auzi cum zâmbesc?

— Oricum, pentru Chris, totul nu era decât o fantezie, dar mie nu mi-a ieșit niciodată din minte. Iar atunci când am ajuns aici, m-am gândit s-o transpun în realitate. Și acesta este motivul pentru care cartea ta este o glumă, Paul. Pentru că tot ce este în ea, absolut tot, nu e altceva decât vorbire păsărească.

— Parcă-i și aud pe critici: nefericit caz – senilizare prematură – Alzheimer – o minte distrusă în teribilul

accident. Rembandtul – statuia Dianei – Hertford College – St. Paul's – Millennium Dome – Burger King-ul de pe Hampstead Heath. O, aș putea să continui la nesfârșit. Isaiah Berlin mort, și nu în viață. Pete Townshend – în viață, și nu mort, Tony Blair, Saddam Hussein, O.J. Simpson, Salman Rushdie, Martin Amis – cartea ta, Paul, cartea ta e o monstruozitate, e o nebunie, este o glumă, este o mare ciudățenie, așa cum ești și tu, nu e nimic altceva decât o adunătură de aiureli incoerente ale unei bășini bătrâne, târșâite și descreierate!

— O, Doamne, ai milă!

— De ce nu te prefaci că nu e decât un coșmar, Paul? Nu asta obișnuiai să-mi spui? îți amintești? „Imaginea- ză-ți că ai un coșmar, îngerașule."

— Ascultă, John, ascultă-mă. Pentru numele lui Dumnezeu, ascultă-mă, ți-am greșit, știu asta. Ce ți-am făcut a fost groaznic, nimic n-ar putea să recompenseze răul făcut, niciodată, dar – uită-te la tine – ceea ce vreau să spun este, John, sunt bogat! Sunt un om foarte bogat. Pot să te fac și pe tine unul bogat. Nu, nu, nu, desigur, nu voi putea niciodată să fac asta, dar – totuși, tu ești tânăr, ai toată viața înainte, iar eu

aș putea să fac această viață să merite trăită, pot, vorbesc serios, John. Îți voi da întreaga mea avere, totul, vei avea totul, doar – John, mă asculți? John, mă asculți?

— John?

— John? Unde ești?

— Te rog, John, nu-mi face asta. Sunt doar un biet bătrân nevăzător.

— Ce faci, John? O, Doamne, hhhhhhorc.

— Gata, Paul, sper că nu te strânge prea tare. Nu, pare în regulă.

— Nu te speria, n-o s-o porți multă vreme.

— Opaaa… a, scuză-mă, cred că ți-am spart ochelarii. Vai, dragă, am călcat pe ei, țac-țac – neîndemânaticul de mine! Nu, voiam să zic, împiedicatul de mine!

— Oricum, nu mai contează. Nu vei avea nevoie de ochelari fumurii în iad.

— Acum, Paul, dă-mi voie să-ți explic de ce ai această bandă de scotch peste gură. E o măsură temporară, înțelegi? Ți-o voi scoate din nou, după știi tu ce. Nu am de gând să las niciun fel de indiciu despre povestea noastră, sau, ca să-i zic așa, mica noastră tărășenie. Și, să nu-ți închipui că o fac de teamă să nu te-audă cineva. În această casă veche și izolată a ta, așa cum bănuiesc că ești conștient tu însuți, Paul, nu e nimeni care să te poată auzi.

— Tocmai de aceea vreau să știi în detaliu ce are să ți se întâmple și, dacă începi să țipi, înțelegi, s-ar putea să nu mai auzi ce vreau să-ți spun.

— Ciudat, Paul, se pare că ți-am închis gura. Și nici ochi nu mai ai. Și totuși, încă pot vedea frica pe chipul tău.

— O, dar nu pot să rămân aici pentru totdeauna, holbându-mă la tine, oricât de minunată ar fi această perspectivă. Așa cum aveam de gând să spun, ceea ce am avut în

minte de la bun început – încă de la prima noastră întâlnire – a fost, desigur, să te omor. Lucru de care bănuiesc că ți-ai dat deja seama. Totuși, problema a fost găsirea modalității.

Vezi tu, eram hotărât ca pedeapsa să fie pe măsura faptelor. Or, măcar pe măsura celui care le-a săvârșit. Și poți fi sigur că n-aveam nicio intenție să fiu eu cel pedepsit. Deci, era un lucru care se cerea chibzuit îndelung. Și-apoi, într-o bună zi, pur și simplu mi-am dat seama. A fost în ziua în care am mers în dormitorul tău, și-am căutat printre cravate. Și, apropo, Paul, îți amintești de cravata pătată? Care tu credeai că este Cerruti? Ei bine, da, dar sunt convins că știi deja ce vreau să spun, nu-i așa?

— Îți voi spune oricum. *Era* Cerruti și nu avea nicio pată pe ea. Încă una dintre micile mele glumițe.

— Știu, știu, nu-i nevoie să-mi spui, a fost o idioțenie. A fost infantil, de altfel ca cele mai multe dintre micile mele glumițe. Dar m-am amuzat teribil tot timpul. Și trebuia să te conduc către punctul culminant, pas cu pas.

— Oricum, eram amândoi acolo, tu și eu, căutând printre cravatele tale și, deodată, m-am gândit la mine, o, Doamne, dar ăsta e un dulap foarte spațios! Atât de spațios, cred, încât ai putea să stai în picioare în el. Desigur, nu te-ai putea mișca prea mult încoace și-ncolo. Și totodată ar trebui să fii destul de grijuliu cum respiri.

— Of, of, of. Paul, fii cuminte. Nu te zbate. Mai bine stai acolo liniștit sau va trebui să te leg.

— Singura problemă era că, dacă urma să te bag în dulap, până și tu ai fi putut să ieși. Iar să închid ușa din

exterior nu era nici asta o soluție, din motive lesne de înțeles. Totuși, îmi plăcea ideea. Și nu doream să renunț la ea, așa că m-am gândit și m-am gândit până când, în sfârșit, chiar în această dimineață, am găsit un răspuns. Ușa. Ușa care obișnuiește să se deschidă singură. Azi-dimineață te-ai lovit din nou de ea. Și te-ai lovit de mai multe ori înainte. Chiar și doamna Kilbride știe asta, lucru care va deveni util când poliția va veni pe aici să își bage nasul. O, și apropo, Paul, cred că va trebui să știi, doar așa ca să fii cu toate la curent, săracul Joe Kilbride, chiar este bolnav. A fost pur și simplu norocul meu. Dramul meu de noroc. Merit și eu măcar unul,

nu crezi.

— Deci, în cele din urmă am ajuns și la miezul problemei. Povestea mea – adică ceea ce voi spune poliției – este că tu m-ai rugat să schimb încuietoarea la ușa aia, ceea ce am să și fac, chiar azi. Chiar am cumpărat una dintre piedicile alea – îți amintești, ți-am spus despre ele, fac ușile să se închidă automat – iar eu am cumpărat una de la fierarul din Chipping Campden și plănuiesc să o montez la ușa de la dulap. Nu ar trebui să îmi ia mai mult de jumătate de oră. Apoi, în weekendul ăsta, când eu mă voi fi întors la Londra, iar tu vei fi rămas complet singur, tu te vei fi dus să-ți cauți o cravată în dulap, una dintre elegantele tale cravate Charvet – dar stai, *ce-i asta,* cum e posibil, suportul pentru cravate pare să fie chiar în fundul dulapului. Pe mă-sa, te aud, spunând în felul ăla al tău inconfundabil, la dracu', cine mi-a schimbat locul cravatelor, și apoi, pentru că trebuie cu tot dinadinsul să porți cravată, n-ai mai fi tu dacă nu ai mai purta mereu o cravată, fără să te gândești, uitând complet că încuietoarea a fost schimbată între timp, vei

pași în interiorul dulapului ca să-ți iei cravata și, cât ai clipi din ochi, ușa se închide în spatele tău.

— Eu îți voi fi lăsat ceva de mâncare în bucătărie. O farfurie cu gustări reci, cred, și o sticlă de Rioja. Nimeni nu o să te deranjeze, nimeni nu o să te audă țipând. Nimeni în afară de tine. Și întunericul. Și liniștea.

— Vei fi închis în acel dulap, Paul, exact cum ai fi închis între paginile unei cărți. O carte închisă.

— Nu o să te las acolo prea multă vreme. Ca să mă asigur o să mă întorc duminică dimineața. Ar trebui să fie suficient timp. Și ca să fiu și mai sigur, m-am hotărât să lipesc pe exteriorul dulapului câteva benzi groase de scotch. Contez pe claustrofobia ta să facă toată treaba, dar, presupunând prin absurd că nu o să fie așa, o să îmi iau și aceste precauții secundare, cât să rămâi fără aer de tot. Mă rog, aproape deloc, îndrăznesc să spun, că nu vei fi cu totul lipsit de aer.

— Apoi, duminică dimineața o să-l dezlipesc, voi deschide

ușa și, ei bine, Dumnezeu știe ce voi găsi. Nu va fi o imagine prea plăcută, bănuiesc. Dar pentru mine, Paul, pentru mine va fi o adevărată capodoperă.

— Și uite așa se sfârșește mica mea poveste. Mi-am luat-o de pe suflet și nu-mi rămâne decât să mi-o scot și din sistem.

— Acum, Paul, ceea ce intenționez eu să fac este să te duc sus cu mine. Înțelegi? Prefer să-mi fi alături în vreme ce repar ușa, și, totodată, să te pot supraveghea. Da, da, știu ce încerci să-mi spui, un orb nu poate să intre el

singur într-o belea prea mare. E adevărat, dar așa sunt eu, prudent până-n pânzele albe.

— Deci, lasă-mă să te iau de braț, așa, te rog, nu te împotrivi, Paul, tot asta se va întâmpla, indiferent de ce faci tu, așa, lasă-te moale, foarte bine, asta va face lucrurile mai ușoare pentru amândoi. În regulă, acum. Câte un picior, pe rând – mai întâi dreptul, apoi stângul – bun băiat – *așa* băiete – în ritmul ăsta o să fim sus cât ai bate din palme. Nu, nu, nu te speria, te țin eu – promit să nu îți dau drumul – încearcă doar să stai drept – *așa,* așa – bine, foarte bine – acum celălalt picior, bine – te descurci de minune – bine, bine, bine – așa, Paul, foarte bine.

— Domnul Ryder, domnul John Ryder?

— Da!

— Sunt inspectorul Truex. Cred că vi s-a spus că am să trec pe aici.

— Da, sigur că da, poftiți înăuntru.

— Mulțumesc. O să încercăm să nu vă răpim prea mult timp.

— Nicio problemă. Înțeleg. Pe aici. Da, chiar mi s-a spus. Aici ar fi cel mai bine cred.

— Mulțumesc

— Hmmm. Interesantă cameră, nu-i așa. O adevărată cameră de scriitor.

— Da, aveți dreptate. Deși în majoritatea timpului s-a scris în încăperea alăturată. În biroul lui Sir Paul. Vă rog, luați loc. Și dumneavoastră sunteți…

— Iertați-mă, sunt sergentul Gillespie.

— Bună ziua, domnule sergent!
— Bună ziua, domnule!
— A, trosc. Vă rog, domnule sergent, luați și dumneavoastră un loc. Și acum, pot să vă ajut cu ceva? Vreți ceva de băut?
— Foarte amabil din partea dumneavoastră, dar nu dorim nimic. Nu știți cum se spune la tv, nu în timpul serviciului.
— Aha, deci sunteți aici în interes de serviciu.
— Păi da, sigur. Nu trebuie să vă îngrijorați, nu e decât rutina obișnuită, cum se spune tot la tv.
— Așa este, domnule, așa este.
— Oricum există câteva întrebări care trebuie puse în astfel de situații neplăcute. Am fi putut avea această discuție la sediu, dar ne-am gândit că ați prefera să aibă loc acasă. Sper că nu vă deranjează.
— Deloc. Vă sunt chiar profund recunoscător, dar nu ar trebui să luați această cabană drept casa mea. Eu nu sunt decât angajatul lui Sir Paul. Nimic din ce-i aici nu-mi aparține.
— De aceea vă faceți bagajele, domnule?
— De unde știați că îmi fac bagajele?
— Și cufărul de la fereastră. Micul teanc de cămăși bine împăturite.
— Ce simț al observației impresionant, domnule inspector. E adevărat, tocmai îmi făceam bagajele. Majoritatea lucrurilor mele sunt sus. Acum că Sir Paul a… ei bine, așa cum am spus, nu mă mai ține nimic aici, nici măcar o zi.
— Nu sunteți unul dintre moștenitorii săi.
— Eu? Dumnezeule mare! Nu!
— S-au văzut și lucruri mai ciudate.

— Nu, nu. Sir Paul mă plătea lunar. Și mă plătea foarte bine. Dar nu s-a pus niciodată problema să îmi lase ceva. Nici măcar pentru o clipă nu m-am gândit astfel la lucrurile astea.
— De câtă vreme sunteți cu el? Vreau să zic, câtă vreme ați stat cu el?

— Cam o lună, și-am fost plătit la zi. Nu am niciun fel de plângeri în sensul ăsta.
— Și plecați…
— Plec…
— Pot să vă întreb încotro plecați, acum?
— O să mă întorc acasă la Londra. Știți. Domnule inspector, am dat deja poliției adresa mea din Londra.
— Vă rog, domnule Ryder, nu e nicio problemă. Nu e decât curiozitatea mea nativă.
— *Pot* pleca, nu trebuie să anunț pe nimeni, nu-i așa?
— Deloc, absolut deloc. Puteți pleca oricând doriți.
— Deci cu ce vă pot eu ajuta, mai exact?
— Păi o să vă spun, domnule Ryder, nu pare să existe nicio îndoială în legătură cu ceea ce s-a întâmplat, e într-adevăr o întâmplare foarte nefericită – o moarte accidentală – datorată, aparent, asfixierii – dar în toate cazurile de genul acesta, mai ales când e implicată o personalitate de talia lui Sir Paul, trebuie să parcurgem toate formalitățile. Va avea loc și un interogatoriu, dar, cum vă puteți imagina, e treaba mea să mă asigur că nu va fi nimic scăpat cu vederea.
— Îmi voi da silința să vă răspund la toate întrebările pe care mi le veți pune.
— În regulă, deci dumneavoastră sunteți cel care a descoperit cadavrul lui Sir Paul.

— Da, la-am găsit sus, la etaj. În dulapul din dormitorul său.
— Iertați-mă domnule Ryder, dar cum ați știut că era acolo? Vreau să zic, s-a închis singur în dulap.
— Așa e.
— Și era mort de câteva ore?
/
— Da, era.
— Și de unde ați știut că trebuie să vă uitați acolo.
— După miros, mă tem
— După miros?
— Ascultă domnule inspector, i-am spus tot ce știam

polițistului care… știți dumneavoastră, când am sunat la poliție.

— Dacă nu vă deranjează domnule…

— În regulă. Ei bine, când m-am întors – am fost la Londra în weekend – m-am uitat peste tot după el, și cum vă puteți imagina, nu ar fi putut să plece nicăieri singur, așa că m-am întors singur în dormitorul lui și întâmplător am trecut pe lângă dulap, și atunci am simțit dintr-o dată… bietul om, făcuse pe el.

— Hmmm, cred că nu v-a fost deloc ușor.

— Asta e nimic pe lângă ce-a urmat. Fața lui – niciodată în viața mea nu am să uit imaginea însăși a groazei – fața lui era *împietrită,* ca o stană de piatră. Și mâinile lui.

— Ce e cu mâinile lui?

— Mai mult ca sigur încercase să deschidă ușa cu degetele. Unghiile sale erau roase până la os – degetele sale pline de sânge – toate zece – pielea era jupuită – doar carne vie. Oribil.

— Aha.

— Deci ați fost plecat.

— Da. După cum am spus, era weekend. Nu prea stau aici în weekend. Obișnuiesc să merg la Londra și de

obicei mă întorc, cum am făcut și de data asta, duminică seară. Uneori, luni dimineață, la prima oră.

— Dar de fapt cadavrul l-ați găsit duminică dimineață. Nu?

— Așa este. M-am întors mai devreme dintr-un motiv sau altul.

— Dintr-un motiv. Există un motiv?

— Nu, nu tocmai. M-am cam plictisit la Londra, și ajunsesem și la capătul pungii, așa că m-am gândit că ar fi mai bine să mă întorc. Aș putea spune că am ajuns să mă simt ca acasă aici. O lună, este un timp destul de îndelungat. Viața mea a ajuns să se împletească perfect cu cea a lui Sir Paul.

— II ajutați să scrie o carte nu-i așa?

— Da. Se hotărâse să scrie ceea ce el numea testamentul său, testamentul său literar. Dar având în vedere situația lui…

— Nu avea ochi?

— Și-i pierduse pe amândoi într-un îngrozitor accident de mașină în Sri Lanka în urmă cu patru ani.

— Deci nu vedea nimic?

— Nu! Nu avea ochi, domnule sergent.

— Ah, așa el

— Ascultă Gillespie, nu vrei tu să arunci mai bine o privire prin cabană. Cine știe, poate vei găsi ceva care să ne dea un indiciu despre starea de spirit a lui Sir Paul. Asta dacă nu aveți nicio obiecție domnie Ryder.

— V-am spus deja domnule inspector. Nu am căderea de a o face, aceasta nu e casa mea. Nu știu a cui este acum că Sir Paul s-a dus, dar cu siguranță nu vă pot opri să aruncați o privire primprejur. Și nici nu mi-aș dori s-o fac.

— Știți cumva dacă a lăsat vreun testament?

— Sunt sigur că nu. Dar, sincer, nu am nicio idee.

— Știți să aibă ceva rude?

— Nu am vorbit niciodată despre familia lui.

— Înțeleg… ei bine, sergent, dă-i drumul, aruncă și tu o privire discretă primprejur.

— Da, domnule.

— Îmi dau seama că dumneavoastră vi se pare fără sens, domnule Ryder, dar, ei bine, nu se știe niciodată…

— Am făcut tot posibilul să ating cât mai puține lucruri. Astfel se procedează, nu-i așa?

— În cazul crimelor, da, dar nu în cazul unui accident ca ăsta. Continuați totuși. Ce spuneați?

— Îmi pare rău, despre ce vorbeam? Despre Sir Paul care căuta pe cineva care să-l ajute să-și scrie cartea.

— Așa este, o dactilografă – pe cineva care să bată la calculator ce dicta el. A dat un anunț în *The Times,* eu l-am văzut, i-am răspuns, și, trebuie să spun, spre marea mea surpriză – sincer să fiu, nu credeam să am șanse nici cât negru sub unghie – dar se pare că norocul mi-a zâmbit, și, de atunci, locuiesc, mai mult sau mai puțin, aici.

— E o muncă plăcută nu-i așa?

— Nu l-ați întâlnit niciodată pe Sir Paul?

— Nu, nu am avut acest privilegiu.

— Ei bine, nu știu dacă plăcut este exact cuvântul pe care l-aș folosi. Nu, mai degrabă pot spune că a fost o muncă plină de satisfacții.

— Plină de satisfacții.

— Da, întocmai. Să simți cum cartea începe să prindă contur și să realizezi că și tu ești parte din acest proces. Da, pentru cineva ca mine, a fost un lucru cu adevărat incitant.

— Da, îmi dau seama ce vreți să spuneți. Ca să fiu sincer, nu am citit niciunul dintre romanele lui. Stephen King e mai degrabă pe gustul meu. Acesta urma să fie unul reușit, după părerea dumneavoastră?

— Nu era vorba despre un roman. Urma să fie un fel de autobiografie.

— A, da, sigur. Mi-ați mai spus asta.

— Și mai rețineți că nu s-a scris decât o mică parte din ea.

— Chiar și așa. Cu siguranță că v-ați făcut deja o idee despre carte.

— Ei bine, ce *pot* spune eu este că erau tot felul de lucruri ciudate în carte, lucruri pe care Sir Paul a insistat să le păstrăm așa cum erau, chiar când eu i-am sugerat să le schimbăm. Nu că l-aș fi contrazis vreodată, n-aș fi avut îndrăzneala, dar trebuie să recunosc că nu am înțeles niciodată ce avea în minte.

— M-ați cam pierdut domnule. Despre ce lucruri vorbiți?

— O, îi intrase în cap o idee fixă, un fel de noțiune fantastică, ce nu avea nicio bază reală, dar pe care el era absolut hotărât să o folosească în carte, în mod simbolic.

— Ca de exemplu?

— O, Doamne, e întotdeauna greu să dai exemple concrete. Nu, stați așa, îmi amintesc unul… soclul gol din Trafalgar Square, am avut o discuție lungă despre el, dacă stau bine să mă gândesc.

— Dacă mi-ați putea explica, domnule.

— Ei bine, așa cum știți – sau poate că nu știți, din moment ce nu sunteți londonez, Trafalgar Square are câte un soclu

monumental în fiecare dintre cele patru colțuri ale sale, dar, de fapt, nu sunt decât trei statui. Al patrulea soclu este gol. Este așa de zeci de ani. Oricum,

Sir Paul auzise nu știu ce zvon că acolo s-ar fi ridicat o statuie a Dianei – știți, după accidentul ei de mașină – și deși asta nu s-a întâmplat niciodată – și după părerea mea nici nu are să se întâmple, el a insistat să scriu despre asta, de ca și cum chiar așa ar fi fost. Există un capitol în carte despre Trafalgar Square și Galeria Națională, nu mă întreba de ce. Oricum, a insistat să scriu despre asta de parcă s-ar fi întâmplat, de parcă statuia ar fi fost deja ridicată. N-o să pretind că am încercat să-l conving că nu era așa – nu aveam căderea de a contrazice un mare scriitor –, dar mi-am luat libertatea de a-mi exprima câteva îndoieli legate de întreaga poveste, iar Paul a reacționat destul de violent, am fost pe punctul de a-mi lua lucrurile și de a pleca chiar atunci.

— Dar nu ați făcut-o.

— Nu se pare că s-a răzgândit atunci, dar treaba cu statuia a rămas valabilă. Și cartea, sau ce-am apucat să scriem din ea, mai are și alte multe mici anomalii, le-am putea spune. N-am mai obiectat niciodată după cum vă puteți imagina și, probabil, dacă am fi terminat-o și ar fi fost publicată, tocmai aceste lucruri ar fi fost cele atacate de critici.

— Hmm, ciudate creaturi criticii. Eu nu-i citesc niciodată. Cumva știu dinainte ce carte o să-mi placă, fără să trebuiască să mi-o recomande cineva, înțelegeți ce vreau să spun.

— Înțeleg exact ce vreți să spuneți.

— Prin urmare, Sir Paul putea fi cam dificil uneori, nu? Nu-i așa?

— Așa este. Cu siguranță că așa este. Odată m-a făcut să râd.

— De ce?

— Ei bine, o dată mi-a spus că, din cauza lipsei sale de vedere, a trebuit să se transforme în ceea ce lui îi plăcea să numească „pâinea lui Dumnezeu”. Știți la ce mă refer, adică să

fie drăguț cu toată lumea tot timpul, chiar dacă asta nu-i făcea plăcere, pentru că era atât de vulnerabil și se temea că oamenii nu-l vor ajuta dacă nu era drăguț cu ei. Pâinea lui Dumnezeu. Vă dați seama? Dacă asta numea el pâinea lui Dumnezeu, vă dați seama cum era înainte de accident.

— Era o ființă chiar atât de dificilă?

— Da, uneori, alteori totuși, când era în formă, putea fi foarte spiritual.

— Era un bun povestitor, nu?

— Da, până la un anumit punct. Avea și prostul obicei de a se repeta. Îi scoteam cu cleștele cuvintele care nu se repetau, aș putea spune.

— Da, înțeleg. Prin urmare, era când lapte și miere, când o poamă acră, nu-i așa.

— Exact! Dar, știți, când te gândești la ce i s-a întâmplat nu poți să-l judeci prea aspru. Eu personal m-aș fi sinucis.

— Să se sinucidă? Nu i-ar fi fost prea ușor fără ochi.

— Adevărat, dar eu aș fi găsit o cale.

— Nu v-a trecut niciodată prin minte că poate a încercat să se sinucidă?

— Cum, vă referiți la moartea lui Sir Paul?

— Hmm.

— Nu cred. E exclus.

— Ei bine, mai gândiți-vă. Cum toate căile i se închi- seseră – ajunge într-o stare de disperare.

— Credeți-mă pe cuvânt, domnule inspector, nu s-a sinucis.

— Cum puteți fi atât de sigur?

— Pentru că eu îl cunoșteam. Pentru că unul dintre primele lucruri pe care mi le-a spus despre el a fost că îi este absolut groază de întuneric.

— Groază de întuneric? Unui orb îi poate fi groază de întuneric.

— Știu, dar asta mi-a spus Sir Paul. Era extrem de claustrofob. „Universul întreg îmi dă stări de claustrofobie”, așa obișnuia să-mi spună. Bineînțeles era tipic pentru el. Era una dintre exagerările sale obișnuite. Mare parte din ceea ce

spunea era de dragul efectului teatral pe care îl producea. Dar de fapt, dacă ajungeai să-l cunoști așa cum am făcut-o eu, îți dădeai seama că era mai aproape de adevăr decât părea…

— Ca să vezi!

— Dar atunci, domnule Ryder, îmi dau seama de un lucru.

— Da?

— Ei bine, având în vedere lucrurile pe care tocmai le-ați spus, e ciudat că avea o încuietoare atât de puternică la ușa dulapului.

— Ciudat?

— Da, e ciudat ca cineva atât de claustrofob, precum spuneți dumneavoastră că era, să fi riscat să i se întâmple ceea ce i s-a întâmplat în cele din urmă. Mă refer la posibilitatea ca ușa să se închidă și să-l prindă înăuntru.

— Da, aveți dreptate… Nu m-am gândit niciodată la asta.

— Probabil că nici el. Ai fi uimit cât de neglijenți și uituci pot deveni oamenii când vine vorba despre cele mai mari temeri ale lor. Părea destul de nouă.

— Ce anume, despre ce vorbiți?

— Încuietoarea de la dulap. Arăta de parcă tocmai fusese schimbată, era puțin pătată de sânge, dar îți dădeai seama că e nouă.

— Era nouă. De fapt, chiar eu sunt cel care a schim- bat-o.

— Da?

— Da.

— La cererea lui Sir Paul?

— Sigur că da.

— De ce Dumnezeu să fi vrut s-o schimbe.

— Cred că încuietoarea a fost dintotdeauna cam stricată. Ușa nu se închidea bine, și o dată sau de două ori Sir Paul s-a lovit de ea. Nu-și dădea seama că ea se deschidea și se lovea destul de rău. De fapt, tocmai s-a întâmplat asta, chiar ieri. Mergea și a intrat direct cu capul în ușă. I-a făcut o vânătaie mare și, dacă îmi amintesc eu bine, e încă vizibilă pe fruntea sa.

— Da, am observat-o.

— Deci el mi-a povestit ce i s-a întâmplat, iar eu i-am spus că, dacă dorea, puteam să schimb încuietoarea. Să pun ceea ce se cheamă o piedică. Mă pricep destul de bine la treburile astea.

— A cerut el exact acest tip de încuietoare.

— Da, îmi amintesc foarte clar.

— Înțeleg. Și, prin urmare, de ce credeți dumneavoastră că ar fi intrat direct în dulap, acesta fiind atât de strâmt iar el atât de claustrofob.

— În această privință nu vă mai pot ajuta domnule inspector, poate doar…

— Da?

— Ei bine, așa cum puteți verifica singur, Sir Paul avea o grămadă de haine. Un dulap întreg. Am impresia că era

un etalon de eleganță înainte de nenorocirea care l-a lovit. E adevărat că, în tot timpul cât am fost cu el, nu l-am văzut purtând nimic altceva decât un halat vechi și ponosit. Același în care a și murit. Totuși, îți dădeai seamă că, odată, fusese ceva foarte scump. Era dintr-o mătase fină și așa mai departe. Apoi, și-a pierdut interesul față de propria persoană, și cine ar putea să-l condamne pentru asta, dar, oricum, avea multe haine, multe costume și jachete, toate făcute pe comandă, și se străduise chiar să rețină ordinea exactă în care erau puse în dulap. Prin urmare, nu pot decât să presupun că a intrat ca să-și caute o jachetă sau poate o cravată, era foarte mândru de colecția sa de cravate – poate o cravată care era mai în spate.

— Sună logic. Doar că, dacă spuneți că nu purta niciodată altceva decât vechiul său halat zdrențuit, de ce să se fi chinuit să găsească ceva anume, în dulap, pentru ce?

— Purta totuși întotdeauna cravată. Întotdeauna. Chiar și când nu se bărbierea câteva zile la rând, purta, cu siguranța, una dintre cravatele lui de mătase la gât.

— Avea vreodată vizitatori?

— Nu.

— Cum? Niciodată?

— În luna cât am fost eu aici nu a venit nimeni niciodată

să-l vadă. Bineînțeles, nu pot vorbi și despre we- ekenduri, dar mă îndoiesc să fi venit cineva.

— Stați să ne lămurim. Nu mai avea niciun contact cu lumea dinafară.

— Mai suna din când în când telefonul. Foarte rar.

— Ce viață ciudată.

— Așa dorea el să trăiască. El a fost cel care a dorit să se izoleze, domnule inspector. Nu suporta ideea ca vechii lui prieteni să-l vadă în halul în care era. Ne plimbam uneori seara, până în sat, iar trecătorii se opreau pur

și simplu și se holbau la el. Sir Paul își dădea seama și, în ciuda bravadei, îl durea.

— Dar nu avea de unde să știe?

— *Voia* să știe. Mă lua la întrebări după fiecare astfel de întâlnire. „S-au holbat la mine? Au rămas cu gura căscată? S-au albit la față? Ce au spus?" Pur și simplu trebuia să știe. Trebuia să-și bea otrava până la ultima picătură.

— Brrrrr. Mi se pare de-a dreptul înfricoșător.

— Dacă dumneavoastră simțiți asta, gândiți-vă cum se simțea el.

— Adevărat! E un caz cu adevărat trist.

— Deci nu erați decât voi doi în această cabană izolată?

— Da.

— De fapt nu. Când am venit eu în această casă era și o menajeră care venea în fiecare zi. O anumită doamnă Kilbride, o femeie din sat. Dar la o săptămână de la sosirea mea a început să aibă probleme cu soțul său. Vreau să zic, el a început să aibă probleme, probleme de sănătate. A avut o gripă puternică, apoi a făcut un fel de pneumonie, iar acum, nu sunt sigur să fi aflat că e ceva mult mai grav. Cancer la plămâni, cred. Oricum, am văzut-o din ce în ce mai puțin cu trecerea timpului și, în final, a ieșit din viețile noastre definitiv.

— Și cine gătea, cine făcea curățenie și întreținea gospodăria?

— Eu.

— Păreți chiar că sunteți prototipul omului renascentist, domnule Ryder.

— Am trăit singur de când mă știu. Dacă nu o fac eu, n-o face nimeni în locul meu. Acasă, vreau să zic.

— Înțeleg. Ah! Willie, aici erai. Eram pe punctul de a te striga. Cred că domnul Ryder mi-a spus tot ce știa.

— Din păcate, nu prea multe.

— Nici nu mă așteptam la asta. Deci ai dat peste ceva interesant?

— S-ar putea domnule sau s-ar putea să nu.

— Ei bine despre ce este vorba?

— Despre un jurnal.

— *Un jurnaV.*

— Unde l-ai găsit?

— În dormitorul lui Sir Paul. Era într-un sertar sub o grămadă de ziare vechi. Era încuiat, dar am reușit să-l deschid. De fapt, am găsit câteva dintre notițele astea înăuntru. Asta arată de parcă ar fi de dată recentă. Și ce e mai interesant e că...

— Dar e imposibil.

— Numai un moment, domnule Ryder. Ce spuneai că e interesant, sergent.

— Dar, domnule inspector, vă spun eu, nu poate exista niciun jurnal. În niciun caz unul al lui Sir Paul. Omul era orb, nu avea ochi! Cum să fi putut ține un jurnal?

— Sergent.

— E al lui cu siguranță. Are numele lui pe copertă.

— Dar el nu putea să scrie. De ce credeți că sunt eu aici?

— Păi, uite domnule Ryder, așa cum ne-am fi și așteptat, e scris de mână, iar caligrafia este îngrozitoare. Alunecă într-o parte de parcă, o Doamne, cum se spune?

— La ce?

— Atunci când scrisul alunecă într-o parte. Știi? Ca într-o carte.

Italice?

— Da, italice, ăsta e cuvântul, domnule inspector, arată de parcă ar fi scris în italice, pagină cu pagină.

— Bine, Willie, dar ce e așa de interesant? Ce voiai să spui?

— Nimic, numai că această anumită secțiune despre care vă vorbesc pare să înceapă cu sosirea domnului Ryder.

— Serios?

— Da. Ascultați aici. „Storurile se zbat din nou la ferestre. Nu știu ce spun cei de la vreme, dar cu siguranță pe undeva e furtună. Bla bla bla. Apoi continuă: Ar trebui probabil să mă ridic și să le aranjez. Dar nu, e absurd, ce Dumnezeu aș putea face? în plus, Ryder poate suna oricând la ușă, sau cel puțin așa sper. A întârziat deja. Nu mult, dar a întârziat.” Aici e un cuvânt pe care nu-l înțeleg, un 1 sau un i…

— Lasă, treci peste. Continuă.

— Ah, gata, înțeleg, cuvântul era lipsă – lipsă de punctualitate. „Nu pot să suport lipsa de punctualitate. Dar cine o suportă? Cum e vorba aia? Că problema cu punctualitatea e că n-o ia nimeni în serios. Ei, bine, eu aș fi făcut-o! Deși, ca să fiu sincer, dacă vine de la Londra, e posibil – aha, uite că a venit – să fi fost prins în traficul îngreunat de la sfârșitul săptămânii.”

— Asta e tot?

— Nu, mai e. „Deci, domnule Ryder. Iată-te aici și ia- tă-mă și pe mine. Om trăi și-om vedea.” Ciudată expresie… pentru un nevăzător.

— Hmm. Și totuși, în mod straniu, nu e nevoie să-l fi cunoscut ca să-ți dai seama ce fel de om a fost. Mai urmează ceva?

— Da. Se pare că scria cu destulă regularitate. Uite aici ceva despre tine, domnule Ryder. „E destul de șters, dar probabil că… că… că…”

— Care e problema, sergent?

— Aici cuvintele sunt lipite. A, gata. „E probabil că-și va da drumul.” Dar e scris împreună, „probabilcă”. Și aici la fel, „unapestealta”, dar e normal să fie așa, doar bietul om era orb.

— Continuă.

— „Probabil că-și va da drumul imediat ce ne vom cunoaște mai bine. În mod inevitabil, dacă o să trăiască aici, iar respectul nu e deloc un punct de plecare rău. Nu e nici prea prost, ceea ce e bine-venit. Nu, una peste alta, cred că am făcut o alegere potrivită. Dumnezeu știe, puteam nimeri și mai rău.” Ei bine, e un fragment destul de amestecat. Dar în principal vă e favorabil.

— Sunt și date?

— Nu cred, domnule. Stați puțin. Nu sunt. „Știu acum că nu am învățat nimic, nu am memorat nimic. Toți anii ăia de care s-a ales praful. Sunt complet neajutorat, neajutorat – și, exceptându-l pe John – complet singur pe lume. Fără vedere, fără ochi, fără chip, vulnerabil”… asta nu știu ce înseamnă „auf”, nu, arată ca un „t”. „Autist” să fie oare?

— Da, cred că asta e.

— „Fără vedere, fără ochi, fără chip, vulnerabil, autist, autist din punct de vedere vizual, înstrăinat de muzica monotonă a lumii. O, oare s-a mai găsit cineva vreodată într-o situație atât de disperată? Ce mai este lumea pentru mine în afară de o coală goală de hârtie de pe care se șterg cu repeziciune și ultimele rânduri? Ce n-aș da – mâna mea dreaptă, stângă, picioarele, nasul, degetele” – ei bine, domnule, scrie – „organul, orice! — ca să mai pot vedea o dată lumea!” Oh, Doamne, dar chiar *era* într-o stare deplorabilă…

— În regulă Willie. Să-i arătăm respectul cuvenit. Mai continuă nu-i așa?

— Da, domnule. E aproape plin caietul.

— Bine. Atunci domnule Ryder, dacă nu vă supărați, cred că îl vom lua cu noi.

— Eu…

— Cum am spus, ar putea să ne dea un indiciu despre ce se întâmpla în mintea bietului om la sfârșit. Cine știe?

— Și vă sunt foarte recunoscător pentru că mi-ați acordat atât de mult din timpul dumneavoastră. Sergent!

— Nu e nevoie să ne conduceți. Și încă o dată vă mulțumim. Dacă vom mai avea nevoie de ceva, știm unde să vă găsim. La revedere, domnule Ryder.

— La revedere.

[1] Centrul comercial și financiar al Londrei. (*N. r.*)
[2] În original, în franceză: „a nos oignons”. (*N. t.*)
[3] Joc de cuvinte intraductibil: *neat* în limba engleză (cu sensul de băutură simplă, fără gheață etc.) are drept sinonim expresia idiomatică *out of this world* (cu sensul real de „minunat, extraordinar”), aici folosită de personaj mot-à-mot – în sensul de a părăsi această lume. (*N. t.*)
[4] În original, „péché mignon”, în franceză.
[5] Piesă de teatru adaptată după nuvela cu același titlu de Agatha Christie. În 1955 a fost recompensată cu Premiul Edgar din partea Mistery Writers of America, iar Cercul Criticilor de teatru din New York a desemnat-o, în același an, cea mai bună piesă străină. (*N. r.*)
[6] În original, „jejune”, termen arhaic, folosit mai ales în jurul perioadei victoriene.
[7] În original, „elevenses”, ceaiul de la ora 11. (*N. t.*)
[8] Joc de cuvinte realizat pe baza celor două pronume: Who (cine) – What (ce).